

Kohtunikuameti kuvand Eestis

Riigikohus

Faktum & Ariko

Tartu/Tallinn juuli 2014

SISUKORD

1. Sissejuhatus	4
2. Uuringu eesmärk ja uurimisküsimused	4
3. Metoodika ja valim	5
3.1 Andmete kontrollimine	6
4. Tulemuste esitus	6
5. Üldkokkuvõte	6
6. Uuringutulemused	13
6.1 Noorkohtunikud ja kohtunikukandidaadid	13
6.1.1 Analüüsitulemused	14
6.1.1.1 Karjäärieelistused	14
6.1.1.2 Ettekujutus kohtnikuametist	16
6.1.1.3 Hinnangud kohtunikus saamise protsessile	17
6.1.1.4 Kohtunikuna tööle asumisest	26
6.2 Kohtujuristid ja nõunikud	29
6.2.1 Analüüsitulemused	30
6.2.1.1 Karjäärieelistused	30
6.2.1.2 Ettekujutus kohtnikuametist	33
6.2.1.3 Kohtnikuametisse asumist toetavad ja pärssivad tegurid	36
6.3 Vandeadvokaadid ja prokurörid	39
6.3.1 Analüüsitulemused	40
6.3.1.1 Karjäärieelistused	40
6.3.1.2 Ettekujutus kohtnikuametist	45
6.3.1.3 Kohtnikuametisse asumist toetavad ja pärssivad tegurid	46
6.4 Vandeadvokaatide ja prokuröride (vanem)abid	51
6.4.1 Analüüsitulemused	52
6.4.1.1 Karjäärieelistused	52
6.4.1.2 Ettekujutus kohtnikuametist	56
6.4.1.3 Kohtnikuametisse asumist toetavad ja pärssivad tegurid	58
6.5 Õiguseriala magistritudengid	62
6.5.1 Analüüsitulemused	63

6.5.1.1 Karjäärieelistused	63
6.5.1.2 Kohtunikuameti kasuks otsustamine	70
6.5.1.3 Ettekujutus kohtunikuametist	74
6.5.1.4 Kohtunikuametisse astumist toetavad ja pärssivad tegurid.....	77
Lisa 1	79

1. Sissejuhatus

Riigikohtu kui Eesti kõrgeima kohtu missiooniks on kogu kohtusüsteemi arendamine ja kohtunikkonna kasvatamine. Järgmise viie-kuue aasta jooksul vahetub ligikaudu kolmandik Eesti kohtunikkonnast, mil 1990ndatel ametisse asunud kohtunikel tekib õigus siirduda pensionile. Käesoleval hetkel on kohtunikuna ametis 23 kohtunikupensioni õigusega kohtunikku. Aastatel 2014–2020 kasvab nende arv 72-ni. Kohtunike koguarv on 10. juuli 2014 aasta seisuga 230.

Riigikohus on asunud välja töötama tegevus- ja kommunikatsioonikava kohtunikuameti laiemaks tutvustamiseks nii noorte kui ka juba kogenud juristide hulgas. Tegevuskava eesmärgiks on muuta kohtunike konkursid tugevamaks, viia konkursiinfo väärikate kandidaatideni ja muuta kohtunikuamet noorte juristide silmis atraktiivsemaks, et nad seaksid oma karjäärivalikuid kohtusüsteemiga. Strateegia väljatöötamiseks on vajalik teada sihtrühma hoiakuid ja arvamusi nimetatud karjäärivaliku suhtes.

Hoiakute ja arvamuste väljaselgitamiseks korraldasid Riigikohus ja uuringufirma Faktum & Ariko kvantitatiivse uuringu viie sihtrühma hulgas, milleks olid: (1) kohtunikukandidaadid ja kohtunikud, kes on ametis olnud alla kolme aasta, (2) kohtujuristid ja nõunikud, (3) vandeadvokaadid ja prokurörid¹, (4) vandeadvokaatide ja prokuröride abid, sh vanemabid ning (5) õigusteaduse magistritudengid Eestis.

2. Uuringu eesmärk ja uurimisküsimused

Uuringu eesmärgiks oli välja selgitada kohtunikuameti kuvand kohtujuristide ja nõunike seas ja kohtunikuks kandideerimisega seotud kitsaskohad ning plussid.

Sellest lähtuvalt püüti uuringu käigus saada vastused järgnevatele peamistele uurimisküsimustele:

1. Milline on kohtuniku ameti kuvand? Millised on kohtunikuks saamise motivaatorid ja takistavad tegurid?

¹ Uuringus ei kasutata ametinimetust „prokurör“ prokuröride abide kohta.

2. Kas nähakse end tulevikus kohtunikuna? Mis räägib kohtnikuametisse kandideerimise poolt, mis vastu?
3. Kas ja mil määral mõjutab huvi kohtunikuks saamise vastu selleks nõutav ettevalmistusprotsess?

3. Metoodika ja valim

Uuring viidi läbi kasutades veebiküsitluse metoodikat. Veebiküsitluskeskkonnas programmeeriti esmalt küsimustik, juhised ning filtrid ja ülehüpped, sõltuvalt antud vastustest. Samuti piirati küsimustikus edasiliikumist, kui oluline küsimus oli vastajal jäänud vastamata.

Seejärel saadeti küsimustike veebilingid e-posti teel koos kutsega osaleda uuringus igale uuringusse haaratud viiele sihtrühmale.

Tabel 1 Valim

Sihtrühm	Üldkogum	Vastanute arv
Kohtunikukandidaadid ja kohtunikud, kes on olnud ametis alla kolme aastat	34	25
Kohtujuristid ja nõunikud	115	62
Vandeadvokaadid ja prokurörid	842	101
Vandeadvokaatide ja prokuröride abid, sh vanemabid	381	71
Õigusteaduse magistritudengid	~430	110

Sihtrühmade kontaktibaasidena kasutati nii uuringu tellija kui läbiviija poolt ettevalmistatud e-posti kontaktibaase.

Vastamise aktiivsuse tagamiseks saadeti välja ka meeldetuletuskiri. Lisaks meeldetuletuskirjale kasutati kolme sihtrühma juures täiendavat helistamist, et veenda uuringus osalejaid küsimustikule vastama.

Viiest sihtrühmast kolmes saavutati planeeritud valim täielikult. Kohtujuristide ja nõunike ning vandeadvokaatide ja prokuröride (vanem)abide rühmas jäi planeeritud valim

saavutamata, kuid arvestades küsitlusperioodi (suve esimene pool) ning suhteliselt väikest kontaktide varu mõlemas rühmas, ei olnud enama saavutamine reaalne. Samas loeme mõlema rühma vastajate arvu (vastavalt 62 ja 71) piisavaks, et rühmade kohta võrreldavaid üldistusi teha.

3.1 Andmete kontrollimine

Andmebaasi saabumise järel kontrolliti, kas olulised taustaandmed on olemas (sugu, vanus, piirkond), samuti kontrolliti küsimustele vastamise ulatust. Lisaks hinnati, kas ankeedis kasutatud filtreid ja suunamisi on jälgitud korrektselt, ning kas vastaja pole 'muu' variandi alla märkinud vastuseid, mida saanuks ankeedi suletud vastusevariantide alla liigitada. Juhul, kui selline olukord tekkis, lisati vastaja poolt lisatud vastus sobiva vastusevariandi alla.

4. Tulemuste esitus

Uuringu tulemused esitatakse käesolevas raportis kahes plaanis.

- Esmalt üldkokkuvõtte, milles esitatakse vastused uuringu põhiküsimustele, hinnates seejuures erinevusi vaadeldud sihtrühmades.
- Seejärel ülevaade kõigi sihtrühmade küsitluste põhitulemustest.

5. Üldkokkuvõtte

1. Kas nähakse end tulevikus kohtunikuna? Mis räägib kohtunikuametisse kandideerimise poolt, mis vastu?

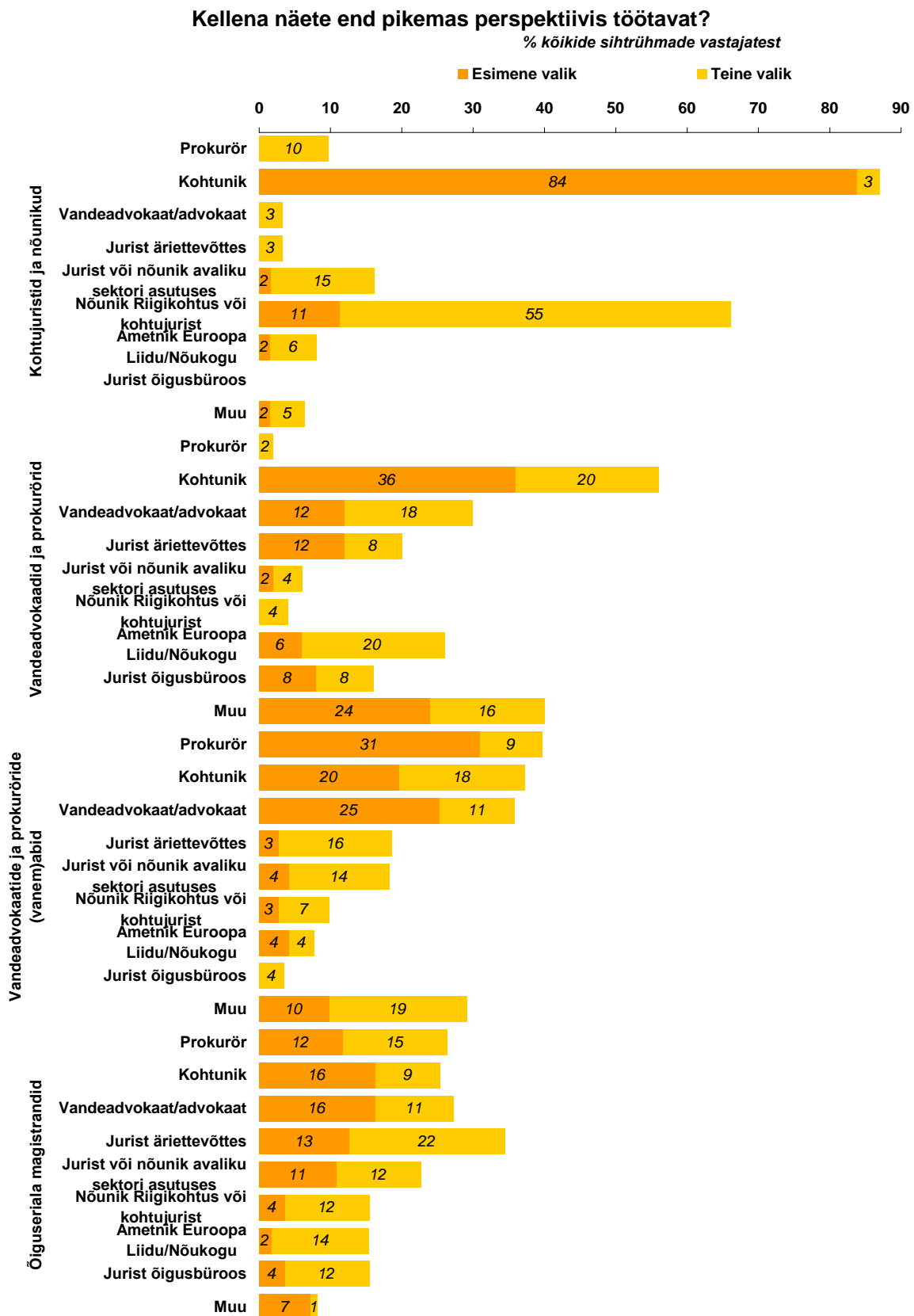
- **Uuritud sihtrühmadest näevad pikemas perspektiivis end kohtunikuametis töötamas noorkohtunikud ja kohtunikukandidaadid ning kohtujuristid ja nõunikud.** Viimased näevad lisaks kohtunikuametile ja praegusele ametikohale alternatiivina ka juristi või nõuniku ametit avaliku sektori asutuses. Need on ametid, kus küsitletute hinnangul saadakse end kõige paremini teostada. Noorkohtunike ja kohtunikukandidaatide kohtunikuameti valiku põhjenduste seas on esiplaanil „**amet on huvitav ja meeldib**“. Antud põhjenduse puhul tuleb

mõistagi arvestada kognitiivse dissonantsi vältimise vajadust (ehk omaenda otsust/valikut ei saa ise halvustada).

- **Pooled vastanud vandeadvokaatidest ja prokuröridest plaanivad pikemas perspektiivis kindlasti jääda samasse ametisse.** Veidi alla poole vandeadvokaatidest ja prokuröridest ei ole kindlad, kas nad on ka tulevikus samas ametis. Veidi üle kolmandiku neist, kes pikemas perspektiivis pole kindlad samasse ametisse jäämises, näevad ennast töötamas kohtunikuna. Alternatiivse ametikohana nähakse ka töötamist ametnikuna Euroopa Liidu/ Nõukogu institutsioonides ja vandeadvokaadi/ advokaadina (prokuröride eelistus). Kohtuniku ametit ei nähta oma tulevikuplaanides peamiselt kahel põhjusel: a) puudub huvi selle vastu; b) ettevalmistus selleks pole piisav.
- **Ka vandeadvokaatide ja prokuröride (vanem)abide rühmas pole kohtuniku amet pikemas perspektiivis populaarne.** Esmalt nähakse end töötamas prokuröridena. Seejärel vandeadvokaadi/ advokaadina ja kolmandana kohtunikuna. Antud rühm toob kohtunikuks kandideerimise peamise takistusena esile ettevalmistusteenistuse läbimise vajaduse ning enda kogemuse ja teadmiste ebapiisavuse. Samas nähakse probleemina ka vähest iseseisvust ja sõltumatust kohtuniku ametis.
- **Õigusala magistrantide jaoks kohtuniku amet esmavalikuks ei ole.** Selleks on advokaadi/vandeadvokaadi amet. Kohtuniku amet pole siiski päriselt tõrjutud ning on pikema perspektiivi esimeseks eelistuseks 16%-l magistrantidest. Populaarne on ka väljavaade töötada juristina äriettevõttes. Ka antud rühma jaoks on õiguseriala valiku oluliseks põhjenduseks eneseteostuse võimalus. Spetsialiseerumisel eelistatakse eraõigust, seejärel karistusõigust ja lõpuks haldusõigust.

Seega võib öelda, et kohtuniku amet on populaarne vaid neis rühmades, kes juba töötavad kohtusüsteemis ning on rohkem või vähem selle tee valinud. Ülejäänud sihtrühmades eelistatakse muid valikuid ning kohtuniku ameti valimine eeldaks suhteliselt suurt muutust karjääriteel, milleks pole kas huvi või valmidust teadmiste ja kogemuste näol. Arvestades aga asjaolu, et päris välistatud pole kohtuniku amet ka neis rühmades, on küsimus rohkem selles, kuidas realiseerida see varjatud valmidus (kui nende rühmade tagasihoidlik valmidus realiseeruks määral, mida näitab küsitlus, poleks kohtunike ametikohtade täitmisega probleeme).

Joonis A.1

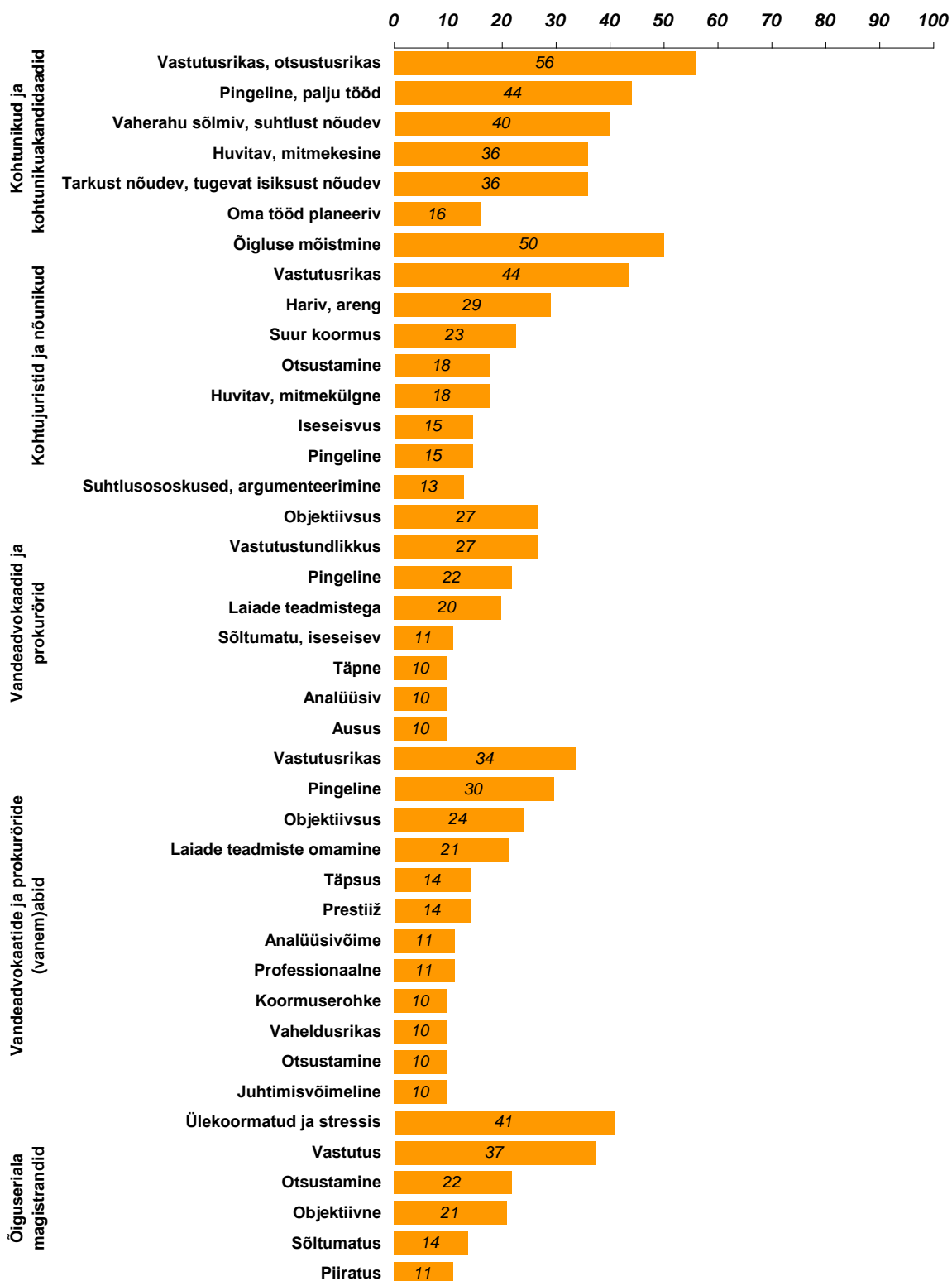
2. Milline on kohtuniku ameti kuvand? Millised on kohtunikuks saamise motivaatorid ja takistavad tegurid?

- **Kohtunikutööd kirjeldatakse valdavalt märksõnadega vastutusrikas, pingeline, objektiivsusust nõudev, laiad teadmised, õiguse mõistmine, põhjalikkus, täpsus ning suur koormus.** Samuti on kohtunikuamet vastajate hinnangul huvitav, mitmekülgne, hariv ja arendav. Joonisel B.1 on välja toodud kõige rohkem esinenud märksõnad sihtgruppide vastustes. Laiem jaotus on näha vastavate sihtrühmade pikemas aruandes.
- Samas ilmnevad nende rühmade hoiakutes, kes kohtusüsteemi ja kohtuniku ametit oma tuleviku töökohana ei näe, mõned selged negatiivsed jooned. Lisaks suurele koormusele ja vastutusele tulevad välja sellised hinnangud nagu üksluine, liigselt piirav ja siduv, üksildane (sh täielik pühendumine).
- Iseenda oodatava palgatasemega võrreldes peetakse **Kohtuniku palka pigem kõrgeks** ja näib, et palk ei ole vähese huvi põhjus. Siiski soovitakse, et palk oleks kõrgem ning seda suure töökoormuse tõttu. Nimelt leitakse, et hetkel ei ole kohtunike praegune palk (mida peetakse enda palgaootusega võrreldes siiski kõrgeks) piisav selle töö eest, mida kohtunik tegema peab.
- Vandeadvokaatide ja prokuröride jaoks, kes näevad ennast pikemas perspektiivis kohtunikuna, on peamiseks senise mittekandideerimise põhjuseks **ajanappus kandideerimise ettevalmistamiseks**. Seega, kui kohtuniku potentsiaaliga jurist juba ei tööta kohtusüsteemis, on tal raske senise töö kõrval leida aega, et protsessi siseneda.
- Samuti peetakse praegusi **valiku kriteeriume liiga jäigaks** ning soovitakse, et need oleksid paindlikumad ja lihtsamad.
- Vandeadvokaatide ja prokuröride hinnangul tuleks **suurendada kohtunikuameti kohta käiva info hulka ja selle kättesaadavust**. Samuti soovitatakse tegeleda kohtunikuameti maine ja usaldusväärse kuvandiga. Seoses mainega soovitatakse sisse viia kohtunike regulaarsed atesteerimised.

Joonis B.1

Milline on Teie ettekujutus kohtunikutööst?

% kõikide sihtrühmade vastajatest

Kokkuvõttes võib öelda, et kohtunikuameti kuvand sisaldab ühelt poolt suurt nõudlikkust pühendumuse, põhjalikkuse, vastutuse, töökoormuse ja teadmiste osas. Teisalt käivad aga ametiga kaasas tegevusvabaduse piirangud, mida muudes juriidilistes ametites ei kohata ja mis loob kujutluse, et kohtuniku amet sobib vaid teatud isiksuse tüüpidele. Võimalik, et ettevalmistusprotsessi lihtsustamise kõrval ongi võtmeküsimuseks kohtuniku ameti kuvandi avardamine. Praegu näib see raskepärane ja nõudmiste/piirangute keskne. Seejuures pole mujal töötavate juristide hinnangul kohtuniku ameti maine ka avalikkuse käsitlustes hea.

3. Kas ja mil määral mõjutab kohtunikuks saamist selleks nõutav ettevalmistusprotsess?

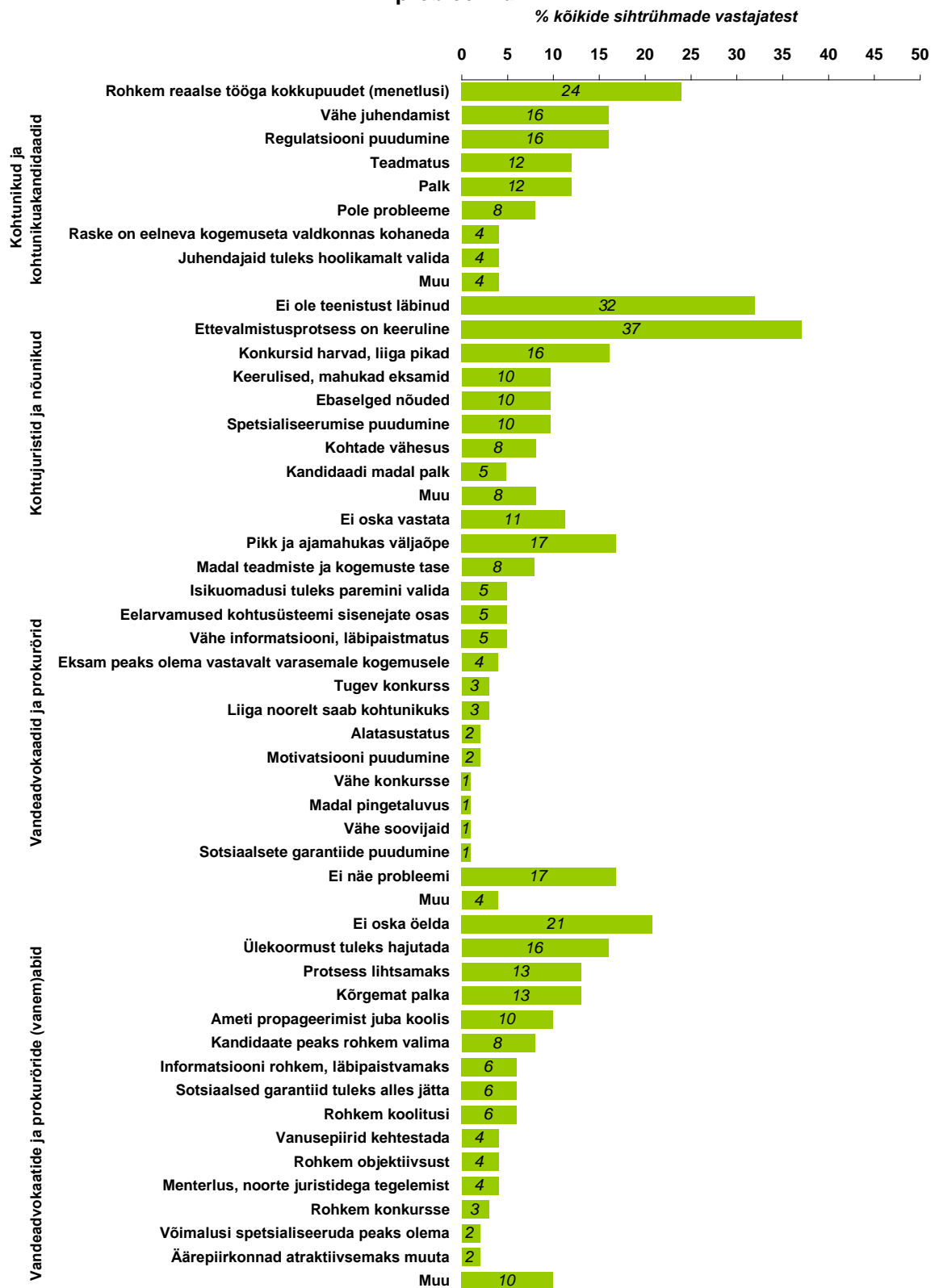
Ettevalmistusprotsess kohtunikuks saamisel ei ole uuringu materjalide põhjal küll terava kriitika objektiks, kuid välja võib tuua siiski terve rea olulisi aspekte, mis vääriskid arvestamist.

- Ettevalmistusprotsess on kokkuvõttes liiga keeruline (märgivad kohtujuristid ja nõunikud) ning „abstraktne“.
- Ebapiisavaks hinnatakse praktilist ettevalmistust ja kokkupuudet reaalse tööga (kohtujuristid ja nõunikud, noorkohtunikud ja kohtunikukandidaadid, magistrandid) erinevates kohtutes Eestis.
- Samuti leitakse, et juhendamist on vähe ning juhendajaid tuleks senisest hoolikamalt valida (noorkohtunikud ja kohtunikukandidaadid).
- **Ettevalmistusteenistuse** puhul nähakse sagedamini probleemi väheses ettevalmistuses teenistuseks ehk vastajate hinnangul ei taga ettevalmistusteenistuse läbimine piisavat ettevalmistust.
- Samuti leitakse, et kogu protsess on väga pikaajaline ning sellega kaasneb sageli teadmatus ja ebaselgus (noorkohtunikud ja kohtunikukandidaadid), millele vandeadvokaadid ja prokurörid lisavad ajamahukuse faktori. Viimase all mõeldakse raskust läbida ettevalmistusprotsessi olemasoleva töö kõrvalt.

Kohtunikuks saamise ettevalmistusprotsess vajaks seega eeskätt mõningast lihtsustamist, ajamahukuse vähendamist ning protsessi käigus praktilise kogemuse omandamise enamat võimaldamist.

Joonis C.1

Missugused on Teie silmis kohtunikuks saamise protsessi peamised probleemid?

6. Uuringutulemused

6.1 Noorkohtunikud ja kohtunikukandidaadid

Kokku vastas 25 noorkohtunikku (ametis olnud vähem kui kolm aastat) ja kohtunikukandidaati.

Kokkuvõte

- Noorkohtunike ja kohtunikukandidaatide ajendid, mis panid neid kohtunikuameti kasuks otsustama, on seotud eelkõige **ameti huvitavuse ja meeldivusega**.
- Üle poole noorkohtunikest ja kohtunikukandidaatidest **näevad ennast töötamas kohtunikuna kuni pensionieani**. Enda ja kohtunikuameti sidususes kuni pensionieani on kindlad sagedamini noorkohtunikud.
- Noorkohtunikele ja kohtunikukandidaatidele seostub kohtunikutöö kuvand **eelkõige vastutuse ja otsustamisega**.
- Üle poole rühmast **nõustus, et kohtunikueksam kontrollis kohtunikutöös vajalikke teadmisi**.
- Veidi alla poole vastajatest arvas, et **juhendamine ettevalmistusteenistuse ajal** aitas neid kohtunikutööks valmistumisel. Pea veerandi jaoks taoline juhendamine kohtunikutööks valmistumisel abiks ei olnud.
- Ettevalmistusteenistuse puhul nähakse sagedamini probleemi selles, et **liiga vähe on kokkupuudet reaalse tööga**. Samuti leitakse, et juhendamist on vähe ning juhendajaid tuleks senisest hoolikamalt valida.
- Sagedasem probleem, mida vastajad kohtunikuks saamise protsessi näevad, on **vähene eelnev ettevalmistus**. Samuti leitakse, et kogu **protsess on väga pikaajaline** ning sellega kaasneb sageli **teadmatus ja ebaselgus**.
- Noorkohtunike ja kohtunikukandidaatide peamine soovitus, mida peaks ja võiks kohtunikuks saamise protsessis paremini teha, on see, et kogu **protsess tuleks muuta lühemaks**. Samuti tuleks muuta nende hinnangul eksamikorda.
- Kõige enam tunti kohtunikuna tööle asumisel puudust **mentori** ning kolleegide toetusest.
- Veidi üle veerandi vastajatest leiab, **et kohtus töötamine ei peaks olema eelduseks**, et saada kohtunikuks, aga tuleks võimaldada eelnevat kohtus stažeerimist ja/ või

ametikohaspetsiifilisi koolitusi. Alla veerandi vastajatest leiab, et eelnev kohtus töötamine peaks olema eelduseks, et saada kohtunikuks.

6.1.1 Analüüsitulemused

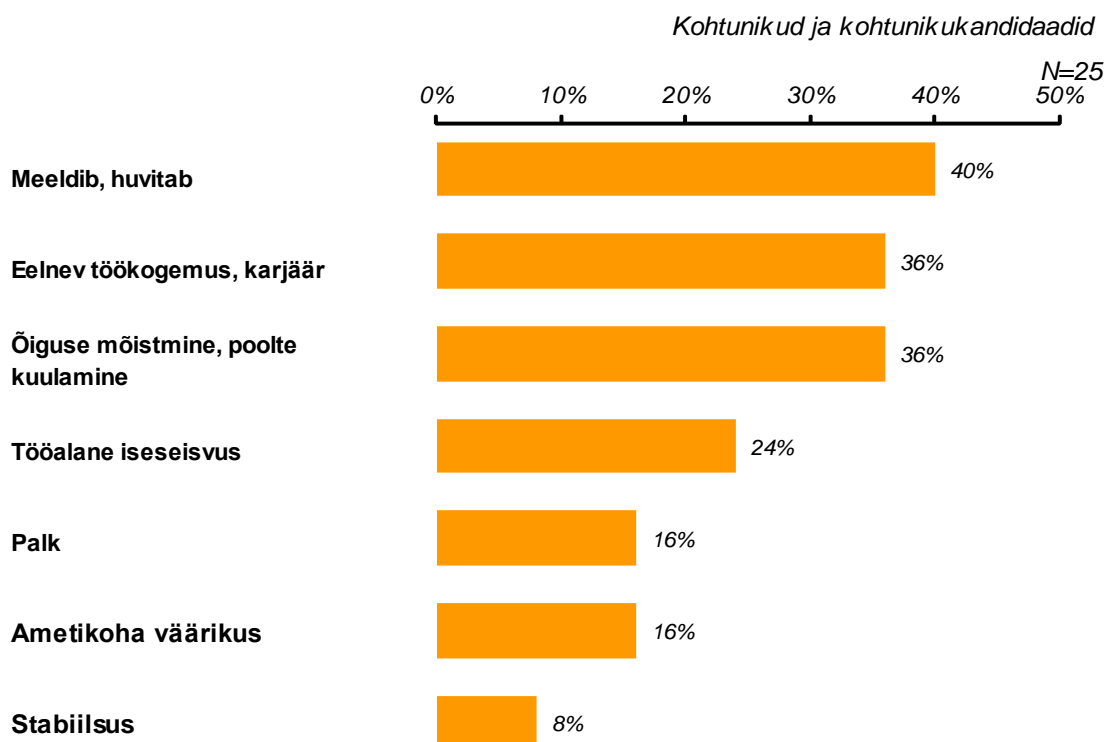
6.1.1.1 Karjäärieelistused

Noorkohtunike ja kohtunikukandidaatide ajendid, mis panid neid kohtunikuameti kasuks otsustama, on seotud eelkõige sellega, et amet on nende jaoks huvitav ja meeldiv (40%).

36% vastajatest on kohtunikuameti valikul olnud mõjutatud eelneva töökogemuse ja karjääri poolt. Sama paljudel on kohtunikuameti kasuks otsustamisel olnud määravaks õiguse mõistmise ja poolte ära kuulamise aspekt (30%).

Joonis 1

Mis ajendas Teid otsustama kohtunikuameti kasuks?

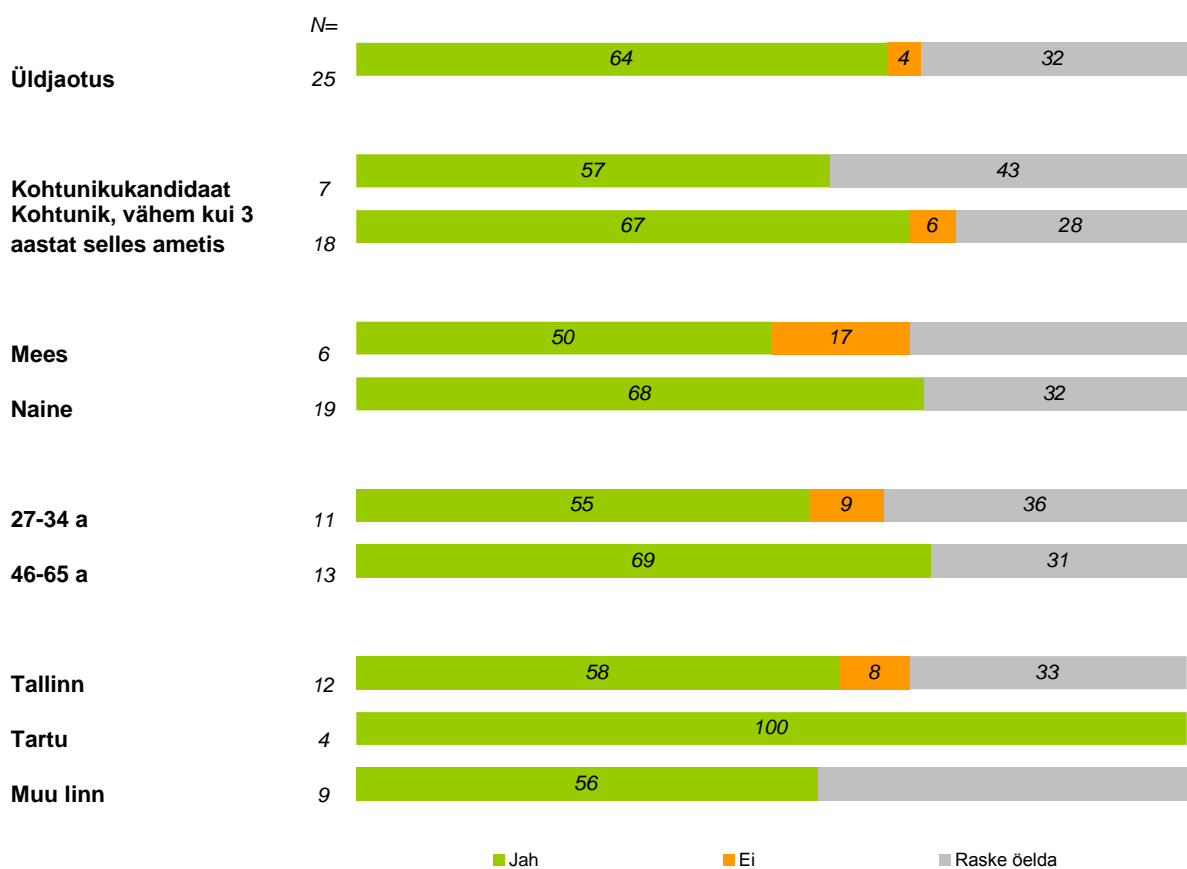
Muud tegurid, nagu tööalane iseseisvus (24%), palk (16%), ametikoha väärikus (16%) ja stabiilsus (8%) on vähema mõjuga.

Ligi kaks kolmandikku (64%) noorkohtunikest ja kohtunikukandidaatidest näevad ennast töötamas kohtunikuna kuni pensionieani. Enda ja kohtnikuameti sidususes kuni pensionieani on kindlamad töötavad noorkohtunikud (vt joonis 2).

Joonis 2

Kas Te näete end töötamas kohtunikuna pensionieani?

Kohtunikud ja kohtunikukandidaadid
% kogu valimist

Antud valimis ainult üks vastaja (noorkohtunik) ei näe ennast töötamas kohtunikuna kuni pensionieani. Kõnealune vastaja näeb ennast tulevikus vandeadvokaadina. Põhjendus, miks ta ei näe ennast kohtnikuametis töötamas kuni pensionieani, on järgmine:

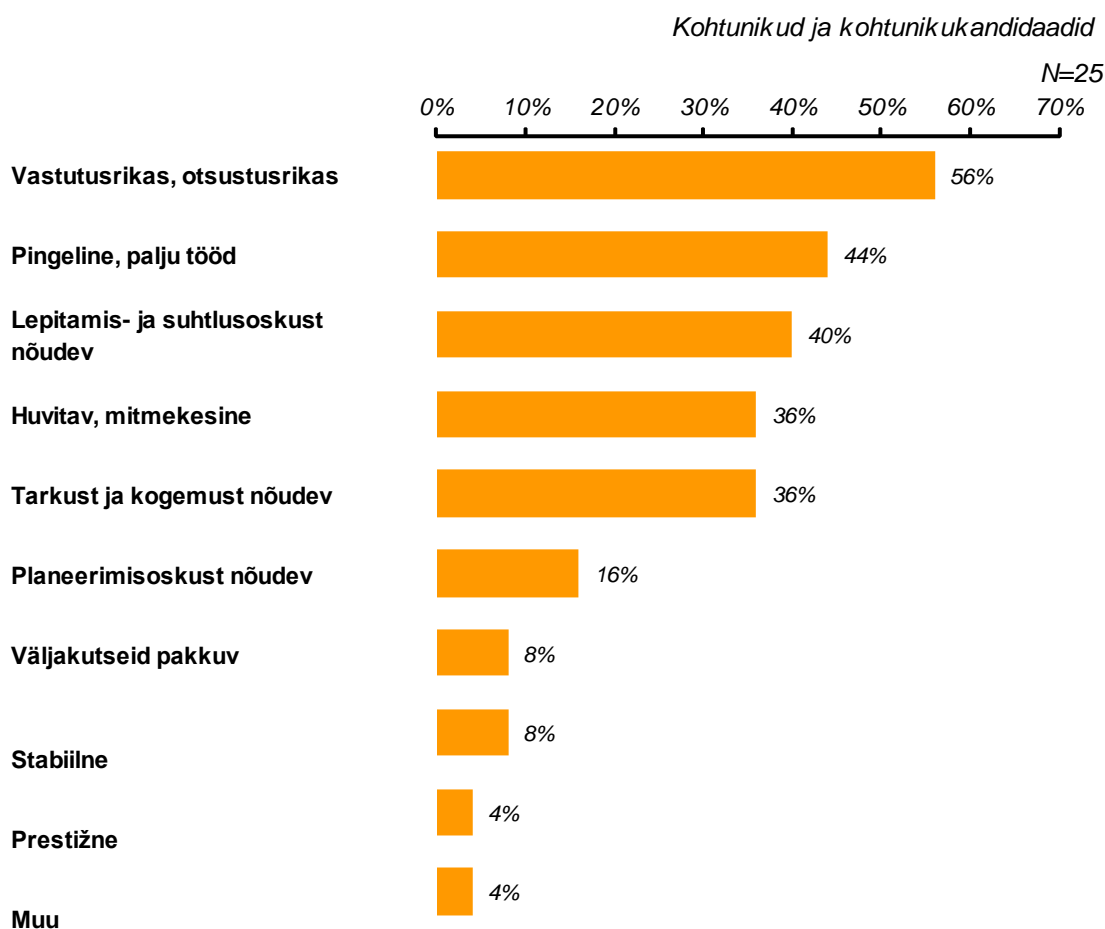
„Leian, et ühes ametis pikaajasel töötamisel on oht teadmiste taseme langemiseks; asjade mitmekülgse lahendamise võime võib väheneda, sest ühes ametis töötamisel võib tekkida oht läheneda asjale ainult ühest vaatenurgast“

6.1.1.2 Ettekujutus kohtunikuametist

Noorkohtunikele ja kohtunikukandidaatidele seostub kohtunikutöö eelkõige vastutuse ja otsustamisega (56%). Samuti hinnatakse kohtunikutööd pingelisena (44%) ning lepitamis- ja suhtlusoskust nõudvana (40%).

Joonis 3

Kuidas Te iseloomustaksite kohtunikutööd?

Vastusevariant 'muu':

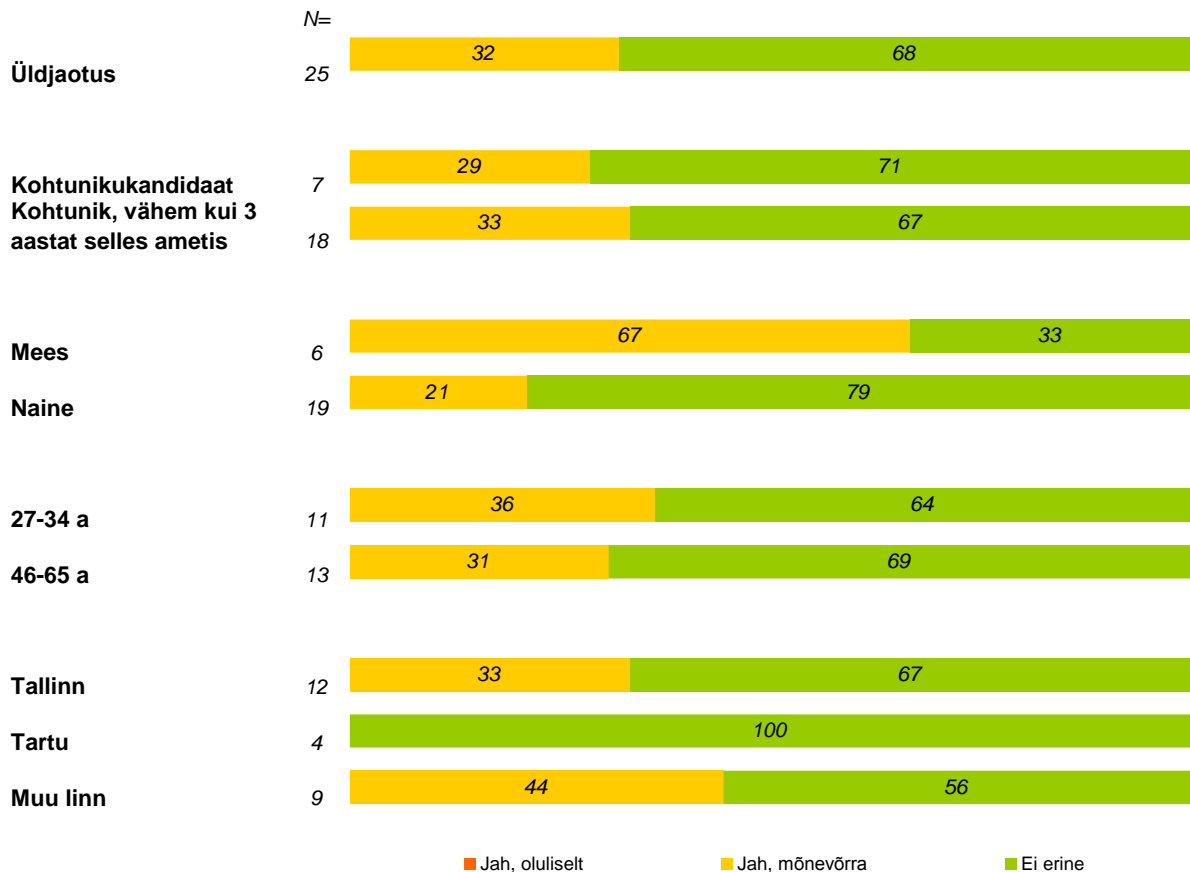
Paksukstegev

Vastajatel paluti ka hinnata, kas töö kohtunikuna erineb nende varasemast ettekujutusest kohtunikutööst. Keegi vastanutest ei arvanud, et ettekujutus oleks erinenud tegelikkusest oluliselt. Kolmandik (32%) leidis, et ettekujutus on osaliselt erinev. 68% leidis, et ettekujutus tegelikult ei erine sellest, millisena kohtunikutööd varem ette kujutati (vt joonis 4).

Joonis 4

Kas töö kohtunikuna erineb Teie varasemast ettekujutusest kohtunikutööst?

*Kohtunikud ja kohtunikukandidaadid
% kogu valimist*

6.1.1.3 Hinnangud kohtunikus saamise protsessile

Kohtunikuks saamise protsessi üks osa on kohtunikueksam. Vastajail paluti siinkohal hinnata, kas nende poolt sooritatud kohtunikueksam kontrollis kohtunikutöös vajalikke teadmisi.

Üle poole (56%) noorkohtunikest ja kohtunikukandidaatidest nõustus, et kohtunikueksam kontrollis kohtunikutöös vajalikke teadmisi, 32% leidis, et eksam kontrollis vaid osaliselt vajalikke teadmisi.

Vastajatel, kelle hinnangul kohtunikueksam kontrollis kohtunikutöös vajalikke teadmisi vaid osaliselt või üldse mitte, palusime selgitada, miks nad sellise hinnangu andsid.

Antud põhjendused on järgmised:

Eksam ei saa kontrollida tegelikku tööolukorda

Kirjalik osa on vaieldamatult vajalik kohtuniku kirjaliku väljendusoskuse kontrollimiseks, lisaks juriidiliste teadmiste testimiseks. Eksami suuline osa kujutab ennast programmi järgi kõikehõlmavat eri valdkondade detailset tundmist, mis pole reaalne.

Kohtunikueksam praegusel kujul kontrollib isiku oskusi lahendi kirjutamisel, teadmisi ja ehk ka võimet pingeolukorras ennast arusaadavalt väljendada, kuid ei kontrolli isikuvõimeid/oskusi menetluse või istungi juhtimisel.

kohtunikueksami suuline osa oli rohkem üldsõnalisem ja täpseid teadmisi ei vajanud; kirjalikus osas oli rohkem vaja näidata kohtunikutööks vajalikke teadmisi

Kohtunikueksamiga ei olegi võimalik kõiki vajalikke teadmisi kontrollida, paratamatult õpib suure osa asju alles töö käigus.

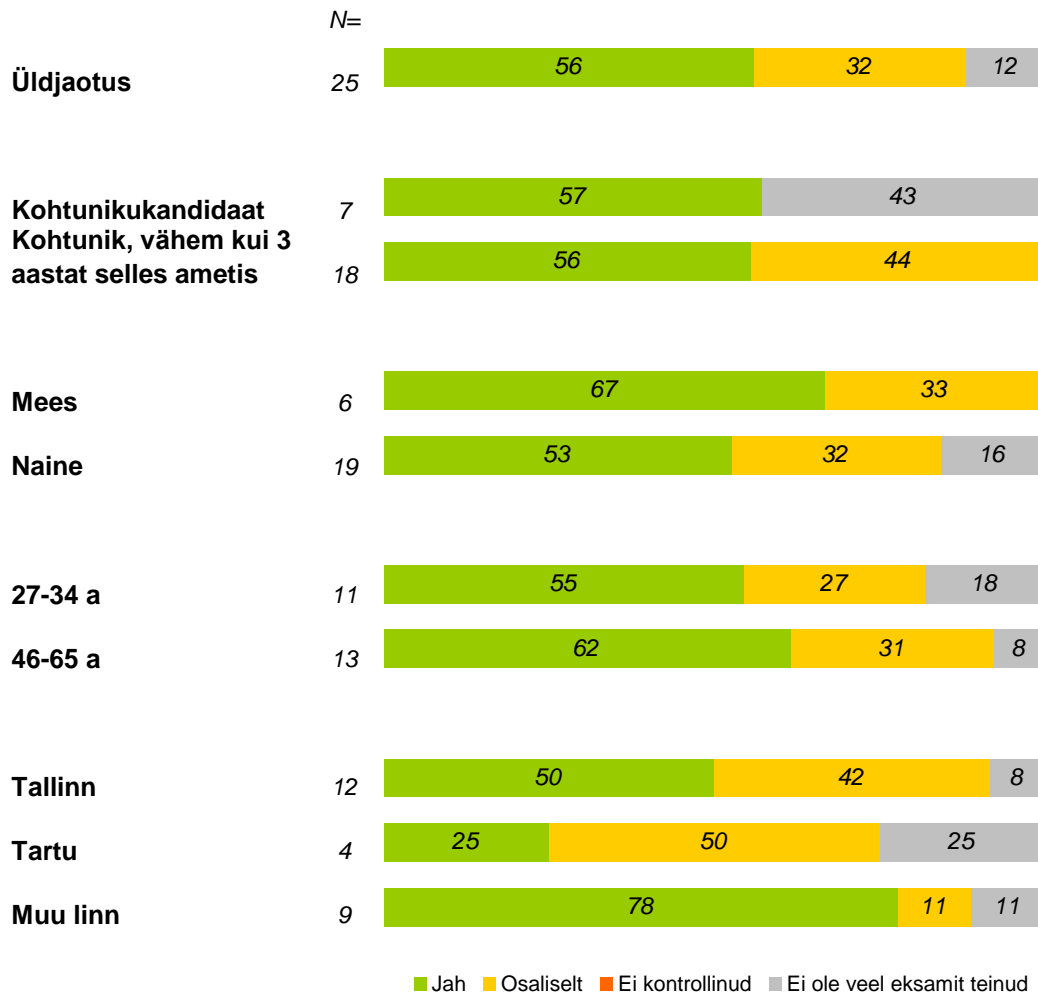
Menetluse juhtimise oskusi võiks rohkem kontrollida.

Teadmisi õigusnormidest see eksam kindlasti kontrollis, samas ei saanud end proovile panna nõ näidistungi läbiviimisel.

Joonis 5

Kas sooritatud kohtunikueksam kontrollis kohtunikutöös vajalikke teadmisi?

Kohtunikud ja kohtunikukandidaadid
% kogu valimist

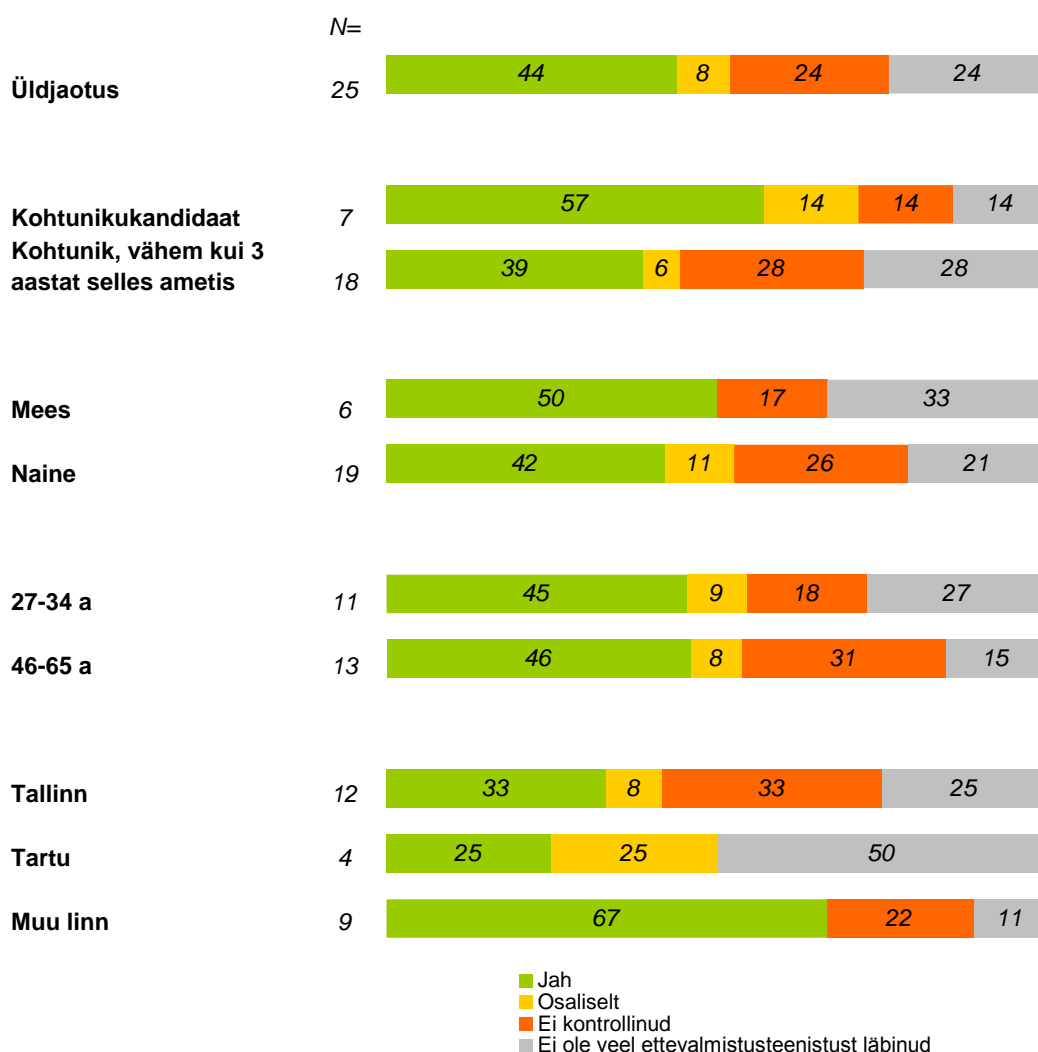
Kohtunikuks saamise protsessi üks osa on ettevalmistusteenistus, mille käigus toimub teenistuse läbijate juhendamine. Vastajatel paluti hinnata, kui kasulik on olnud juhendamine. Veidi alla poole (44%) vastajatest arvas, et juhendamine ettevalmistusteenistuse ajal aitas neid kohtunikutöös valmistumisel. Pea veerandi (24%) hinnangul juhendamine kohtunikutöös valmistumisel abiks ei olnud.

Juhendamisest saadud abi osas on antud juhul veidi kriitilisemad juba töötavad noorkohtunikud – 28% leidis, et juhendamine ei aidanud neid kohtunikutöös valmistumisel (vt joonis 6).

Joonis 6

Kas juhendamine ettevalmistusteenistuse ajal aitas Teid kohtunikutöös valmistumisel?

Kohtunikud ja kohtunikukandidaadid
 % kogu valimist

Antud küsimuses paluti põhjendada enda hinnangut juhul, kui juhendamine aitas osaliselt või üldse mitte kohtunikutöös valmistumisel.

Põhjendused olid järgmised:

Juhul kui ei ole varem kohtutööga kokku puutunud, siis aitab luua ettekujutust ees

ootavast tööst

Olen kohtusüsteemi väljas tulnud, seega oli juhendamisel abi selliselt, et keegi andis erinevaid asju teha ning luges need enamjaolt üle. Mõningate juhendajate käest sai ka jooksvat vastukaja, kuid see oli pigem väheldane. Enamuses toimus iseseisev tegevus.

Ei olnud juhendajat, sest ei läbinud enne kohtunikueksami tegemist ettevalmistusteenistust

Juhendaja oli teise õigusharu kohtunik,

Tulin kohtunikuks advokaadiametist

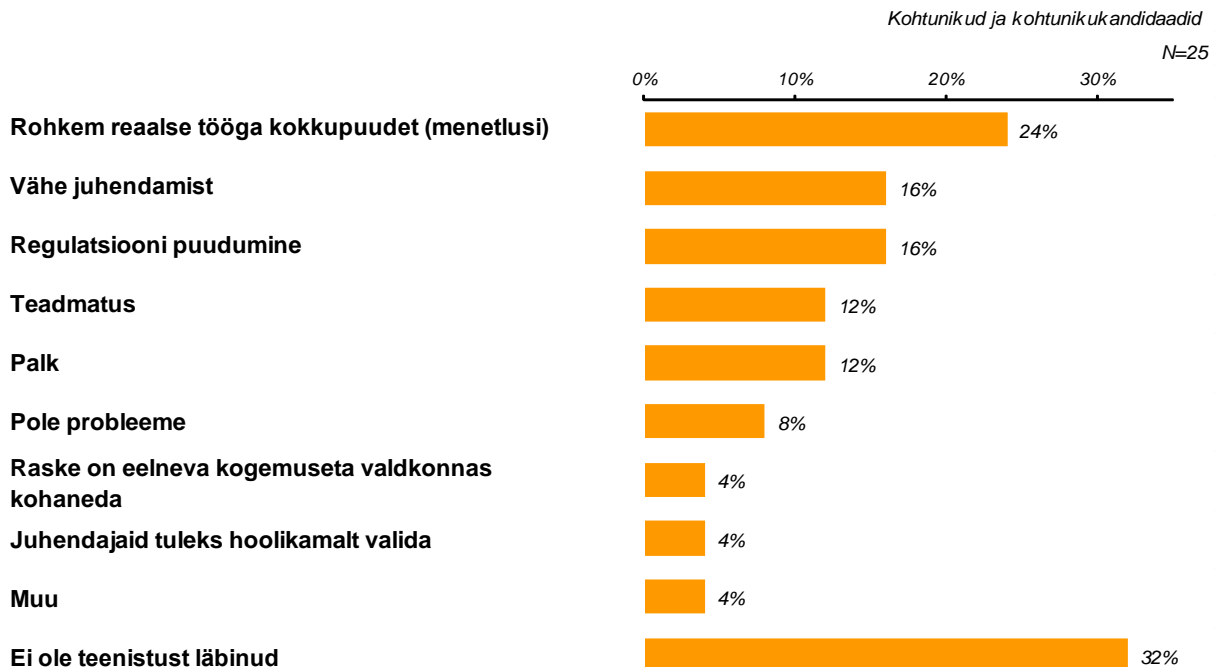
Peamised probleemid, mis esinevad ettevalmistusteenistuse korralduses

Ettevalmistusteenistuse puhul nähakse sagedamini probleemi selles, et liiga vähe on kokkupuudet reaalse tööga (24%). Samuti leitakse, et juhendamist on vähe ning juhendajaid tuleks senisest hoolikamalt valida.

Lisaks tasuks tähelepanu pöörata hinnangule, et teenistuses osalejate jaoks oleks võimalikult vähe teadmatust ning palk võiks sel ajal olla suurem (vt joonis 7).

Joonis 7

Millised on Teie hinnangul peamised probleemid ettevalmistusteenistuse korralduses?

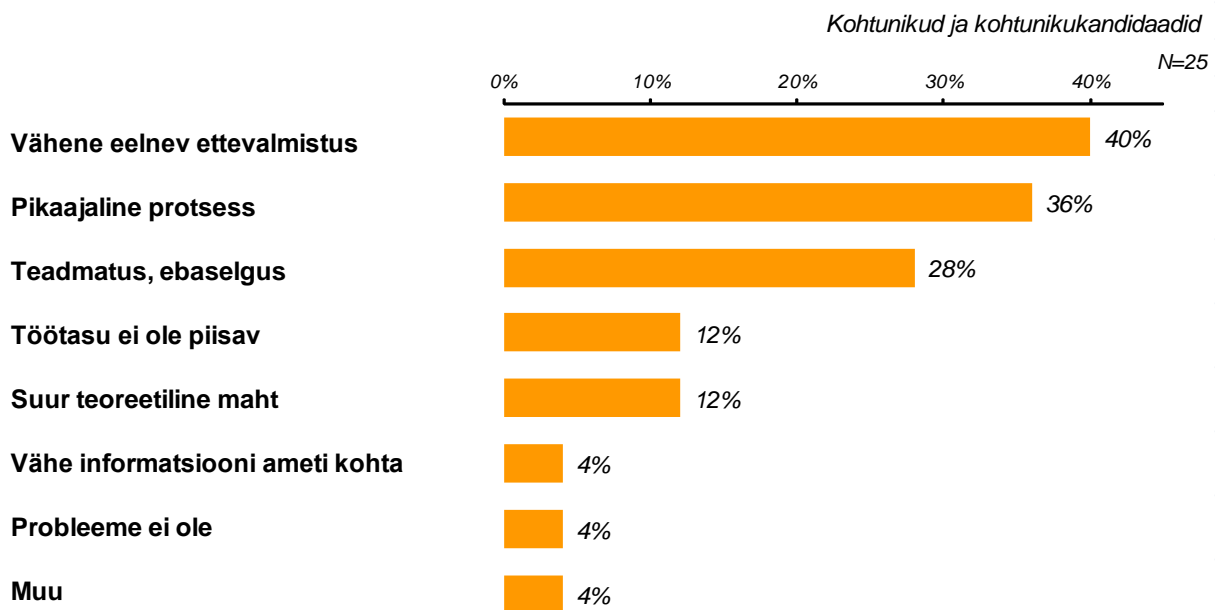
Vastusevairant 'muu':

Võiks veeta pikema aja järjest ühes kohtus, näiteks pool aastat tsviilis, pool aastat kriminaalis ja siis kahe kuu kaupa teistes kohtutes. Praeguse korralduse tõttu muutis pidev edasi-tagasi liikumine ettevalmistusteenistuse väga hüplikuks.

Lisaks probleemidele ettevalmistusteenistuses paluti välja tuua ka probleemid, mis esinevad kohtunikuks saamise protsessis tervikuna. Sagedasem probleem, mida vastajad kohtunikuks saamise protsessi näevad, on vähene eelnev ettevalmistus (40%). Samuti leitakse, et kogu protsess on väga pikaajaline (36%) ning sellega kaasneb sageli teadmatus ja ebaselgus (28%).

Joonis 8.1

Millised on Teie arvates peamised probleemid kohtunikuks saamise protsessis?

Vastusevariant 'muu':

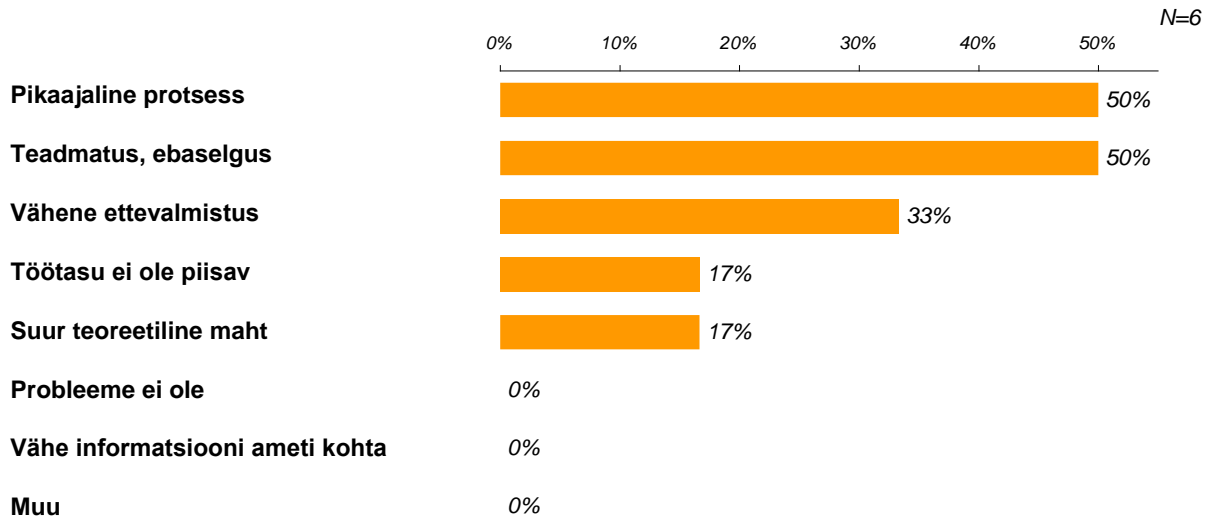
Võibolla väike huvi töötavatel kohtunikel kandidaadi vastu - kui kohtunikud teaks, et kandidaat saab kohtunikuks ja nende kohtus, siis ilmselt oleks suurem huvi - nad teaks, et kandidaat jääb nendega koos tööle ja algusest peale arendada koostööd

Lähema vaatluse alla võeti vastajad, kes ei ole ettevalmistusteenistust ise (veel) läbinud. Selgus, pooled neist peavad probleemideks kas pikaajalist protsessi ja/ või teadmatust/ ebaselgust. Kolmandiku arvates on peamine probleem kohtunikuks saamise protsessis vähene eelnev ettevalmistus (vt joonis 8.2).

Joonis 8.2

Millised on Teie arvates peamised probleemid kohtunikuks saamise protsessis?

Noorkohtunikud ja kohtunikukandidaadid, kes ei ole ettevalmistusteenistust veel läbinud

Kohtunikuametisse asumise protsessi teema käsitlemise lõpetuseks paluti vastajail soovitada, mida ja kuidas saaks kohtunikuks saamise protsessis paremini teha.

Noorkohtunike ja kohtunikukandidaatide peamine soovitus on, et kogu protsess tuleks muuta lühemaks ja sel viisil mõningal määral ka lihtsamaks (20%). Samuti tuleks muuta nende hinnangul eksamikorda (20%). Täpsemalt, eksamite sooritamise asukohta ning ajakava veidi paindlikumaks muutes.

Samuti märgitakse, et juhendajatele tuleks kehtestada nõuded, hindamaks kes on võimeline ja/või sobilik juhendama (12%). Lisaks soovitakse, et protsessi käigus oleks rohkem kokkupuudet reaalse tööga (12%) (vt joonis 9).

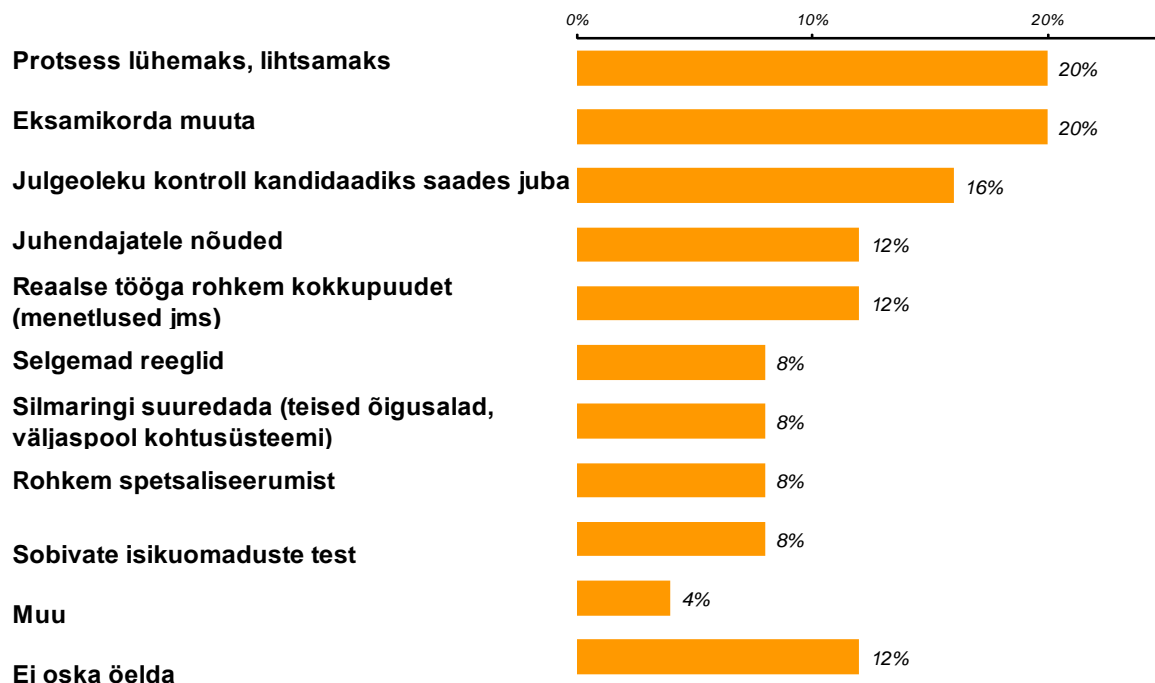
Lisaks juhendajate rangemale valikule soovitakse, et ka kohtunikuks pürgijatele tehtaks isikuomaduste teste jms (8%). Põhjuseks on arvamus, et iga soovija tegelikult ei sobi kohtunikuks ning siinkohal peetakse silmas eelkõige isiksust ning suhtlemisoskust.

Joonis 9

Mida ja kuidas saaks kohtunikuks saamise protsessis paremini teha?

Kohtunikud ja kohtunikukandidaadid

N=25

Vastusevariant 'muu':

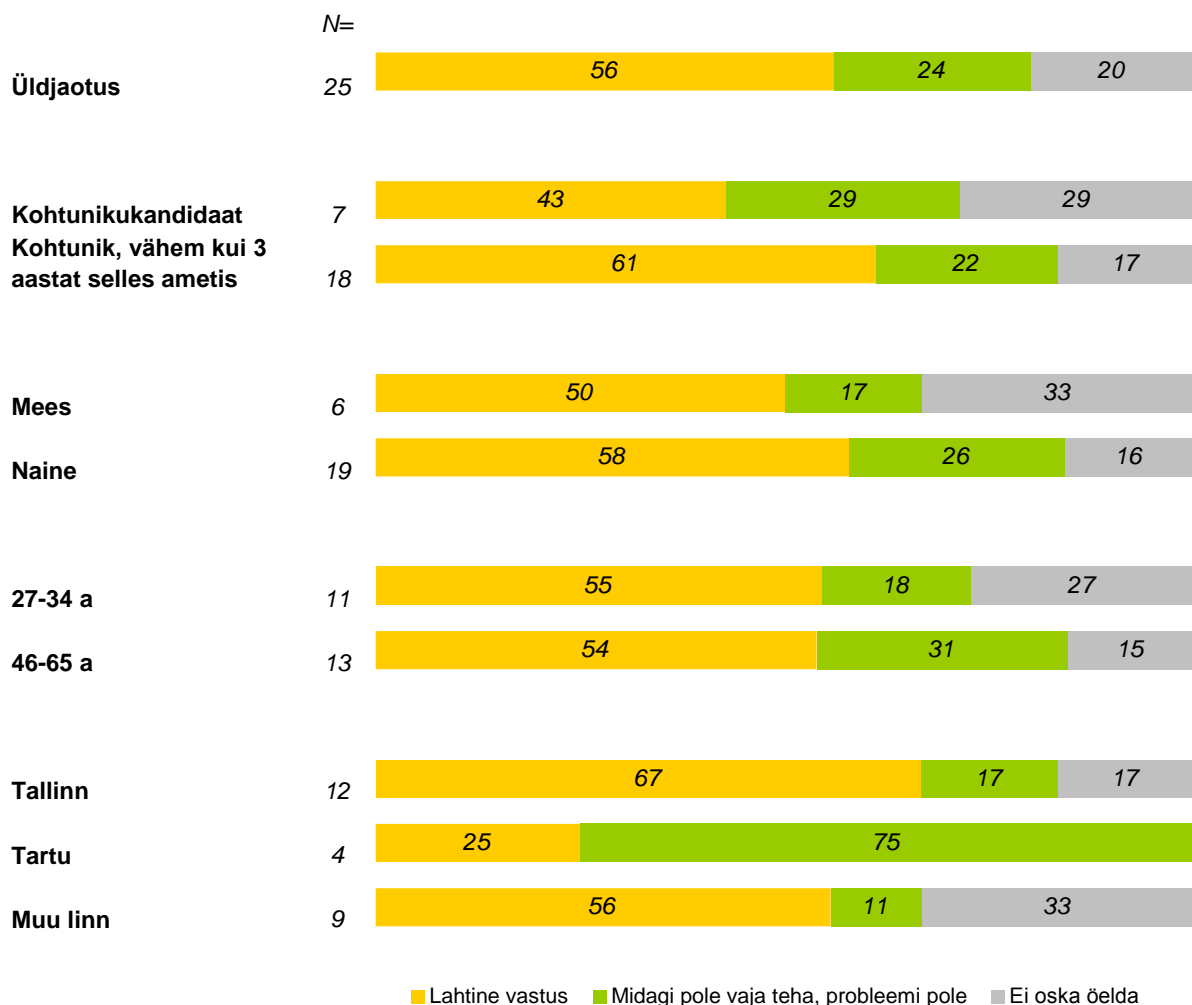
Kui tahaks tõsiselt sellele küsimusele vastata, siis läheks mitu päeva ja tulemus oleks mitu lehekülge. Ei ole selleks soovi ega võimalust.

Vastajail paluti avaldada arvamust, mida peaks tegema selleks, et suurendada huvi kohtunikuameti vastu Eestis. 24% vastajatest leidis, et pole vaja teha midagi, sest probleemi tegelikult ei ole (vt joonis 12).

Joonis 10

Mida peaks Teie hinnangul tegema, et suurendada huvi kohtunikuameti vastu?

Kohtunikud ja kohtunikukandidaadid
% kogu valimist

56% arvates tuleks kindlasti midagi teha ning ettepanekud on järgmised:

Huvi ameti vastu on ju normaalne, st vähemalt Tartus ja Tallinnas. Mõtlemata peaks teistel piirkondadele

Kahekordistama palka

Kindlasti on võimalus korraldada kohtusüsteemi tutvustavaid üritusi - ennekõike tuleks noori inimesi kutsuda üles sisenema kohtusüsteemi kohtuametnikeks. Pikka aega töötanud juristide puhul tuleb neil otsustus endal teha - samas on võimalik ka neid kutsuda kandideerima

Kohtunikuamet peab olema stabiilne, mida pidevad muudatused pensionis, puhkuses, juhtimisviisides häirivad. Samuti peab kohtunikul olema võimalus ja vabadus oma tööd korraldada ilma sellest pidevalt aru andmata ja n.ö statistikat kartmata (seejuures peab õigusemõistmine vastama menetlusosaliste õiguste kaitse vajadusele). Pidev aruandlus, võrdlemine kolleegidega ja kriitika on ilmselt see, mis näiteks advokaate kohtunikutööle ei meelita.

Kohtunikuameti kuvand on minu arvates hea. Vähene huvi kohtunikuameti vastu on paljuski seotud kõrge lävendiga - nende isikute ring, kes saavad kohtunikuks kandideerida on väga piiratud. Küsimus on tasakaalu leidmises, et tekitada tegelik konkurents

Kohtunikupension ja pikem puhkus tuleks taastada.

Kohtusüsteemi staabilisena hoidmine ja koostöös ülikoolidega kohtuniku töö väärkuse tutvustamine

Kohtutöö suurem kajastamine (eriti tsiviilasjades), töökoormuse vähendamine (kõikide kohtunike kohtade õigeaegne täitmine)

On ilmselt teatud hulk inimesi, kes soovivad kohtunikuks saada sõltumata tingimustest. Ülejäänud - ainult palgaga tipptasemel tegijat siia ei meelita. Peaksid olema lisatagatised - eelkõige pension. Pikem puhkus on selles ametis hädavajalik. Läbipõlemise vältimiseks ja vaimse tervise säilimise huvides, tuleks vähemalt igal kolmandal kuul nädal puhata.

Praegu on kohtunikuamet seotud väga range kuvandiga, võib-olla peaks rohkem selgitama, et kohtunikuks saamine ei tähenda tavapärase elu lõppu

Selgitustöö, reklaam sihtgrupile (nt advokaadid)

Suurendama palka.

Võib-olla peaks mõtlema kohtunike töökoormuse peale, paljusid võib hirmutada just see. Mõnedel juhtudel võib probleem seisneda ka ametikoha asukohas. Kindlasti ei aita huvi kasvule kaasa seniste kohtunikuametiga kaasas käinud hüvede kaotamine (pension, lisapuhkus). Need olid võib-olla ainsad eelised võrreldes advokaadiametiga, kus saadakse sageli kõrgemat palka ja kus on tõenäoliselt ka väiksem töökoormus.

Võib-olla peaks rohkem tutvustama kohtusüsteemi nn kõõgipoolt, et väljaspool kohtusüsteemi töötaval juristil oleks ettekujutus, mis see töö endast ikkagi kujutab. Samas olen seda meelt, et inimene peab ikkagi ka ise tahtma kohtunikuks saada ning evima selleks vajalikke isikuomadusi ning vastu tahtmist ei tohiks kedagi kohtunikutööd tegema meelitada. Rõhutama peaks kohtunikuametiga seonduvaid positiivseid aspekte. Hetkel ilmselt peljatakse kõige rohkem suurt töökoormust, aga millisel juriidiliselt vastutusrikkal ametikohal seda poleks. Kohtunikud peaksid rohkem ise oma tööst avalikkuses rääkima.

6.1.1.4 Kohtunikuna tööle asumisest

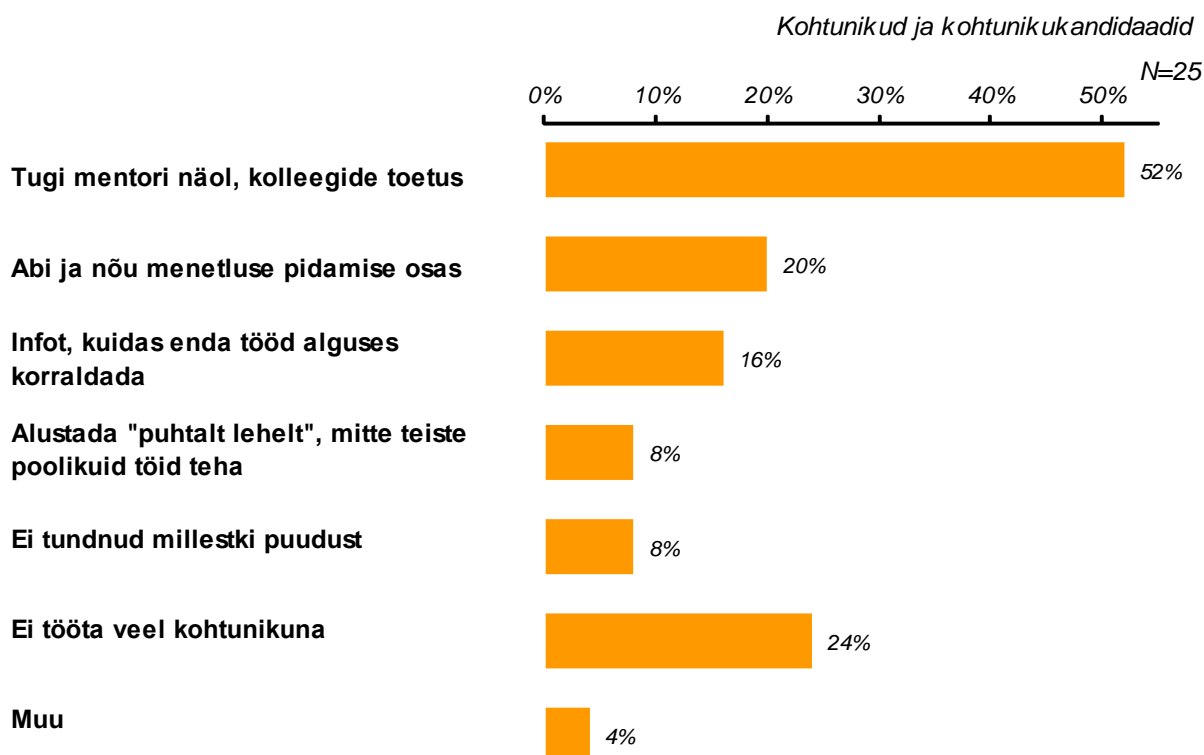
Edasi paluti vastajail tuua välja, millest tundsid nad puudust kohtunikuna tööle asudes. Siinkohal peeti silmas näiteks ametikohaspetsiifilisi teadmisi, oskusi, tuge jms.

Tegu oli avatud küsimusega ning vastajate ülesandeks oli oma sõnadega enda arvamus kirja panna. Vastused kodeeriti vastavalt nende sisule kokkuvõtlikeks kategooriateks.

Kõige enam tunti kohtunikuna tööle asumisel puudust toest mentori näol ning kolleegide toetusest (52%). Samuti tuntakse puudust näiteks abist ja nõust, kuidas menetlusi täpselt pidada (20%), kuidas alguses oma tööd korraldada (16%). Lisaks võiks olla võimalus alustada nõ puhtalt lehelt, mitte teha teiste poolikuid töid (8%) (vt joonis 11).

Joonis 11

Millest tundsate puudust kohtunikuna tööle asudes?

Vastusevariant 'muu':

Ettevalmistusteenistus aitaks omandada ametikohaspetsiifilisi teadmisi ja oskuseid. – antud isik on ettevalmistusteenistuse läbinud

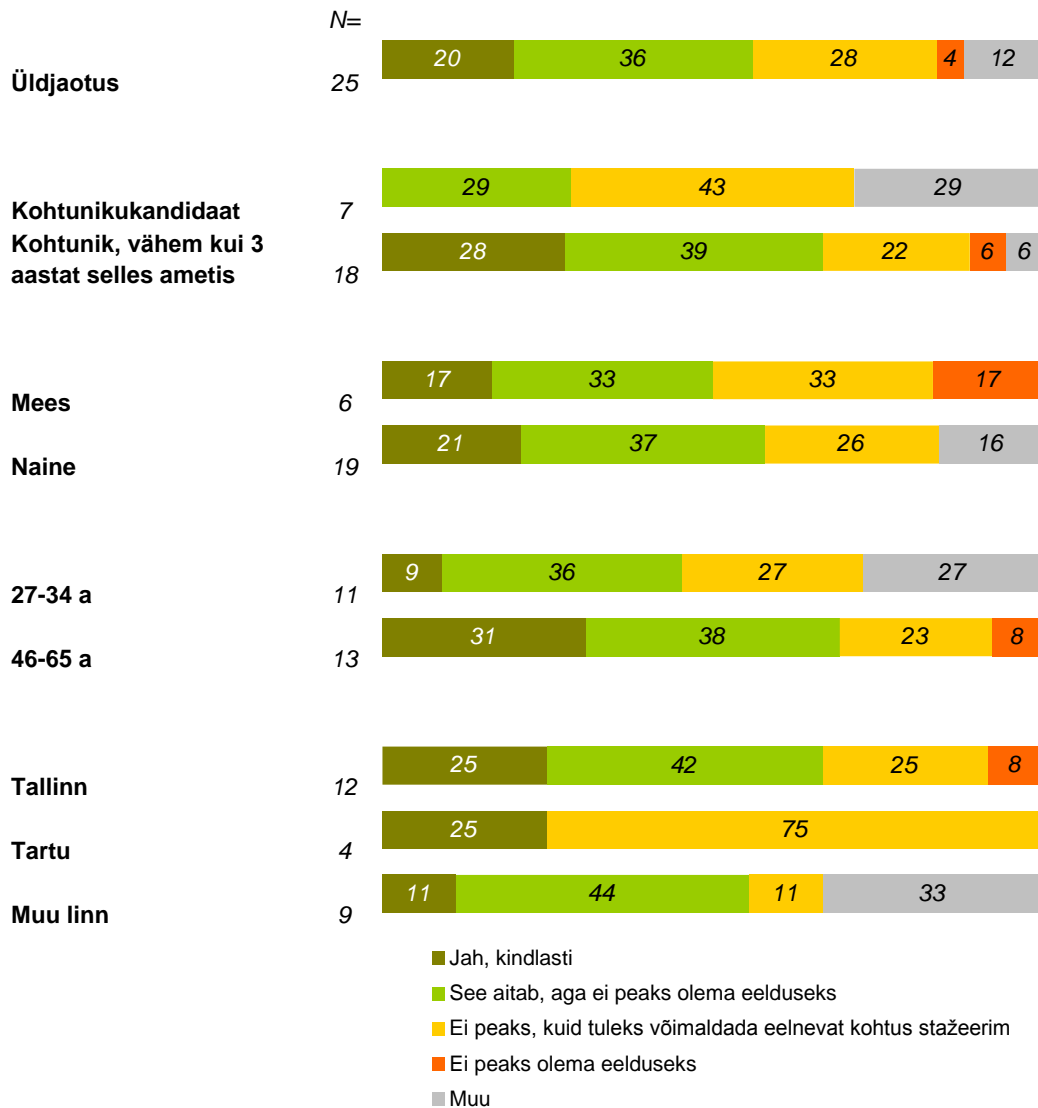
20% vastanutest leiab, et kohtnikuks saamise eelduseks peaks kindlasti olema eelnev kogemus kohtus töötamise näol. 36% usub, et see aitab, kuid ei peaks olema eelduseks. Veidi üle veerandi (28%) vastajatest leiab, et kohtus töötamine ei peaks olema eelduseks, et saada kohtnikuks, aga tuleks võimaldada eelnevat kohtus stažeerimist ja/või ametikohaspetsiifilisi koolitusi (vt joonis 12).

Joonis 12

Kas eelnev kohtus töötamine (kohtunikukandidaat, nõunik, kohtujurist, konsultant jm) peab Teie arvates olema kohtunikuks saamise eelduseks?

Kohtunikud ja kohtunikukandidaadid

% kogu valimist

6.2 Kohtujuristid ja nõunikud

Kokku koguti täielikult täidetud ankeete 62-lt kohtujuristilt ja nõunikult.

Kokkuvõte

- Enamus kohtujuristidest näeb ennast pikemas perspektiivis töötamas **kohtunikuametis**. Sama tulevikuperspektiiviga on veidi alla poole nõunikest.
- Lisaks kohtunikuametile ja praegusele ametikohale nähakse **alternatiivina juristi või nõuniku ametit avaliku sektori asutuses**.
- Eelistatud ametid on vastajate hinnangul need, kus saadakse ennast teostada.
- Kohtujuristid ja nõunikud seostavad kohtunikutööd märksõnadega **õiguse mõistmine, vastutusrikas, otsustamine ning suur koormus**. Samuti on kohtunikuamet vastajate hinnangul huvitav, mitmekülgne, hariv, arendav.
- Kohtujuristid ja nõunikud peavad **kohtuniku palka** iseenda oodatava palgatasemega võrreldes **pigem kõrgeks**.
- Üle veerandi vastanutest tõi kohtunikuks saamise peamise probleemina esile **ettevalmistusprotsessi keerulisuse**.
- Vastajate hinnangul toetaks kohtunikuametisse asumist tõenäoliselt kõige enam **koolitused, ettevalmistused ja praktikad erinevates kohtutes Eestis**.
- Selleks, et suurendada huvi kohtunikuameti vastu, tuleks eelkõige **tõsta palka, aga ka teha rohkem teavitustööd ning selle käigus kohtunikuameti mainet tõsta**.

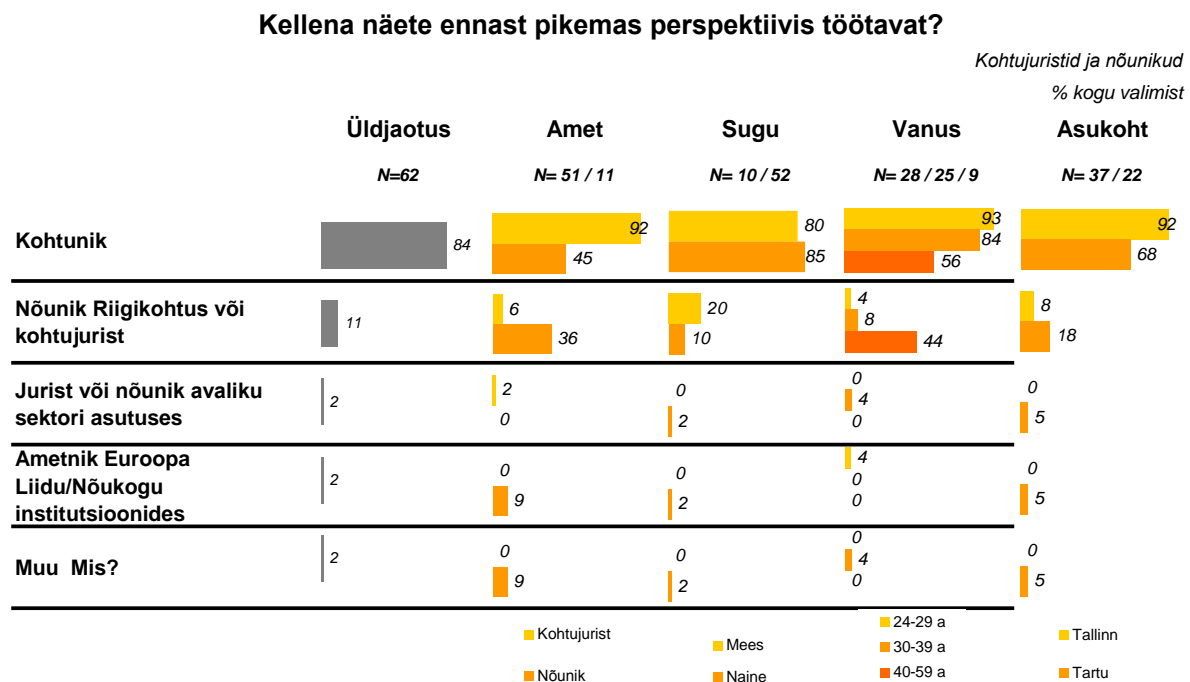
6.2.1 Analüüsitulemused

6.2.1.1 Karjäärieelistused

Enamus (92%) kohtujuristidest näeb ennast pikemas perspektiivis töötamas eelkõige kohtunikuametis. Nõunike seas on kohtunikuameti perspektiiv võrreldes kohtujuristidega kaks korda madalam (45%).

Nõunikud näevad enda töökohta pikemas perspektiivis kohtujuristidest sagedamini kas nõunikuna Riigikohtus või kohtujuristina (vt joonis 13.1).

Joonis 13.1

Lisaks esmasele perspektiivile paluti vastajatel nimetada, missugune ametikoht oleks nende hinnangul esimese valiku alternatiiviks. Lisaks kohtunikuametile ja praegusele ametikohale nähakse alternatiivina juristi või nõuniku ametit avaliku sektori asutuses (15%) (vt joonis 13.2).

Joonis 13.2

Kellena näete ennast pikemas perspektiivis töötavat?

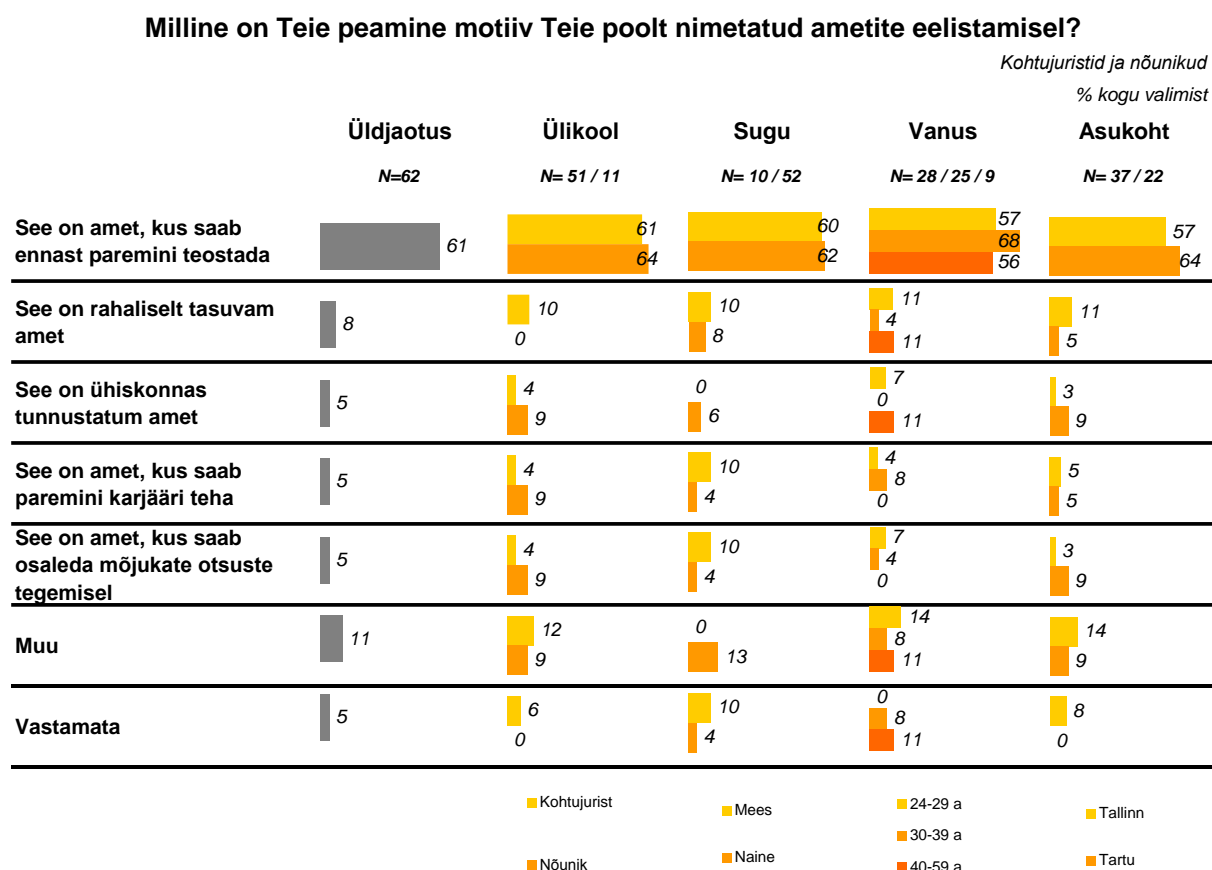
Kohtujuristid ja nõunikud

% valimist, N=62

Eelistatud ametid on vastajate hinnangul need, kus saadakse ennast paremini teostada (61%). Kõik muud motiivid jäävad esimeses valikus kaugele maha. Koos teise valikuga tõusevad esile ka ameti tunnustatus ühiskonnas ja rahaline tasuvus (vt. Joonis 14.2).

Joonis 14.1

Seitse vastanu jaoks on peamiseks motivaatoriks midagi „muud“. Selle all nimetati järgnevat:

See on töö, mida mulle meeldiks teha

see on töö mida ma teha armastan

See on amet, milles saab anda tõsise ja vajaliku panuse Eesti riigi heaks, olla riigile kasulik.

See on amet, kus saan tegeleda sellega, mis on minu tõeline kutsumus.

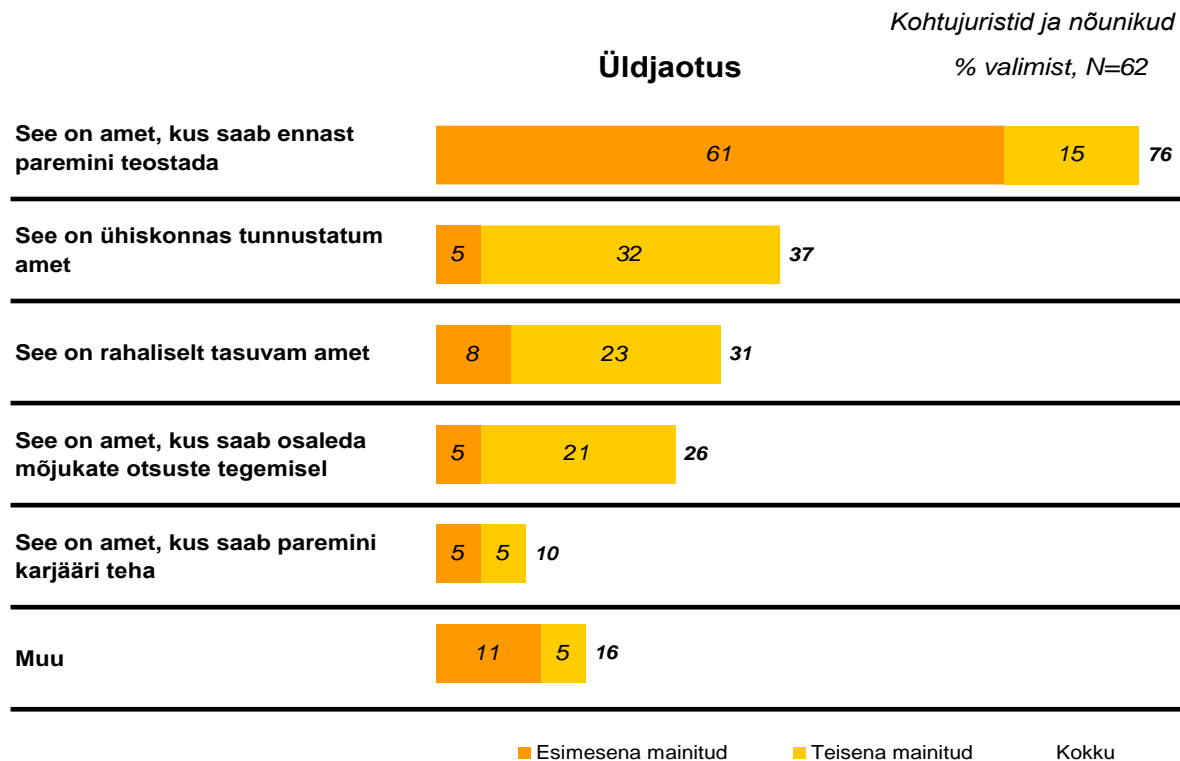
See on amet, kus saab riigile kõige paremini näo anda.

Huvitav ja arendav amet, mis sarnaneb enim praeguse ametiga

Intellektuaalselt huvitav ja vaheldusrikas

Joonis 14.2

Milline on Teie peamine motiiv Teie poolt nimetatud ametite eelistamisel?

6.2.1.2 Ettekujutus kohtunikuametist

Vaid kaks vastajat ei näinud end tulevikus töötamas kohtusüsteemis.

Need, kes ei näe end pikemas perspektiivis kohtuniku ametis, esitasid järgmised põhjendused:

Vanuse tõttu

Sest meie kohtusüsteemi karjäärimumudel tundub toetavat (pigem) seda, et enda tõestamiseks pead sa alustama esimese astme kohtunikuna Narvast. Ja seejärel (võib-olla) saad edasi liikuda Tallinnasse. Kas võimalus on ka liikuda mujale - ei tea. Seega, kui oled oma elu ehitanud üles mujal Eestis, siis on keeruline ennast kohtunikuks mõelda.

Puudub selline ambitsioon

Pean end liiga nooreks.

Ma ei soovi kohtuniku ametiga kaasnevat vastutust ega juhtida kohtuistungeid.

Kohtunikuks saamine eeldab laialdasi teadmisi mitte ainult huvipakkuvast erialavaldkonnast, vaid ka teistest distsipliinidest, s.t. tuleb olla universaalselt pädev nii haldus-, tsiviil- kui karistusõiguse valdkonnas. Seetõttu näen ennast tulevikus töötamas kohtunikuametis, kui omandan piisavad erialateadmised kõigist nendest valdkondadest.

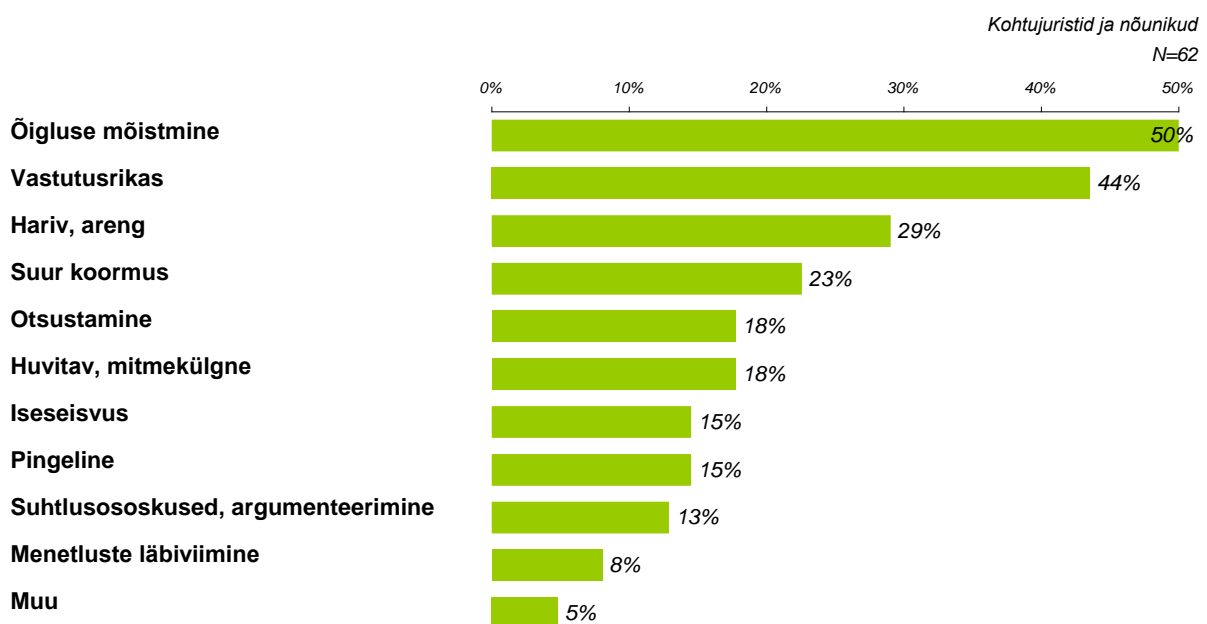
Kohtunikud on sageli ülekoormatud, töö on individuaalne (1 ja 2 astmes), koostöö/ arutamise võimaluse puudumine; kohtuniku staatus ja otsustusmehhanismid kohtusüsteemi sees on ebaselged (ei ole teada, milliste kriteeriumite alusel otsustatakse kohtade täitmine jms);

Eelistan tööd nõu andvas funktsioonis ja asjade läbiarutamist kollegiaalselt. Minu isiksuseomadustega sobib paremini töö kirjalike materjalidega.

Kohtuniku ameti kuvand. Edasi paluti vastajatel kahe kuni kolme märksõna/mõttega kirjeldada enda ettekujutust kohtunikutööst. Levinumad märksõnad olid õigluse mõistmine (50%), vastutusrikas (44%), hariv, arengut pakkuv (29%) ning suur koormus (23%).

Joonis 15

Milline on Teie ettekujutus kohtunikutööst? Palun 2-3 olulisemat märksõna/mõtet.

Vastusevariant 'muu':

Püsivus

Ei oska nimetada

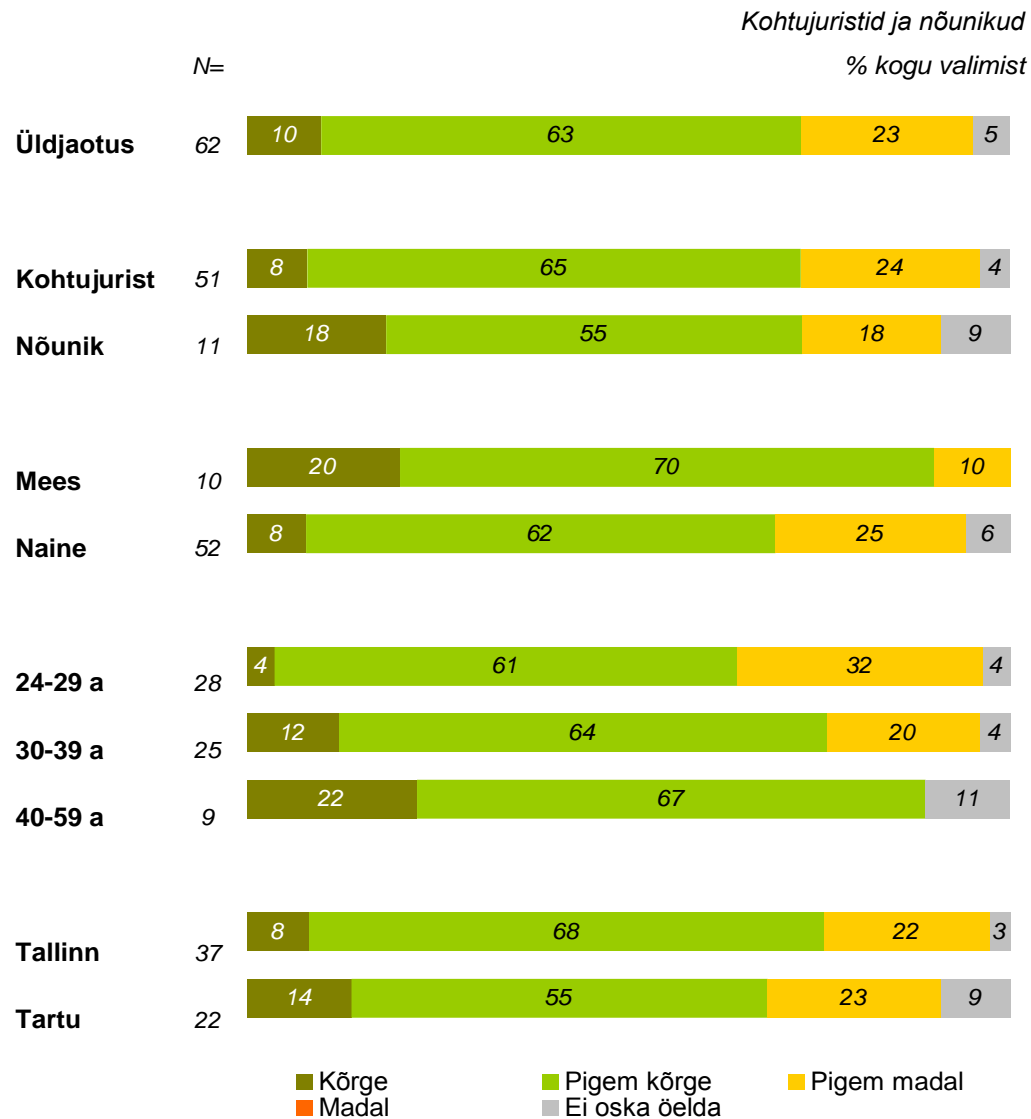
Kiire

Kohtujuristide ja nõunike hinnangul on kohtuniku palk iseenda oodatava palgatasemega võrreldes pigem kõrge (63%).

Kõrgeks hindavad kohtunike palka sagedamini nõunikud (18%), meessoost vastajad (20%) ning 40-59- aastased vastajad (22%) (vt joonis 16).

Joonis 16

Milline on Teile teadaolevalt kohtunike palk Teie poolt oodatava palgataseme suhtes?

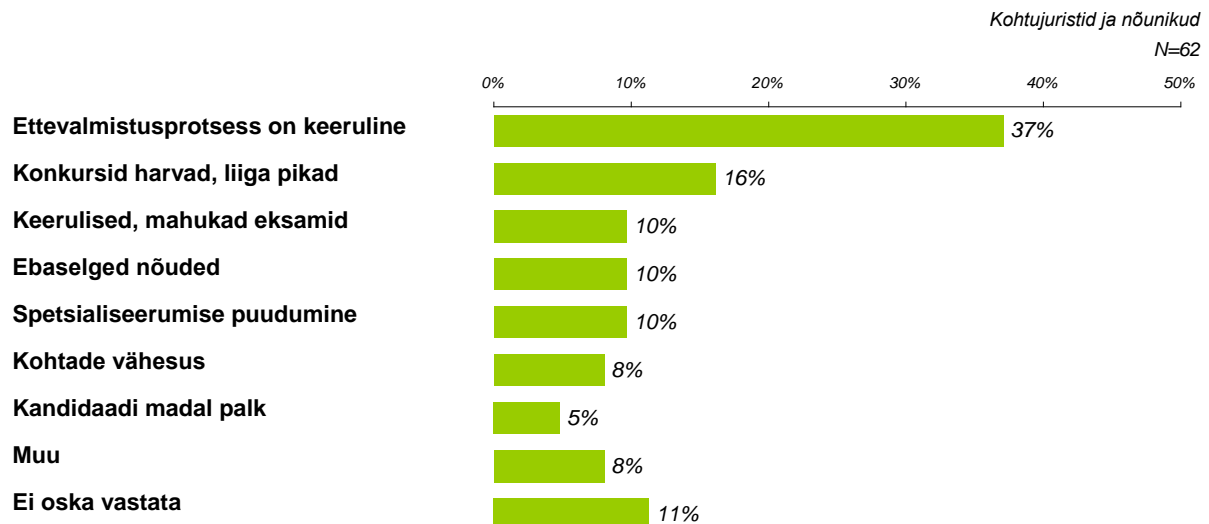

6.2.1.3 Kohtunikuametisse asumist toetavad ja pärssivad tegurid

Esmalt paluti vastajail selgitada, missugused on kohtunikuks saamise peamised probleemidkäesoleval hetkel. 37% vastanutest tõi peamise probleemina esile ettevalmistusprotsessi keerulisuse. Sellega seoses märgiti ära ka konkursside pikkus ja toimumise sagedus (16%).

Joonis 17

Millised on Teie silmis kohtunikuks saamise protsessi peamised probleemid?

Vastusevariant 'muu':

Ametit ei ole piisavalt väärtustatud

Hääletussüsteem

Kartus suure töökoormuse ja pinge ees.

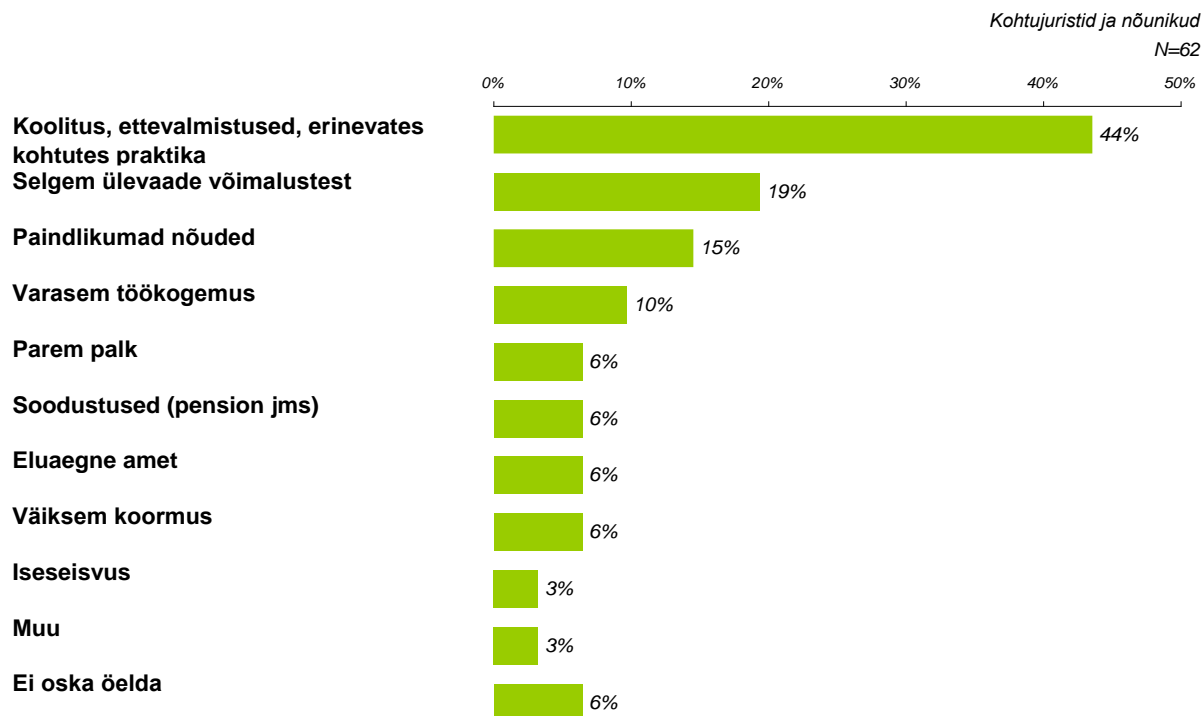
Liiga noored soovivad saada kohtunikuks, kohe koolipingist, ilma töökogemuseta

M.h kohtunikutööks vajalike isikuomaduste olemasolu, teoreetilised teadmised

Ettepanekuid, missugused on need tegurid, mis toetaksid kohtunikuametisse asumist, laekus kõikidelt vastajatelt. 44% antud vastustest olid seotud sellega, et toetavaks teguriks oleks koolitused, ettevalmistused ja praktikad erinevates kohtutes Eestis.

Joonis 18

Millised võiksid Teie jaoks olla kohtunikuametisse asumist toetavad tegurid?

Vastusevariant 'muu':

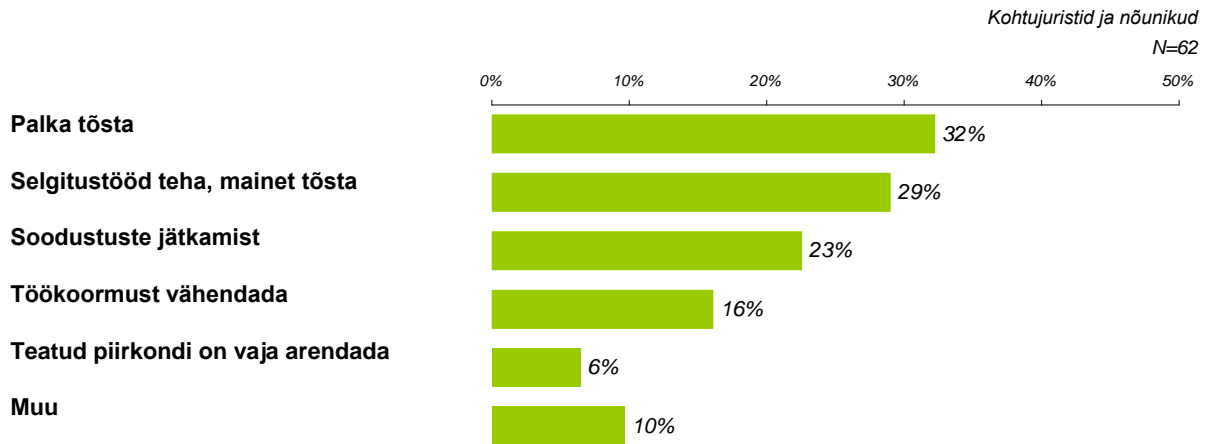
Minu jaoks piisab olemasolevast.

Koolitusvõimalused, osalemine otsustusprotsessis

Lisaks kohtunikuametisse asumist toetavate tegurite väljatoomisele paluti vastajatel avaldada arvamust, mida tuleks teha, et suurendada huvi kohtunikuameti vastu. Vastajate sõnul tuleks tõsta palka (32%). Samuti tuleks kasuks, kui teha rohkem kohtunikuametialast teavitustööd (nimetas 29%) ning jätkata seniste soodustustega nagu eripension (23%).

Joonis 19

Mida peaks Teie hinnangul tegema, et suurendada huvi kohtunikuameti vastu?

Vastusevariant 'muu':

Huvi on ilmselt kohtujuristide seas olemas - nemad ju peakski olemas see nõ "taimelava"

Leian, et kohtunikuameti vastu ei saaagi huvi suurendada kuna tegemist on raske ametiga ning see peab tulema väga kaalutletud otsuse ning suure sisemise soovi alusel. Antud ametikohal on minu arvates oluline stabiilsus.

Kohtunikuks saamine peaks eelkõige tulenema inimesest endast, see ei peaks väliste tegurite kaudu käima.

6.3 Vandeadvokaadid ja prokurörid

Kokku saadi täielikult täidetud ankeete 101-lt vandeadvokaadilt ja prokuröritelt.

Kokkuvõte

- Pooled vastanud vandeadvokaatidest ja prokuröridest **plaanivad pikemas perspektiivis jääda samasse ametisse**. Veidi alla poole vandeadvokaatidest ja prokuröridest ei ole kindlad, kas nad on ka tulevikus samas ametis.
- Kolmandik vastajatest, kes ei ole kindlad samasse ametisse jäämises, näevad ennast töötamas kohtunikuna.
- Alternatiivse ametikohana, lisaks kohtuniku ametile, nähakse veel töötamist **ametnikuna Euroopa Liidu/Nõukogu institutsioonides ja vandeadvokaadi või advokaadina**.
- Peamine põhjus, miks vandeadvokaadid ja prokurörid ei näe ennast kohtunikuna töötamas, on huvipuudus ameti vastu. Samuti peetakse oluliseks takistuseks asjaolu, et **ettevalmistus pole piisav**, et kohtunikuna töötada.
- Vandeadvokaatide ja prokuröride jaoks on kohtunikutöö kuvand eelkõige seotud **objektiivsuse vastutuse ja pingelisusega**.
- Vandeadvokaadid ja prokurörid, kes peavad pikemas perspektiivis võimalikuks töötada kohtunikuna, toovad peamiseks põhjuseks, miks nad ei ole kohtnikuks kandideeritud, **ajanappuse kohtnikuks kandideerimise ettevalmistusteks**.
- Vandeadvokaatide ja prokuröride hinnangul on peamiseks probleemiks kohtnikuks saamise protsessis **pikk ja ajamahukas väljaõpe**.
- Selleks, et suurendada huvi kohtunikuameti vastu soovivad vandeadvokaadid ja prokurörid **suurendada kohtunikuameti kohta käiva info hulka ja selle kättesaadavust**. Samuti soovitati tegeleda kohtunikuameti maine ja usaldusväärse kuvandiga.

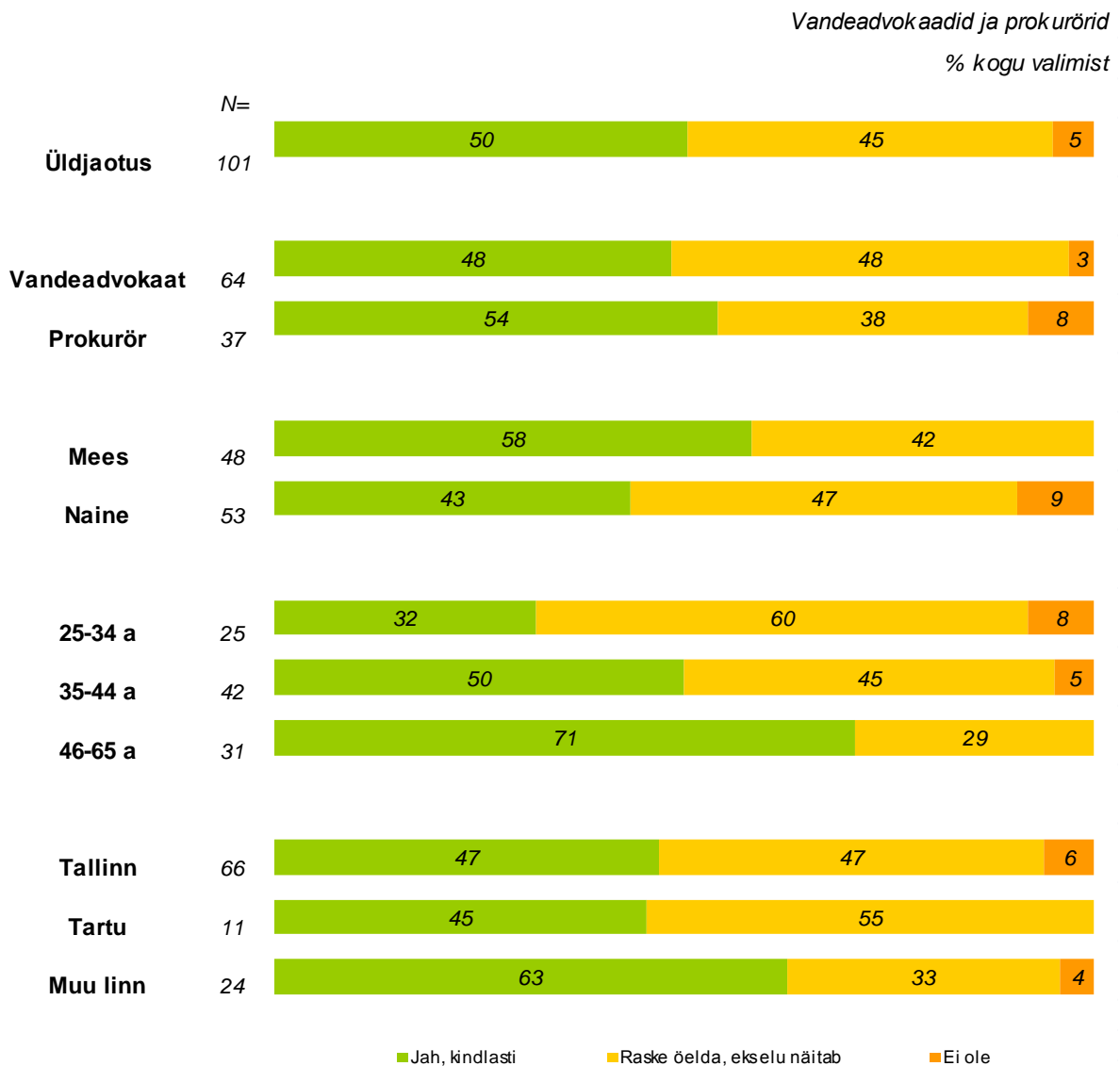
6.3.1 Analüüsitulemused

6.3.1.1 Karjäärieelistused

Pooled küsitletud vandeadvokaatidest ja prokuröridest) plaanivad pikemas perspektiivis kindlasti jääda praegusele ametile. Vaid 5% vastanutest leiab, et samasse ametisse jääda neil kindlasti plaani ei ole (vt joonis 20).

Joonis 20

Kas Teil on pikemas perspektiivis kavatsus jääda samasse ametisse?

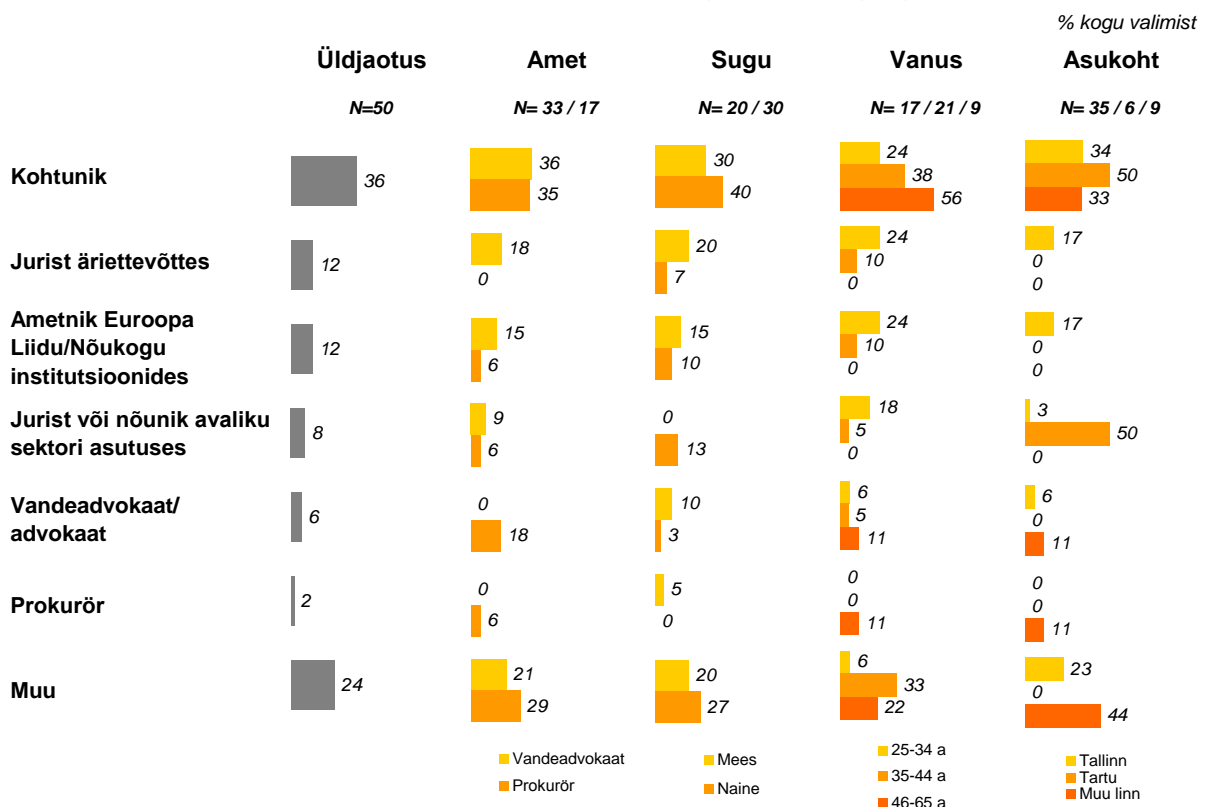
Kindlasti jäävad endi hinnangul samasse ametisse sagedamini meessoost kui naissoost vastajad (58% vs 43%). Vastajaid vanusegruppide lõikes võrreldes selgub, et samasse ametisse jäämise kindlus kasvab vanuse kasvades.

Juristidelt, kelle samasse ametisse jäämine pole päris kindel, küsiti kellena nad näevad ennast töötamas. Kohtunikuna näeb ennast 36% vastajatest (vt joonis 21.1). Vandeadvokaatidest näeb ennast kohtunikuna 36% ja prokuröridest 35%. Lisaks kohtunikuametile nähakse ennast eelkõige mõnes muus ametis kui variantidena välja pakuti, näiteks äri- ja eraettevõtluses, aga ka pensionärina.

Joonis 21.1

Kellena näete ennast pikemas perspektiivis töötavat, kui peaksite ametit vahetama?

Vandeadvokaadid ja prokurörid, kellel pole plaanis jääda samasse ametisse

24% vastajatest leidis, et näevad ennast pikemas perspektiivis mõnes muus järgnevas ametis:

Äriettevõtte juht
Potipõllumees
Pensionärina (2 juhul)
Mitte õiguslane tegevus
Juht avalikus sektoris
Ettevõtlus
Ettevõtja muul alal
Erialaga seotud amet
Erasektoris muu tegevus
Eraettevõtlus

Eelnevale lisaks paluti vastajatel etteantud valikutest nimetada teine valik (esimene alternatiivne amet), kus ennast pikemas perspektiivis näha võiks. Selgus, et alternatiivse ametikohana nähekase töötavate juristide seas veel ametniku ametit Euroopa Liidu/ Nõukogu institutsioonides (20%) ja vandeadvokaadi/ advokaadi (18%) ametit (vt joonis 21.2).

Muu alternatiivse ametikohana nähakse järgnevat valikut:

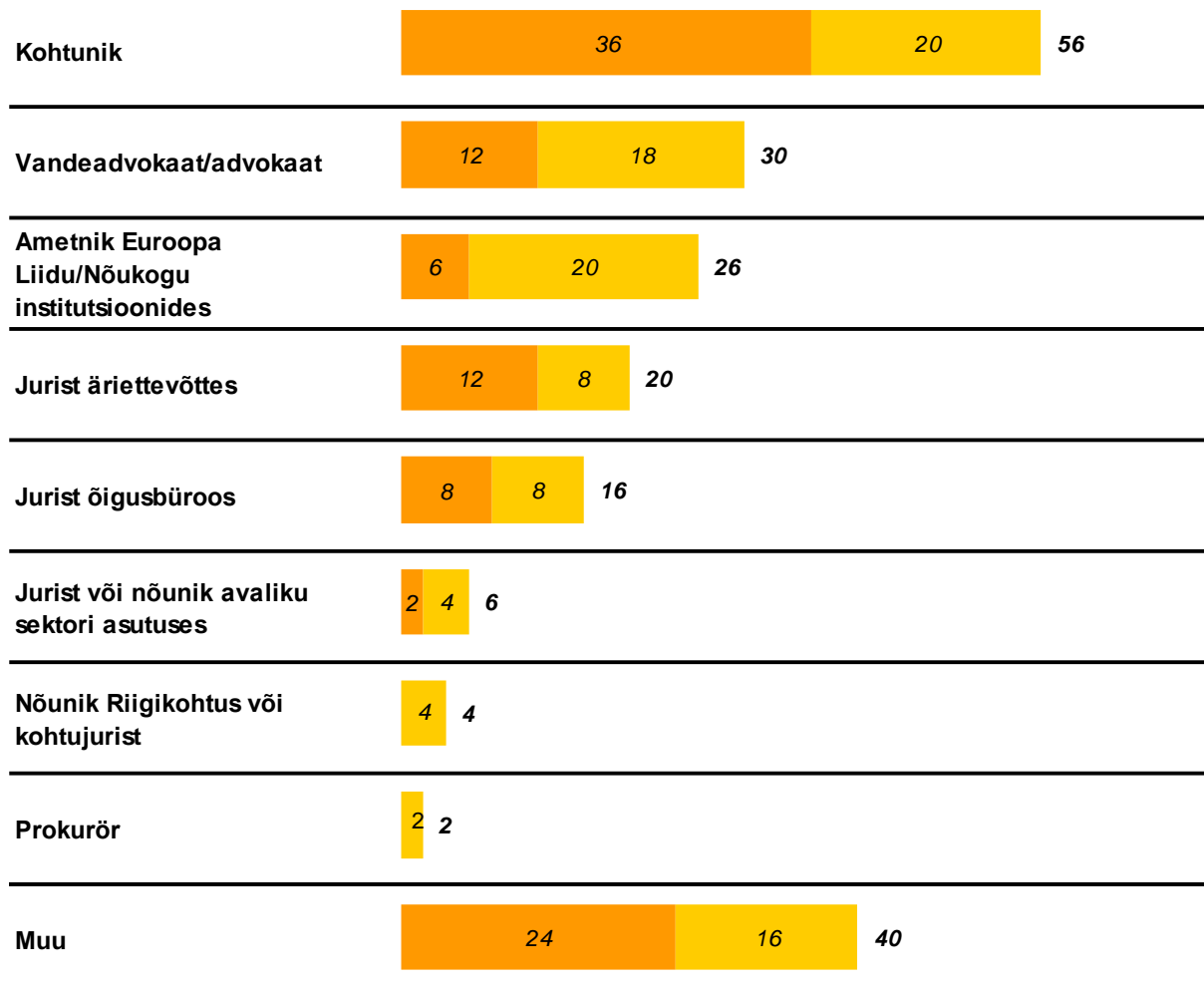
Tippjuht avalikus sektoris
Pensionär (3 juhul)
Kunstnik
Ettevõtlus

Joonis 21.2

Kellena näete ennast pikas perspektiivis töötavat?

Vandeadvokaadid ja prokurörid, kellel pole plaanis jääda samasse ametisse

% valimist, N=50

Põhjendused, miks ei soovita töötada kohtunikuna. Vastajatele pakuti välja neli varianti, miks kohtunikuamet ei kuulu siiani osade töötavate juristide tulevikuperspektiividesse.

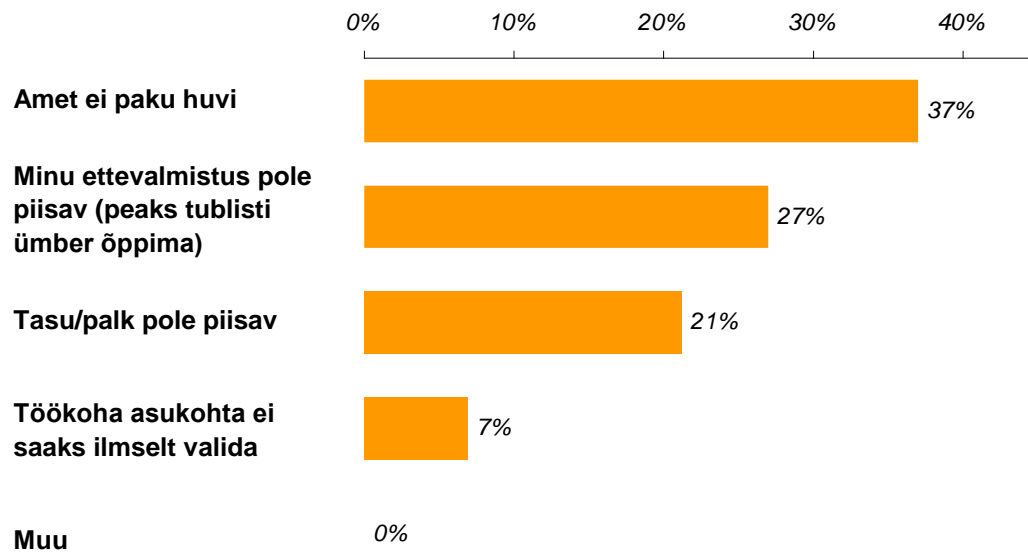
37% vastajatest ütleb, et nad ei näe ennast kohtunikuna töötamas seetõttu, et neil ei ole selle ameti vastu huvi. Samuti peetakse olulisteks takistusteks asjaolu, et ettevalmistus pole piisav selleks, et kohtunikuna töötada (27%). Samuti leitakse, et töötasu pole kohtunikuameti puhul piisav.

Joonis 22

Miks te ei näe ennast tulevikus töötamas kohtunikuna?

Vandeadvokaadid ja prokurörid, kes ei näe pikemas perspektiivis ennast kohtunikuna

N=75

6.3.1.2 Ettekujutus kohtunikuametist

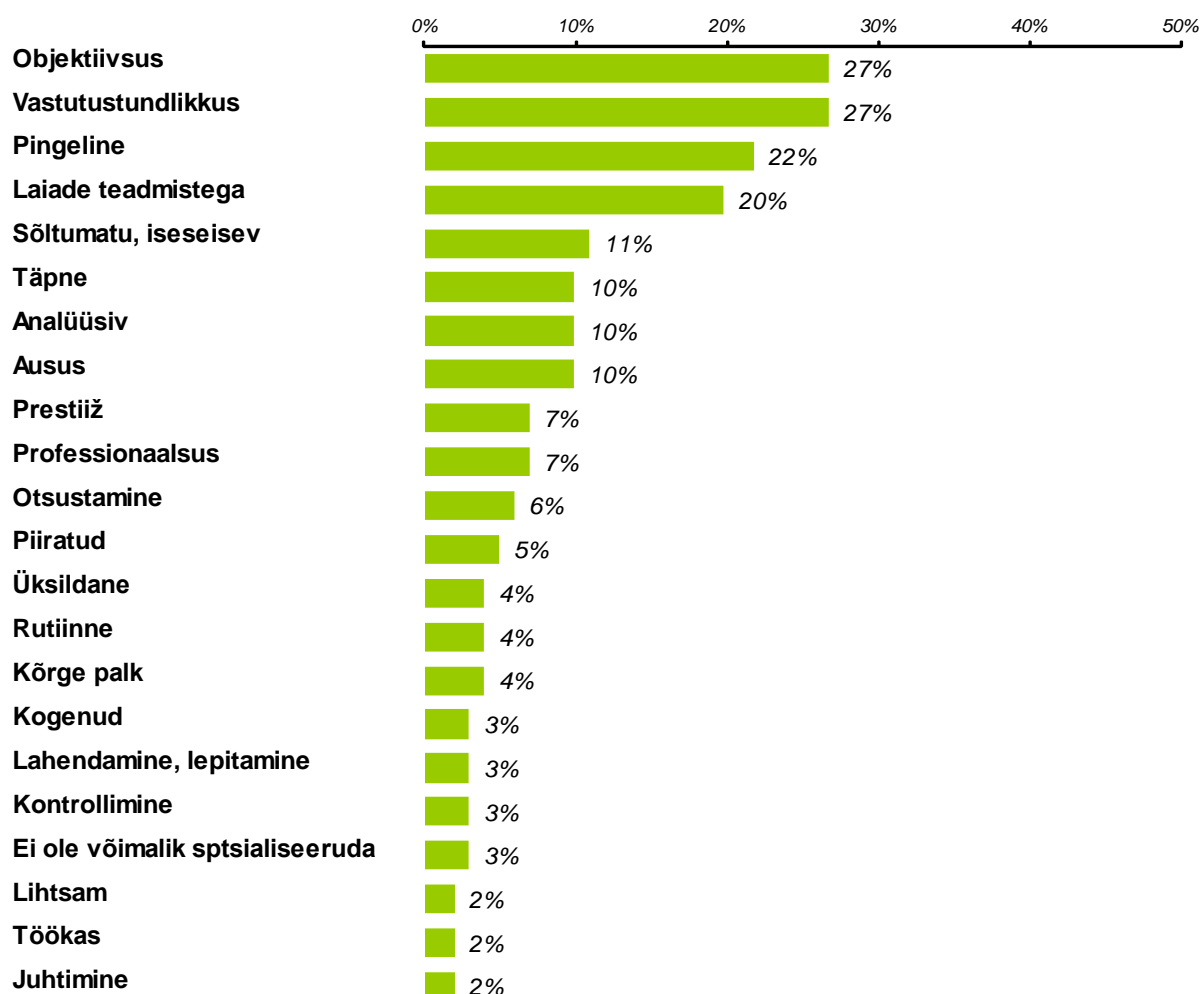
Et saada enam informatsiooni selle kohta, mida vandeadvokaadid ja prokurörid arvavad kohtunikutööst ja kohtunikuna töötamisest, paluti rühmal kirjeldada enda ettekujutust kohtunikutööst kahe kuni kolme märksõna või mõttega. Tegu oli avatud küsimusega.

Esile tõusid sellised märksõnad nagu objektiivsus (27%) ja vastutustundlikkus (27%). Neile lisandub pingeline (22%). Lisaks juba nimetatud märksõnadele arvatakse, et kohtunikutöö on laiasid teadmisi nõudev (20%).

Joonis 23

Milline on Teie ettekujutus kohtunikutööst? Palun nimetage 2-3 olulisemat märksõna/mõtet.

Vandeadvokaadid ja prokurörid
N=101

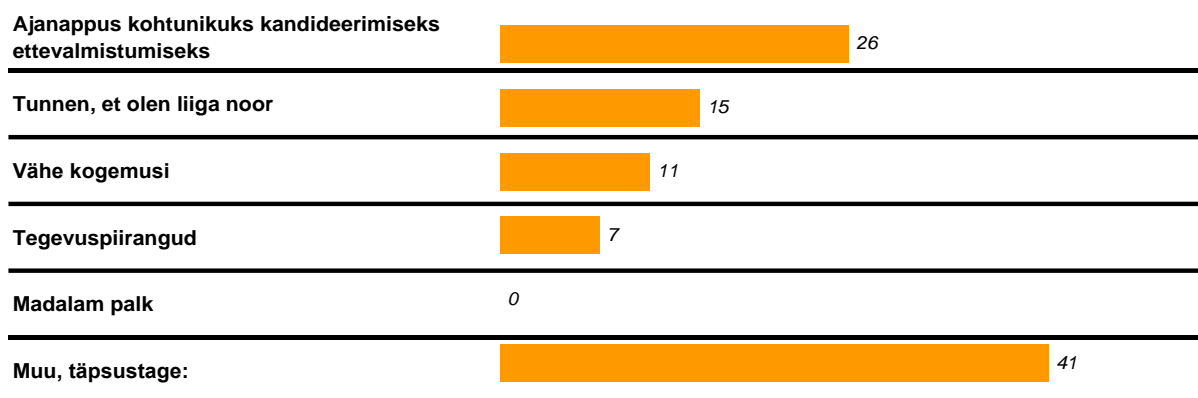
6.3.1.3 Kohtunikuametisse asumist toetavad ja pärssivad tegurid

Vandeadvokaatidelt ja prokuröridelt, kes võiksid ennast pikemas perspektiivis näha töötamas kohtunikuna, paluti vastata, mis on neil seni takistanud kohtunikuks kandideerimast. Peamine põhjus, miks kohtunikuks ei ole veel kandideeritud, on ajanappus kohtunikuks kandideerimise ettevalmistusteks (26%). Samuti pole soovitud kandideerida kohtunikuks enda nooruse (15%), kogemuste vähesuse (11%) ja tegevuspiirangute (7%) tõttu.

Joonis 24

Mis on Teid seni takistanud kohtunikuks kandideerimast?

Vandeadvokaadid ja prokurörid, kes ametit vahetades valiksid kohtuniku ameti
 N=27

41% nimetasid muid põhjuseid, näiteks:

Tunne, et olen liiga vana

Tahtmise puudumine

Puudub kindel teadmine, et tahan just kohtunikuna karjääri jätkata

Olen proovinud kandideerida kohtuniku kandidaadiks

Kohtunikekoha nappus (Kuressaare)

Hetkel rahuldavad advokaaditöö poolt pakutavad väljakutsed ja eneseteostuse võimalused ning ei ole tekkinud soovi ametit vahetada

Eripensioni kaotamine

Eraõiguses olen nõrk

Ei tea juhtimis-, töö- ja organisatsioonikultuurist midagi

Kohtunikuks saamise protsessi peamised probleemid

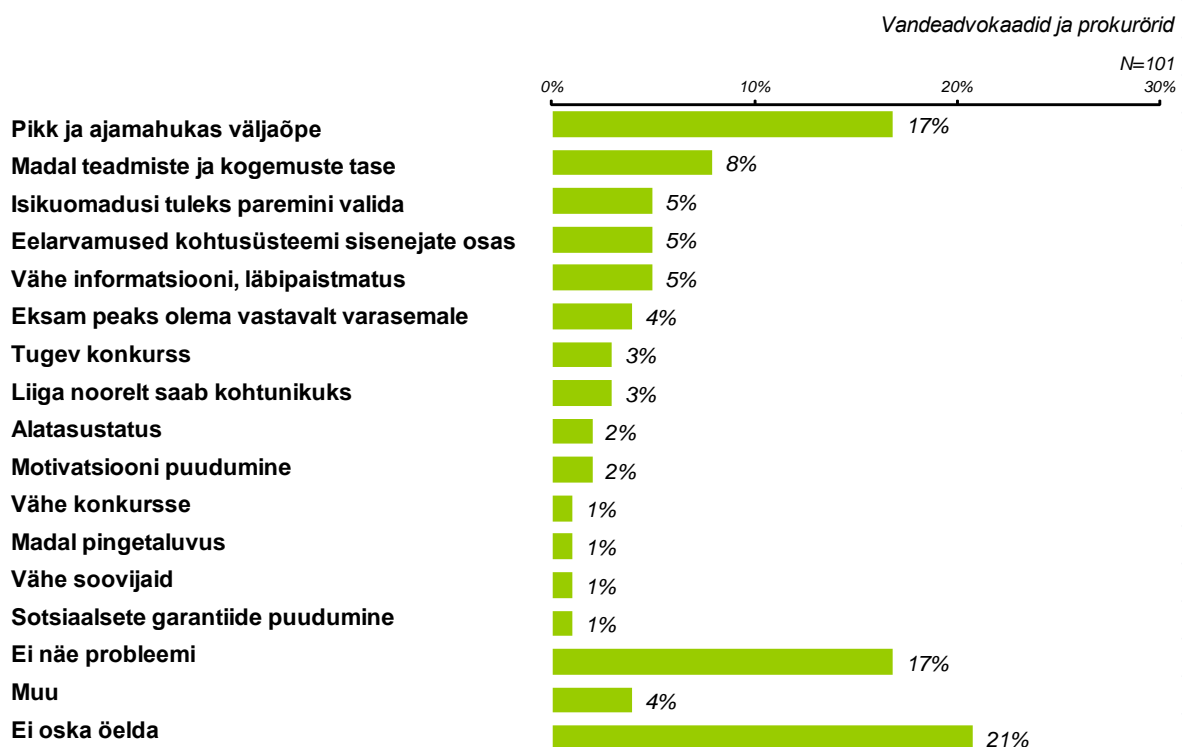
17% töötavatest juristidest arvab, et peamine probleem kohtunikuks saamise protsessis on **pikk ja ajamahukas väljaõpe**. Samuti tuuakse välja probleeme, mis on seotud mittepiisava teadmiste ja kogemuste pagasiga, kuna kohtunikuametis peetakse oluliseks laiade teadmiste ja suure kogemustepagasi olemasolu.

Kuna tegu oli avatud küsimusega, mindi arvamustes ka küsimuse fookusest veidi eemale. Sageli oli vastustest tunda, et nii kohtunike kui kohtusüsteemis töötavate inimeste valikul tuleks rohkem tähelepanu pöörata isikuomadustele. See viitab arusaamale, et kohtuniku amet ei sobigi igapäevale ja selliste hulka on võimalik ka ennast liigitada.

Samuti tunnetatakse, et eelnevalt väljaspool kohtusüsteemi töötanud isikute suhtes valitsevad kohtusüsteemis teatavad eelarvamused (vt joonis 25).

Joonis 25

Millised on Teie silmis kohtunikuks saamise protsessi peamised probleemid?

Vastusevariant 'muu':

On ebamugav sõita eksamile Tartusse, kohtunikukandidaadi ametis olemise pikkuse ebamäärasus

Varasem elu ja kitsendused ametile ja piirangud isiksusele

Palk I astme kohtutes

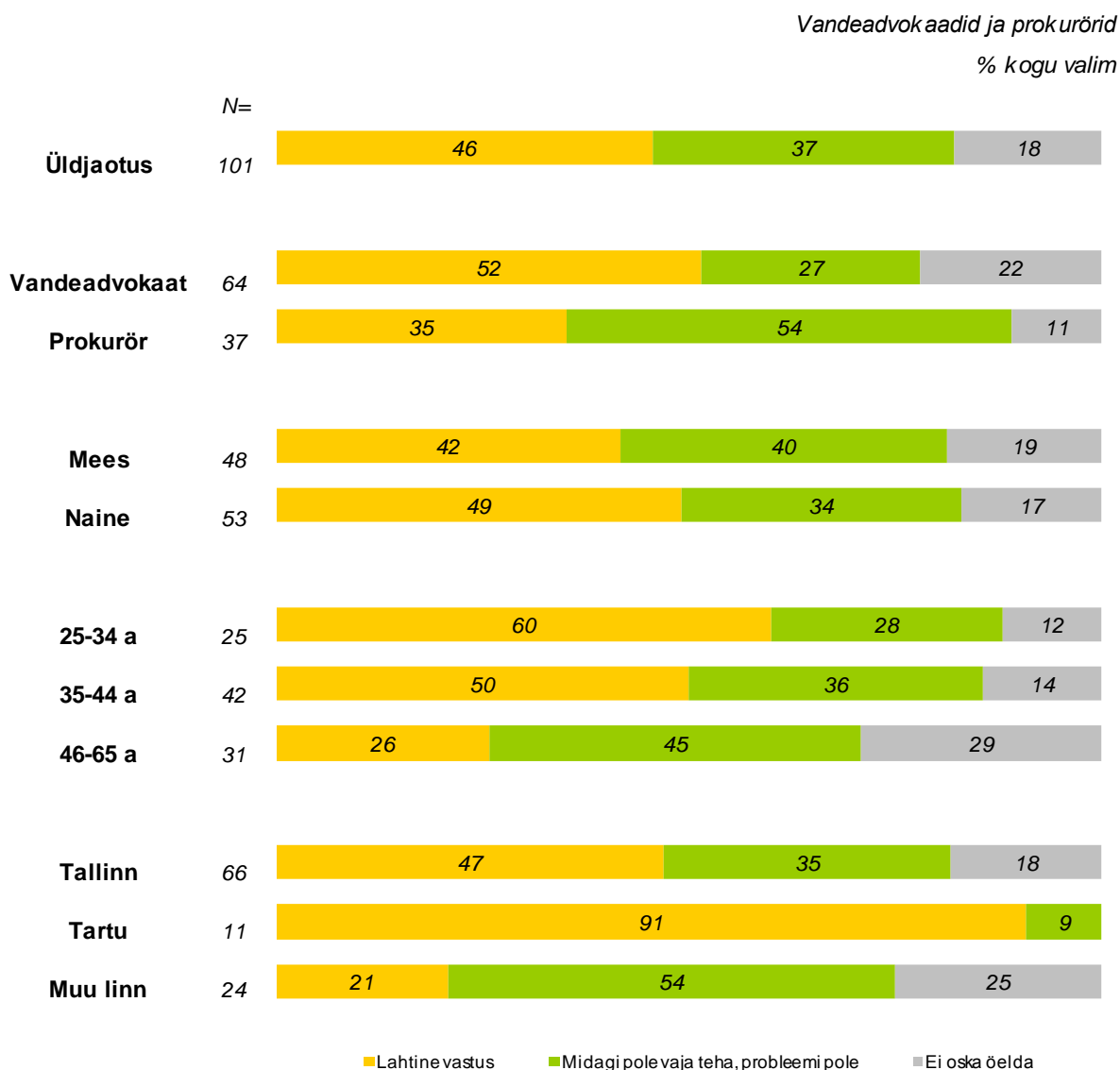
Töö hulga ja kvaliteedi arvestus. Süsteem üldiselt on hea (piisavalt raske).

Vandeadvokaatide ja prokuröride poolt pakutavad meetmed ja tegevused, mis suurendaksid huvi kohtunikuameti vastu.

Üle kolmandiku (37%) vastajatest leidis siiski, et midagi ei ole tarvis teha, sest probleemi ei ole. Vastajatest 18% selles osas kindlat seisukohta võtta ei osanud. Veidi alla poole vastajatest (46%) leidis, et midagi tuleks kindlasti ette võtta (vt joonis 26.1).

Joonis 26.1

Mida peaks Teie hinnangul tegema, et suurendada huvi kohtunikuameti vastu?

Ettepanekud

20% vandeadvokaatidest ja prokuröridest on seni tundnud puudust eelkõige informatsioonist nii kohtunikuks saamise protsessi kui kohtunikuameti kohta.

Samuti soovitakse rohkem paindlikkust. Seda näiteks eksami toimumise aegade ja ka toimumiskohtade osas. Paindlikkusega seoses aitaks vandeadvokaatide ja prokuröride hinnangul kohtunikuameti vastu tekitada suuremat huvi asjaolu, et kogu kandideerimisprotsessi käigus arvestataks rohkem varasemast kogemust õigusvaldkonnas (vt joonis 26.2).

Joonis 26.2

Mida peaks Teie hinnangul tegema, et suurendada huvi kohtunikuameti vastu?

Vastustes kerkis üles ka selge soovitus töötada enam kohtunikuameti maine ja usaldusväärse teemaga.

Vastusevariant 'muu':

*Vt p 6 ja 8.**

**(Vastus küsimusele 6: Miks peavad kohtunikega samaväärse ameti, haridustaseme ja oskustega kandideerijad tegema eksami nagu nõ inimene tänavalt? Kahjuks just seetõttu paljud prokurörid ei hakka üldse kandideerima.)*

Vastus küsimus 8: Igapäevaste vaatlustulemuste põhjal tundub igatahes oluliselt lihtsam kui prokuröri amet.)

Hinnates kogu ülaltoodu põhjal vandeadvokaatide ja prokuröride rühma vähese huvi põhjuseid töötada kohtusüsteemis, tooksime välja järgmised tegurid.

- Pakutavad ametid pole piisavalt huvitavad;
- Palk pole töökoormusele vastav;
- Töö iseloom oleks ilmselt üksildasem ja töökoht asukoha mõttes piiratuma valikuga;
- Ajamahukas ümberõppe vajadus;
- Kohtusüsteemi maineprobleemid, millele viitavad vastused, mis käsitlevad:
 - kohtunikuameti maine ja isikute valiku,
 - vähese info ja läbipaistvuse ning
 - väljastpoolt süsteemi sisenejate suhtes esinevate eelarvamuste temaatikat

6.4 Vandeadvokaatide ja prokuröride (vanem)abid

Kokku koguti täielikult täidetud ankeete 71-lt vandeadvokaatide ja prokuröride (vanem)abilt.

Kokkuvõte

- Vandeadvokaatide ja prokuröride (vanem)abid näevad pikemas perspektiivis ennast esmalt töötamas **prokuröridena**. Seejärel vandeadvokaadi/advokaadina ja kolmandana **kohtunikuna**.
- Peamiseks takistuseks kandideerimaks kohtunikuks, on rühma hinnangul asjaolu, et selle käigus **tuleb läbida ettevalmistusteenistus** ning ka **enda kogemusi ei hinnata piisavaks**.
- Samuti nähakse kohtusüsteemis ja kohtunikuna töötamiseks probleeme **ebapiisavate oskuste, kogemuste ja teadmiste näol** ning eelistatakse ka rohkemat **iseseisvust ja sõltumatust**, kui kohtusüsteem võimaldab.
- Antud sihtrühmale seostub kohtunikutöö eelkõige **vastutusrikkuse, pingelisuse ja objektiivsusega**. Samuti laiade teadmiste omamise, täpsuse ja prestiižiga.
- **Üheks suurimaks probleemiks** kohtunikuks saamisel on vandeadvokaatide ja prokuröride (vanem)abide hinnangul **aeganõudev protsess ja suur konkurents**. Hinnang on võrreldes teiste uuringu sihtrühmadega erandlik. Samuti peetakse praegusi kriteeriume liigselt jäikadeks ning soovitakse, et need oleksid paindlikumad.
- Vandeadvokaatide ja prokuröride (vanem)abide hinnangul aitab kohtunikuameti vastu kõige enam huvi suurendada **koormuse hajutamine ja protsessi lihtsamaks muutmine**.

6.4.1 Analüüsitulemused

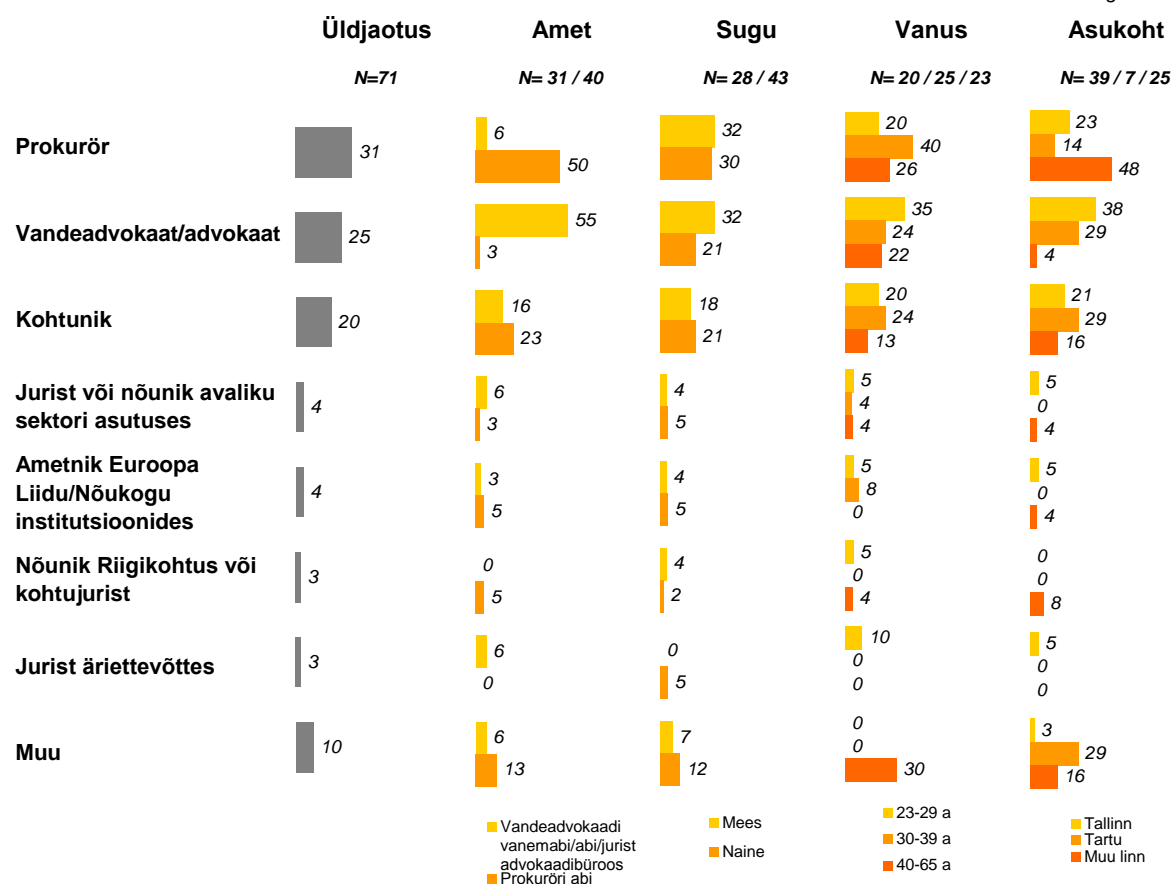
6.4.1.1 Karjäärieelistused

Vandeadvokaatide ja prokuröride (vanem)abid näevad pikemas perspektiivis ennast esmalt töötamas prokuröridena (31%). Seejärel vandeadvokaadi/advokaadina (25%) ja kolmandaks kohtunikuna (20%) (vt joonis 27.1).

Joonis 27.1

Kellena näete ennast pikemas perspektiivis töötavat, kui peaksite ametit vahetama?

Vandeadvokaatide ja prokuröride (vanem)abid
% kogu valimist

Esimese valiku alternatiivina on esikohal kohtuniku amet (18%).

Lisaks nimetati järgmisi ameteid:

Ringkonnaprokurör

Prokuröri abi

Politseiametnik

Pensionär (2x)

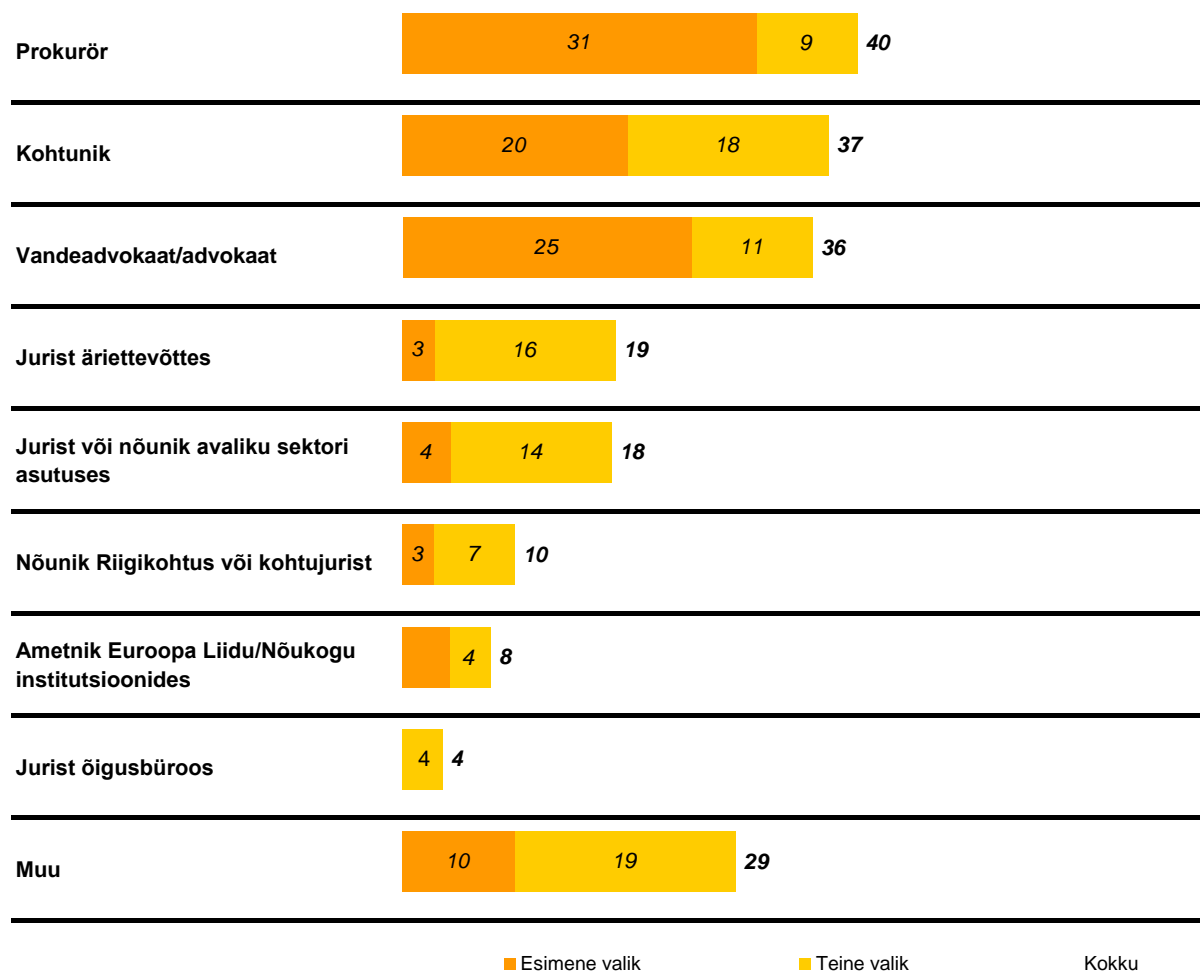
Ettevõtja/ tegevjuht

Joonis 27.2

Kellena näete ennast pikas perspektiivis töötavad?

Vandeadvokaatide ja prokuröride (vanem)abid

% valimist, N=71

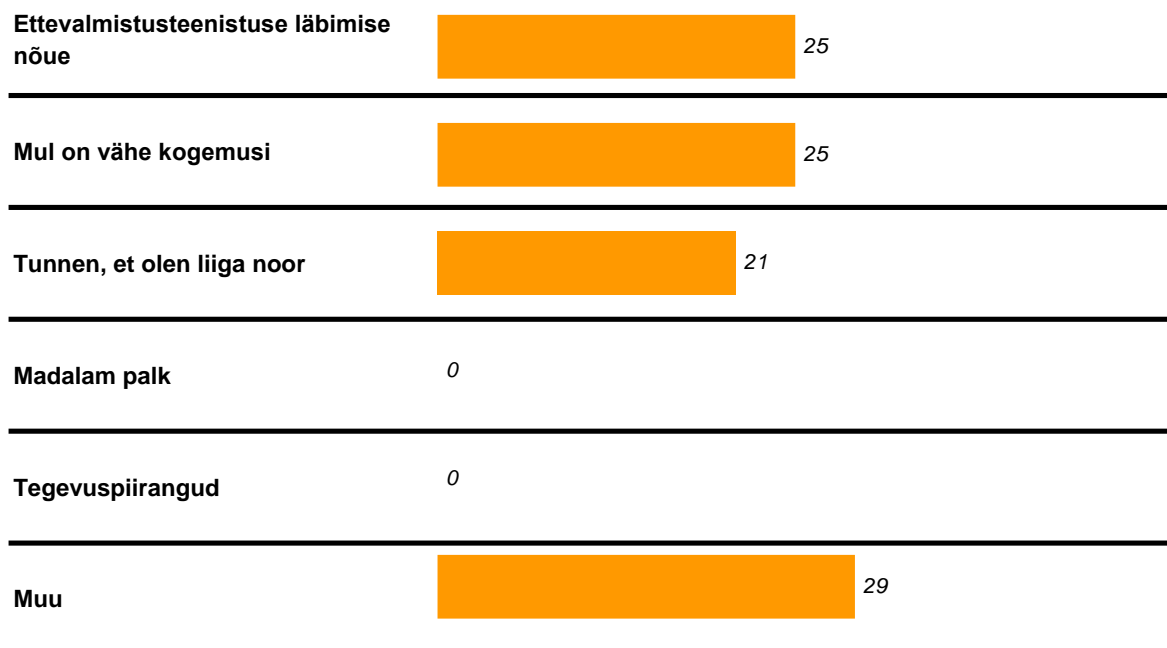
Vastajailt küsiti sedagi, mis on neid seni takistanud kohtunikuks kandideerimast. Selgus, et peamiseks takistuseks on olnud ettevalmistusteenistuse läbimise kohustus ning enda kogemuste ebapiisavus.

Joonis 28

Mis on Teid seni takistanud kohtunikuks kandideerimast?

Vandeadvokaatide ja prokuröride (vanem)abid, kes ametit vahetades valiksid kohtuniku ameti

N=24

29% vastanutest on mittekandideerimiseks olnud mõni muu põhjus, mida väljapakutud variandid ära ei katnud. Muudeks põhjusteks on:

Täitmata haridusnõuded

Praegune töö on piisavalt inspireeriv

Praegune tegevus on veel piisavalt põnev

Olen oma ametiga rahul

Oleks ringkonnaprokurör

Laiskus

Kandideerimise keerukus

Vastajatel, kes ei näe ennast pikemas perspektiivis töötamas kohtusüsteemis (kohtuniku, Riigikohtu nõunikuna või kohtujuristina), paluti oma vastust põhjendada.

Antud põhjendused olid järgmised:

Selle küsimustiku küsimus ei teadvusta, et 'prokurör' on üldmõiste menetlusseadustikus, mis hõlmab endas ka õnnetult sõnastatud 'prokuröri abi'. Seetõttu, valik 'prokurör' eelmises küsimuste blokis jätab mulje nagu prokuröri abi ei olegi prokurör. Valides vastuse 'muu' ja kirjutades sinna 'ringkonnaprokurör', genereerib süsteem automaatselt käesoleva küsimuse. Seega näen ennast töötamas tulevikus kohtusüsteemis.

Puuduvad kogemused ning piisav motivatsioon.

Puudub motiiv

Olen töötanud, ei välista.

Olen paari aasta pärast pensioni ealine

Näen oma tulevikku mujal

Muu kui kohtunikuna on kohtusüsteemis töötades liiga väike palk

Meeldib sõltumatus ja iseseisvus eraelu planeerimisel

Madalad palgad.

Ma ei võidaks midagi minnes tööle kohtusüsteemi konsultandiks või kohtujuristik (kuigi viimase ameti puhul kuuldavasti võidaks palgas?).

Kohtusüsteemis töötavad inimesed tunduvad üldiselt üpris erinevad erasektoris (sh suurtes advokaadibüroodes) töötavatest - vanuse osas, ellusuhtumise osas ja ka töösse suhtumise osas. Tundub, et kohtusüsteemis pigem ei ole noor, edasipürgiv, lõbus kollektiiv. Samuti tundub, et kohtusüsteemis on tugev hierarhia positsioonide vahel. Eelistan nooruslikku, innovatiivset kollektiivi.

Kohtusüsteem ei tundu nii põnev, väljakutserohke, heapalgaline.

Iseenesest ei välista seda.

Hetke seisuga eelistan töötada advokaadina.

Ei välista.

Ei soovi saada kohtunikuks ning kohtujuristi töö ja teistele pidev menetlusdokumentide kirjutamine ei ole minu jaoks sobivaim töö.

ei soovi

Ei näe mõtet (põhjust).

Lisaks sellele huvitas meid, miks ei nähta end kohtunikuna töötamas. Antud põhjendused originaalkujul on järgnevad:

Tunnen, et vähemalt esimese astme kohtunikuna töötamine ja menetluse kiire ja efektiivne läbiviimine eeldab reeglina suuri teadmisi paljudes valdkondades. Leian, et pidev menetluse juhtimine on liialt tülikas ja vaimselt väsitav.

Tunnen, et olen liiga noor praegu. Amet on väga vastutusrikas.

Stressirohke. Pädevusprobleem.

Põhimõtteliselt ma ei välista enda töötamist tulevikus kohtunikuna.

Pole piisavalt kogenud, haritud.

Olen paari aasta pärast pensioniealine

Näen oma tulevikku mujal

Meeldib sõltumatus ja iseseisvus eraelu planeerimisel

Liiga ebakindel kandideerimissüsteem (piiratud kohtade arv, mistõttu pole kindel, kas saab üldse kohtunikukandidaadiks ning pärast kandidaaditeenistust kohtunikuks); kandidaadiks oleku ajal väike palk

Laitmatu imidži, a-poliitilisuse ning üleüldise erapooletuse säilitamine on raske.

Kujutan ette, et suures osas peaks tegelema väikeste lihtsate vaidlustega, mis ei ole juriidiliselt kuigi stimuleeriv. Samuti lihtsate inimestega, kelle saatust kohtuasi vägagi mõjutada võib (inimelementi on palju, inimlikult võib raske olla).

Kohtunikutöö seab olulised piirangud muudele tegevustele, millest ma tõenäoliselt ei oleks valmis loobuma. Lisaks on töö väga raske ja vastutusrikas.

Kohtunike ametikohti on vähe, soovijaid palju.

Iseenesest ei välista seda.

Hetke seisuga eelistan töötada advokaadina.

Ettevalmistusteenistuse läbimise nõue, palgakadu, tegevuspiirangud, pikk kandidaadi aeg.

Ettevalmistusteenistuse ajal (jällegi kuuldavasti) kaotan ma töötasus ning kaotan ka praegu olemasoleva kindla töökoha koos loodetava eripensioniga. Muuseas kohtunike eripensionid uutele tulijatele ei rakendu.

Eripensioni kaotamine. Puudub võimalus kandideerida konkreetseesse kohtumajja vaba koha olemasolul. Teatavasti otsustavad sinu üle teised, millises linnas tööle hakkad. Prokuröri abina tuleb läbida pikk ettevalmistusprogramm, mis ei taga veel kohtunikuks saamist

Ei välista.

Ei välista, aga mitte veel.

Ei soovi

Advokaadi sissetulek on kõrgem ning vabadus suurem.

Vastajad, kes ei välista, et töötavad tulevikus kohtunikuna leiavad, et peamine probleem on info ja mentorluse puudus. Sellest tulenevalt on ka nende poolt antud soovitus suurendada info hulka ja levikut ameti kohta õigusvaldkonnas ning tegeleda juhendamise kvaliteedi tõstmisega.

6.4.1.2 Ettekujutus kohtunikuametist

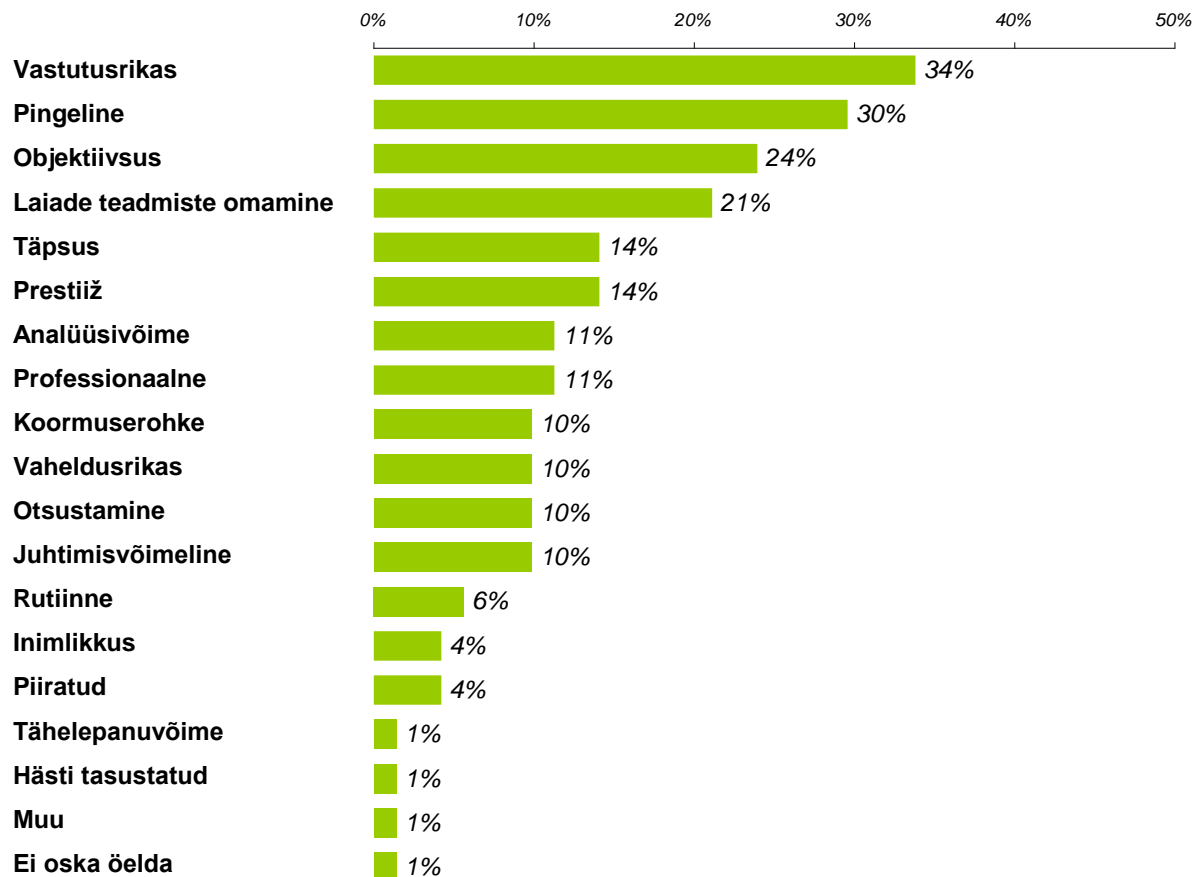
Kõikide vastajate ülesandeks oli iseloomustada kohtunikutööd kahe kuni kolme olulisema märksõna/mõttega. Kõige rohkem seostus vastajatele kohtunikutöö vastutusrikkusega (34%) ja pingelisusega (30%). Samuti seostatakse kohtunikuametit objektiivsuse, laiade teadmiste omamise, täpsuse, prestiiži, analüüsivõimega.

Joonis 29

Milline on Teie ettekujutus kohtunikutööst? Palun 2-3 olulisemat märksõna/mõtet.

Vandeadvokaatide ja prokuröride (vanem)abid

N=71

Vastusevariant 'muu':

Prokuröril on kriminaalmenetluse toimetamiseks järjest vähem õigus ja võimalusi. Aina suurenevad kahtlustatavate/süüdistatavate ja kannatanute õigused, mis on igasuguste nõusolekute, tsiviilhagide jms tõttu hakanud pärssima võimalust prokuröril tegelikult juhtida kohtueelset kriminaalmenetlust. Kohtunikul on otsustusvõimalus kohtuasja toimetamisel tunduvalt laiaulatuslikum, mistõttu peetakse kohtunikust ka lugu. Kohtuniku puhul ei saa rääkida väljendist 'koerad hauguvad, aga karavan liigub edasi'.

6.4.1.3 Kohtunikuametisse asumist toetavad ja pärssivad tegurid

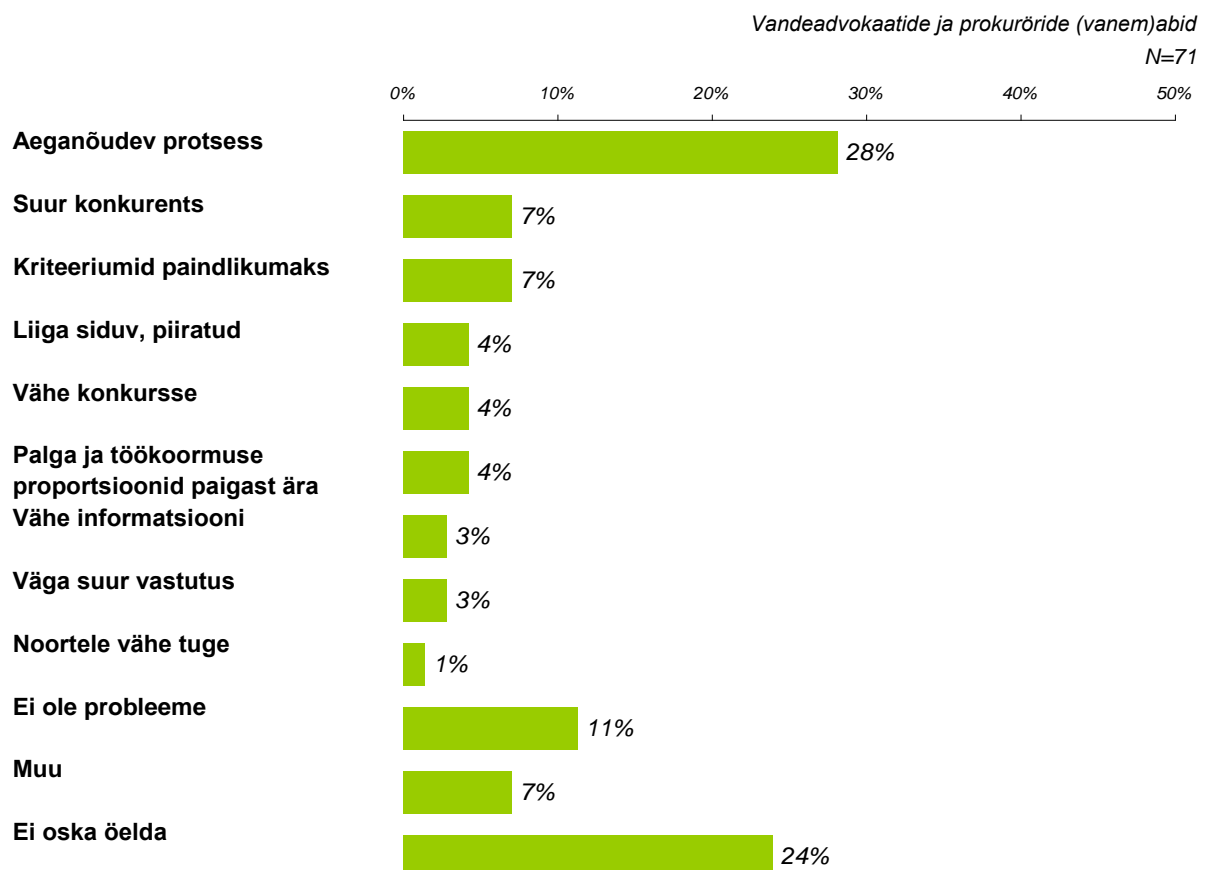
Üheks suurimaks probleemiks kohtunikuks saamisel on vandeadvokaatide ja prokuröride (vanem)abide hinnangul aeganõudev protsess (28%).

Samuti peetakse konkurentsi suureks (7%) ja praegusi kriteeriume liiga jäigaks ning soovitakse, et need oleksid paindlikumad (7%) (vt joonis 30).

Vastajad, kelle hinnangul tuleks kriteeriume paindlikumaks muuta on (vanem)abid, kes näevad pikemas perspektiivis ennast töötamas ennekõike kohtunikuna (2 juhul), prokurörina (2 juhul) ja ametnikuna Euroopa Liidu/ Nõukogu institutsioonides (1 juhul) Teise eelistusena nähakse end nõunikuna Riigikohtus või kohtujuristina (1 juhul) ja juristi või nõunikuna avaliku sektori asutuses (1 juhul).

Joonis 30

Millised on Teie silmis kohtunikuks saamise protsessi peamised probleemid?

Vastusevariant 'muu':

Kohtunik peab olema väga hea jurist, lisaks laialdastele teadmistele ka väga heade isikuomadustega (täpsus, korrektsus jne)

Kodakondsuse nõue

*Vt küsimus 6**

**(küsimus 6 vastus: Olen oma ametiga rahul)*

Üleminekuperiood seniselt töölt.

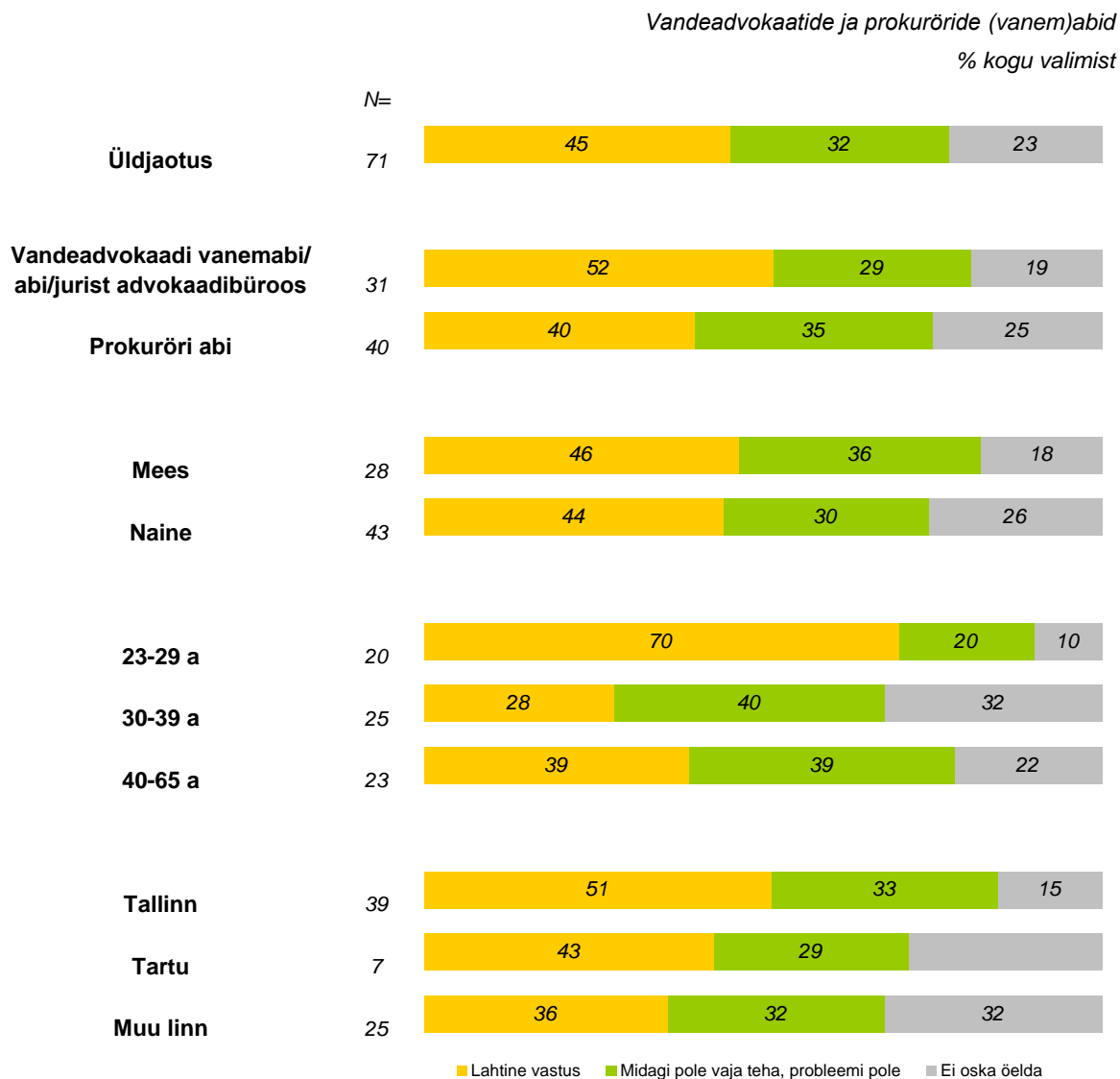
Sõltub taotlejast

Lõpetuseks palusime vastajatel pakkuda välja ideid, mida tuleks teha, et suurendada huvi kohtunikuameti vastu. 32% vastajatest leidis, et ei tuleks teha mitte midagi, sest probleemi tegelikult ei ole.

Pea pooled vastajatest (45%) leidsid, et midagi tuleks kindlasti teha ning pakkusid omalt poolt lahtisele küsimustele vastates mõningaid ideid. Antud vastused kategoriseeriti vastavalt nende sisule erinevatesse kategooriatesse (vt joonis 31.1-31.2).

Joonis 31.1

Mida peaks Teie hinnangul tegema, et suurendada huvi kohtunikuametis vastu?

Konkreetsetest ettepanekutest tõuseb esile kolm – kandidaate tuleks veel hoolikamalt, rangemalt valida (16%), protsessi lihtsamaks muuta (13%) ja rohkem läbipaistvamat informatsiooni (13%).

Kandidaatide hoolikama valimise ettepanekuga viitavad vastajad asjaolule, et kõik inimesed tegelikult ei sobi kohtunikeks ning valikut tehes tuleks rohkem silmas pidada suhtlusoskust jms, mitte ainult õiguslaseid teadmisi.

Joonis 31.2

Mida peaks Teie hinnangul tegema, et suurendada huvi kohtunikuameti vastu?

Vastusevariant 'muu':

Samaväärne prokuröriabi või ringkonnaprokurör

*Vt punkti 6 – 8**

**(Vastused punkt 6: Eripensioni kaotamine. Puudub võimalus kandideerida konkreetsesse kohtumajja vaba koha olemasolul. Teatavasti otsustavad sinu üle teised, millises linnas tööle hakkad. Prokuröri abina tuleb läbida pikk ettevalmistusprogramm, mis ei taga veel kohtunikuks saamist.*

Punkt 7: Piisavalt pingeline

Punkt 8: Punktis 6 loetletud kriteeriumid tuleks üle vaadata ja võimalusel neid pehmendada

Järeldused eelmiste vastuste pinnalt.)

6.5 Õiguseriala magistritudengid

Küsitleti 110 magistranti

Kokkuvõte

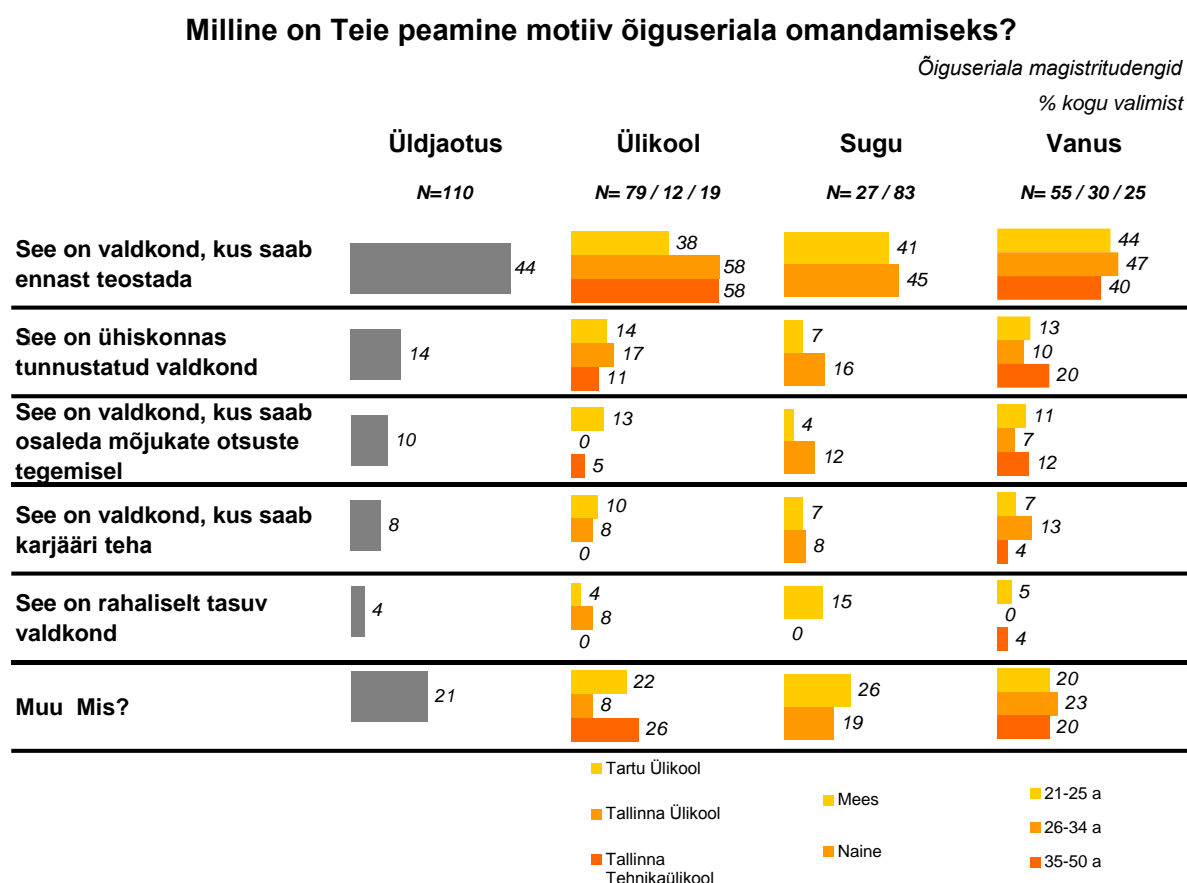
- Kõige olulisemaks motivaatoriks õiguseriala omandamiseks magistritudengite seas on hinnang, et **õiguseriala on valdkond, kus saab ennast teostada**.
- Kõige enam eelistavad magistrandid **spetsialiseeruda eraõigusele**. Seejärel eelistavad tudengid spetsialiseeruda karistusõigusele ja viimaks haldusõigusele.
- Pikemas perspektiivis näevad magistritudengid ennast töötavat eeskätt **vandeadvokaadi/advokaadina**. Järgmisteks eelistusteks on kohtunik või jurist äriettevõttes.
- Alternatiivse valikuna on eelistatuim **juristi või nõuniku amet avaliku sektori asutuses**, mis kahe valiku kokkuvõttes on ka populaarseim.
- Pea veerandi magistrantide jaoks on kohtusüsteemis töötamine **liiga üksluine**. Samuti leitakse, et kohtunikuamet nõuab täielikku pühendumist, millega kaasneb arvamus, et kohtunikuamet on liigselt piirav, siduv ja suure vastutuskoormaga.
- Huvi kohtusüsteemis töötamise vastu toetaks või suurendaks praktika kohtus.
- Magistrantidele seostub kohtunikutööga eelkõige **vastutus, põhjalikkus, otsustamine** ja lepitamine.
- **Kujutluse kohtunikutööst on magistrandid saanud peamiselt kohtunikelt**. Olulisel kohal on ka õppejõud, kolleegid/juristid, praktika käigus nähtu, kuuldu ja kogetu.
- Kolmveerand magistrantidest hindavad kohtunike palka **kõrgeks või pigem kõrgeks**.
- Üle kolmveerand magistrantidest leiab, et **kohtunikul peaks olema kindlasti eelnev elu- ja töökogemus**.
- Pooled magistrantidest arvavad, et **eelnev töötamine kohtusüsteemis toetaks tööd kohtunikuna**. Veidi alla poole magistrantidest leiab, et kohtus töötamise kogemus tuleb kasuks, kuid üldiselt piisab eelnevast kogemusest muus õigusharidust eeldavas ametis.

6.5.1 Analüüsitulemused

6.5.1.1 Karjäärieelistused

Esitatud küsimusele vastuse saamiseks uurisime tudengitelt esmalt, milline on nende peamine motiiv õiguseriala omandamiseks. Tulemused on esitatud üldjaotuse, ülikooli, soo ja vanuse lõikes (vt jooni 32.1).

Joonis 32.1

Kõige olulisemaks motivaatoriks õiguseriala omandamiseks magistritudengite seas on kujutlus, et õiguseriala on valdkond, kus saab ennast teostada (44%).

Viiendiku vastanute jaoks oli õiguseriala õppimise motiiviks midagi muud, mis vastusevariantide näol välja pakuti.

Antud vastused olid järgnevad (*loetelu hõlmab nii esimese ja teise motiivi valikul 'muu' variandi all väljatoodut*):

Arusaamine ühiskonna funktsioneerimisest

*Ei osanud midagi muud paremat valida
 Isiklik huvi eriala vastu (kutsumus, kui nii võib väljenduda)
 Meeldib aidata inimesi vaidluste lahendamisel.
 Mina isiklikult olen huvitatud õigusest kui sotsiaalteadusharust. Selle seostest ühiskonna normide muutuste ja muudatustega. Õiguse muutumisest ajast, ruumist ja kultuurist sõltuvalt.
 Mulle lihtsalt meeldib ja on koguaeg meeldinud õiguse ja õiglusega seonduv, Töö ja hobi käsikäes
 Omandada lisateadmisi oma töö tegemiseks, tõsta kvalifikatsiooni
 See annab igapäevaelus vajalikke teadmisi, mida saab hiljem rakendada lisaks enda ja teiste inimeste eraeludele ka erinevates ametites.
 See on eriala, millest on ka igapäevaselt endal kasu, isegi kui elukutse ei ole selle erialaga tulevikus seotud.
 See on paeluv ja huvitav
 See on valdkond, kus saab ennast teostada erinevates ametites
 See on valdkond, kus saab midagi ühiskonna või inimeste jaoks ära teha.
 see on valdkond, mis mulle meeldib
 See on valdkond, mis on südamelähedane/ siseveendumuse alusel valitud eriala
 Sügav huvi õigusteaduse vastu
 Tundus huvitav
 Vajan seda oma tööülesannete täitmisel
 Valdkond huvitab mind
 Valdkond, kus on võimalik inimestele kasulik olla ja neid aidata
 Võimalus leida tööd, kindel amet
 Väga laialdane eriala ühiskonnas edukaks toimimiseks
 Õpin iseendale, mitte kellegi heaks. Põnev on kuulata huvitavaid loenguid.
 Üks hetk oli elus igav
 Tunne, et saab midagi ära teha
 Kindlasti annab see tulevikus paremad võimalused, kuid see ei ole nii tähtis.
 See on valdkond, mis mind enim huvitab
 See on vajalik praegusel ametikohal töötades*

Magistrandid, kes täpset põhjendust (nagu näiteks „tundus huvitav“, „üks hetk oli elus igav“ jms) enda erialavalikule anda ei osanud, pärinevad nii Tartu (2 juhul) kui Tallinna Tehnikaülikoolist (1 juhul).

Eneseteostus on levinuim ka teisenä mainitud motivaatorina (25%).

Kokkuvõttes teiseks ja kolmandaks motivaatoriks õiguseriala omandamisel on valdkonnas on karjääri tegemise võimalus ja rahaline tasuvus (vt joonis 32.2).

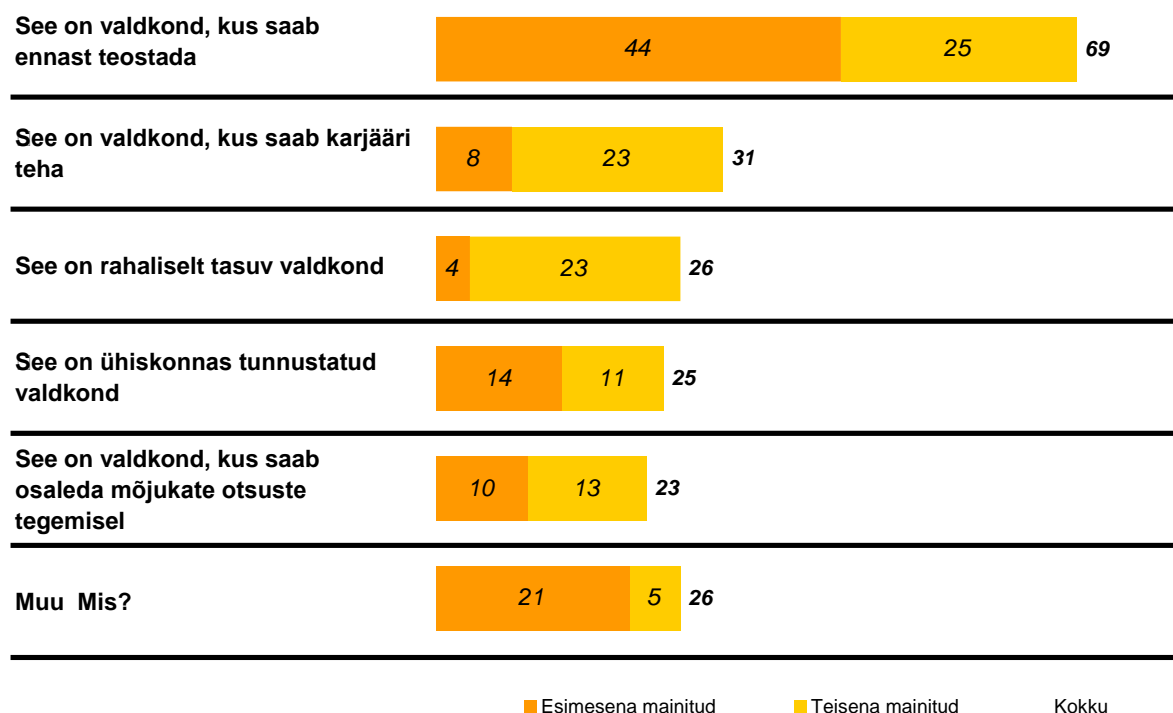
Joonis 32.2

Millised on Teie motiivid õiguseriala omandamiseks?

Õiguseriala magistritudengid

Üldjaotus

% valimist, N=110

Tudengite karjäärieelistuste täpsustamiseks küsiti, millisele valdkonnale eelistavad praegused õiguseriala magistritudengid oma tulevases ametitegevuses spetsialiseeruda. Kõige eelistatum valdkond on vastajate seas eraõigus (45%), seejärel karistusõigus (35%) ja viimaks haldusõigus (22%).

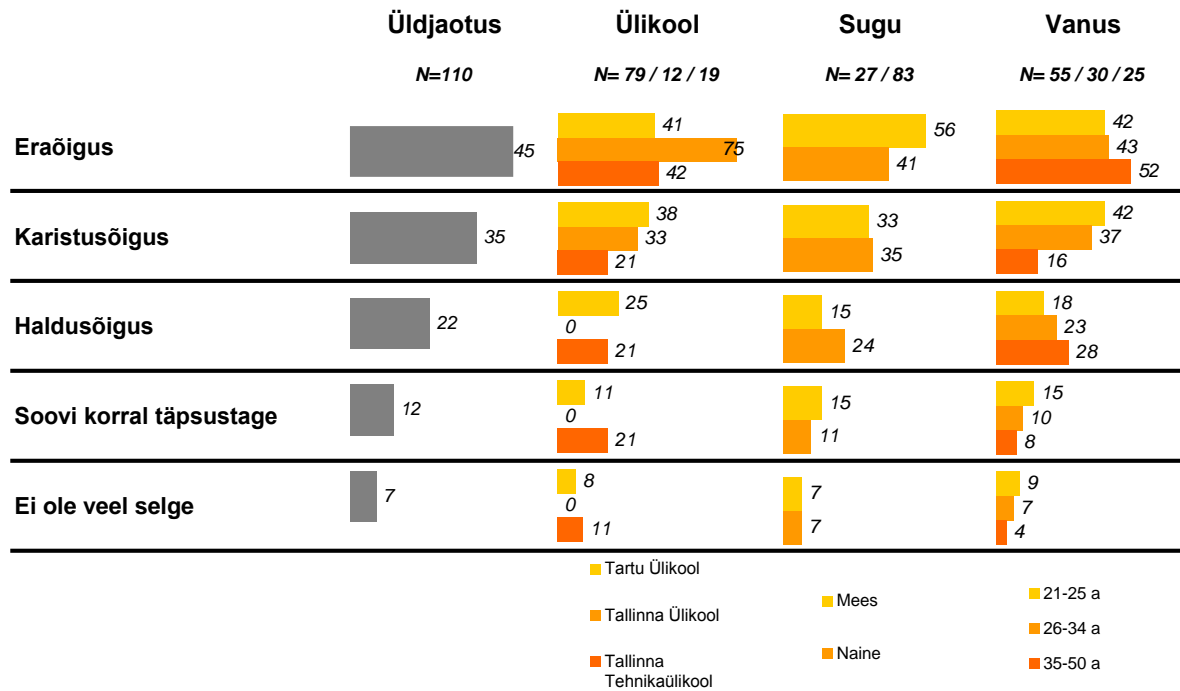
Kolmveerand (75%) Tallinna Ülikoolis õiguseriala omandavatest magistrantidest eelistab spetsialiseeruda eraõigusele. Eraõigust eelistavad sagedamini meessoost (56%) kui naissoost vastajad (41%).

Joonis 33

Millisele valdkonnale eelistaksite spetsialiseeruda oma tulevases ametitegevuses?

Õiguseriala magistritudengid

% kogu valimist

Muud õigusvaldkonnad, millele eelistatakse tulevikus spetsialiseeruda.

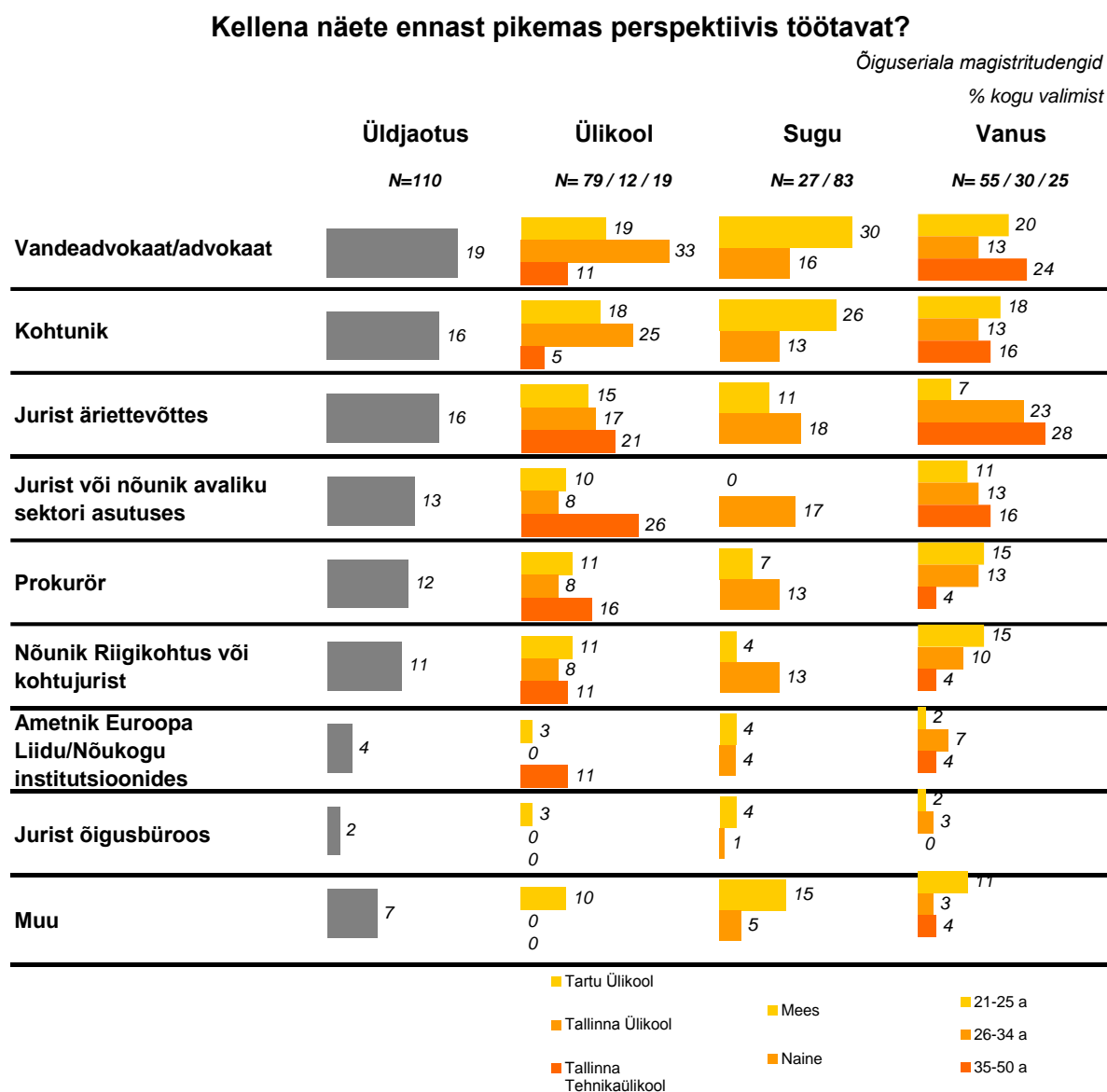
Täpsustused, mida 12% vastanutest märkisid, on välja toodud alljärgnevalt:

- Eelkõige riigiõigus ja*
- EL õigus*
- Ehitusõigus ja*
- autoriõigus*
- EL õigus*
- Euroopa Liidu õigus*
- Intellektuaalomandi*
- õigus*
- Keskkonnaõigus*
- Keskkonnaõigus*
- Meditisiiniõigus*
- Rahvusvaheline avalik*
- õigus*
- Rahvusvaheline*
- eraõigus*
- Rahvusvaheline õigus*
- Rahvusvaheline õigus*
- Tööõigus*

Pikemas perspektiivis eelistavad magistritudengid töötada peamiselt kolmel ametikohal: vandeadvokaat/advokaat (19%), kohtunik (16%) ning jurist äriettevõttes (16%).

Kohtuniku ametit eelistavad pikemas perspektiivis sagedamini Tallinna Ülikoolis õiguseriala omandavad magistrandid (25%) ja mehed (26%) (vt joonis 34.1).

Joonis 34.1

Lisaks esmasele valikule paluti nimetada alternatiivne valik. Pea veerandi (22%) magistrandi alternatiivseks valikuks oleks juristi või nõuniku amet avaliku sektori asutuses, mis kahe valiku kokkuvõttes on ka populaarseim (vt joonis 34.2). Vastajad, kes ei näe ennast pikemas

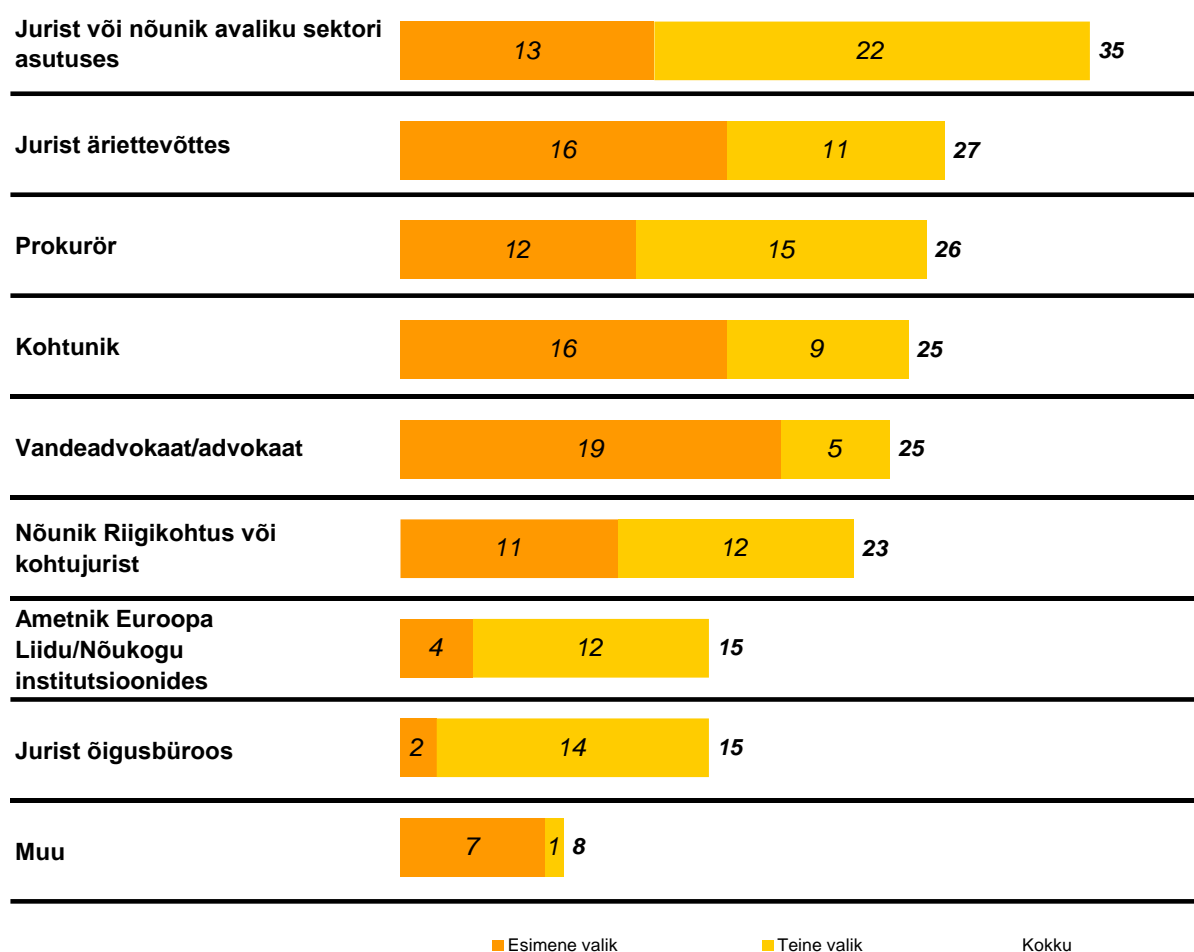
perspektiivis esmalt kohtunikuna, näevad ennast ennekõike prokuröri (4 juhul) ja vandeadvokaadi/ advokaadina (4 juhul). Lisaks nähti ennast pikemas perspektiivis esmalt juristina äriettevõttes (1 juhul) või siis ei omanud kindlat ettekujutust.

Joonis 34.2

Kellena näete ennast pikemas perspektiivis töötavat?

Õiguseriala magistritudengid

% valimist, N=110

Vastajatel oli ka võimalus märkida vajadusel amet, milles nähakse ennast pikemas perspektiivis töötavat vastusevariandina „Muu“. Antud vastused on välja toodud järgnevalt:

Ametnik ÜRO institutsioonides.

Ei oska veel öelda

Mitte erialasel tööl

Notar

Patendivolinik

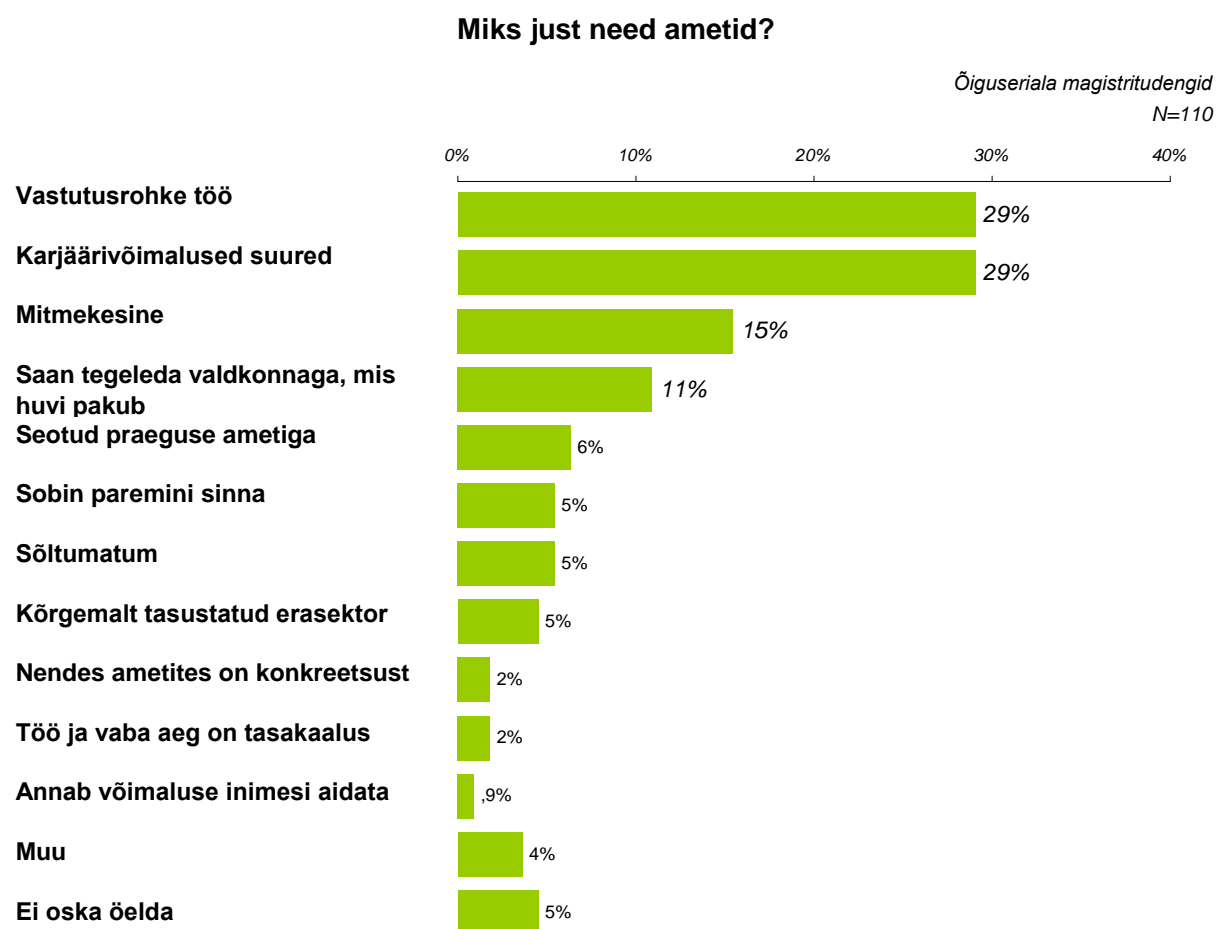
Politseiametnik

Uuriija

Õigusnõunik

Vastajatel paluti ka oma sõnadega põhjendada, miks just need ametid (esimene eelistus ja esimene alternatiiv) valiti. Kaheks peamiseks argumendiks osutus vastutus ja karjäärivõimalused.

Joonis 34.3

Vastusevariant 'muu':

Jõukohane amet

Sümpaatsed

*Vt punkt 2 ja 3.**

**(vastus küsimusele 2: See on ühiskonnas tunnustatud valdkond. Vastus küsimusele 3: See on valdkond, kus saab karjääri teha)*

Selle poole ma püüdlen oma õpingutega.

Vastutusrohke toovad suhteliselt enam välja vastajad, kes näevad ennast pikemas perspektiivis töötamas kohtunikuna.

Karjäärivõimalusi märgivad sagedamini need, kes näevad end töötamas mõnel nimekirjavälisel erialal (valisid variandi „Muu“).

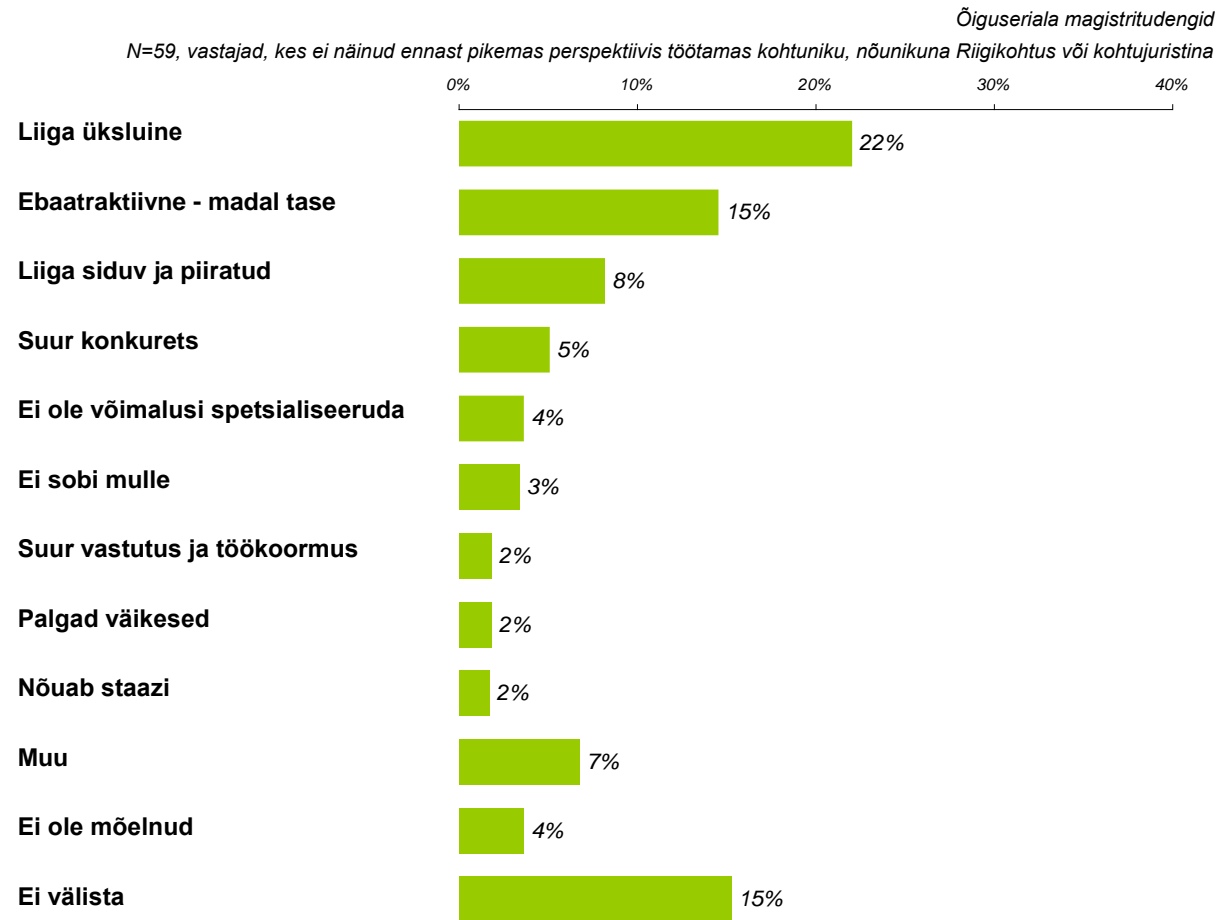
Vastajad, kes põhjendasid enda ametivaliku tulevikuperspektiivi sellega, et saavad nimetatud ametitel teha seda, mis kõige enam meeldib, näevad ennast näiteks juristi või nõunikuna avaliku sektori asutuses või ametnikuna Euroopa Liidu/Nõukogu institutsioonides. (vt lisa 1 tabel 1).

6.5.1.2 Kohtunikuameti kasuks otsustamine

Magistrantidel, kes ei näe ennast tulevikus töötamas kohtusüsteemis, paluti oma vastust põhjendada. Selgus, et pea veerandi vastajate (22%) jaoks on kohtusüsteemis töötamine liiga üksluine. 15% jaoks on süsteem ebaatraktiivne ja selle all peetakse eelkõige silmas seda, et kohtusüsteemis töötavate õiguseriala inimeste taset peetakse madalaks. (vt joonis 35.1).

Joonis 35.1

Miks Te ei näe ennast tulevikus töötamas kohtusüsteemis?

Vastusevariant 'muu':

*Praegu huvitab mind võrreldes õigusemõistmisega rohkem seadusloome.
Vanuse tõttu (46). Puutun kohtutega juristina töötades nii või teisiti kokku.*

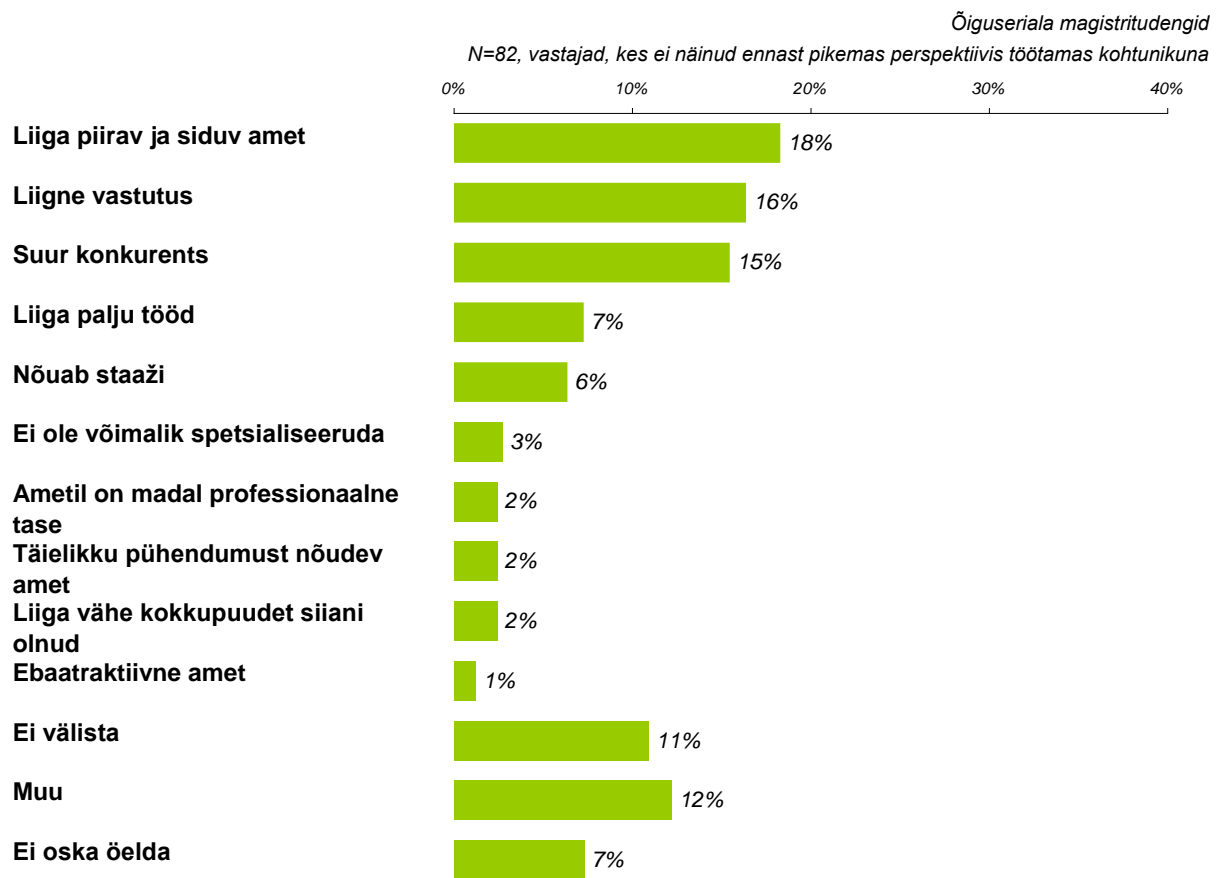
Siiski 15% vastajatest ei välista tulevikus kohtunikuametit, samuti 4% ei ole kohtunikuametile hetkel veel mõelnud.

Kohtunikuna ei soovi magistrandid töötada peamiselt seetõttu, et amet on liiga piirav ja siduv (18%).

Kohtunikuametit ei soovi 16% vastajatest valida seetõttu, et amet nõuab vastutuse võtmist (vt joonis 35.2). Märkimisväärne on, et 11% ei välista ning 7% ei oska põhjendada, miks ei nähta ennast tulevikus kohtunikuna töötamas.

Joonis 35.2

Miks Te ei näe ennast tulevikus töötamas kohtunikuna?

Vastusevariant 'muu':

*Vt. küsimus 8.**

**(vastus küsimusele 8: Ei saa öelda, et ei näe töötamas kohtusüsteemis. Hetkel ei leia motivatsiooni kohtnikuks saamiseks vajalikke toimingute rada ette võtma. Muud kohtuametid on sellise vastutusrikka töö kohta vähetasustatud).*

*Eelmine punkt.***

*** (vastus eelmisele küsimusele: Ma tunnen, et nõudmised kohtunikukandidaadile on liiga karmid ning olgem ausad, 21 aastaselt ja baka kraadiga kellegi saatuse üle kohut määrama ei saa hakata. Kuna kohus on PS järgi lahus teistest võimudest, siis peavadki olema nõudmised kandidaadile ranged kuid vaieldamatult ka teostatavad näiteks mitte ainult Tartu Ülikooli õigusõppekavade järgi)*

Kohtuniku ametit ei pea ma piisavalt huvitavaks. On teisi õigusala seonduvad ametikohti, kus oleks töö põnevam.

Juba varasemalt kirjutasin

*Vt. põhjendust punkt 8.****

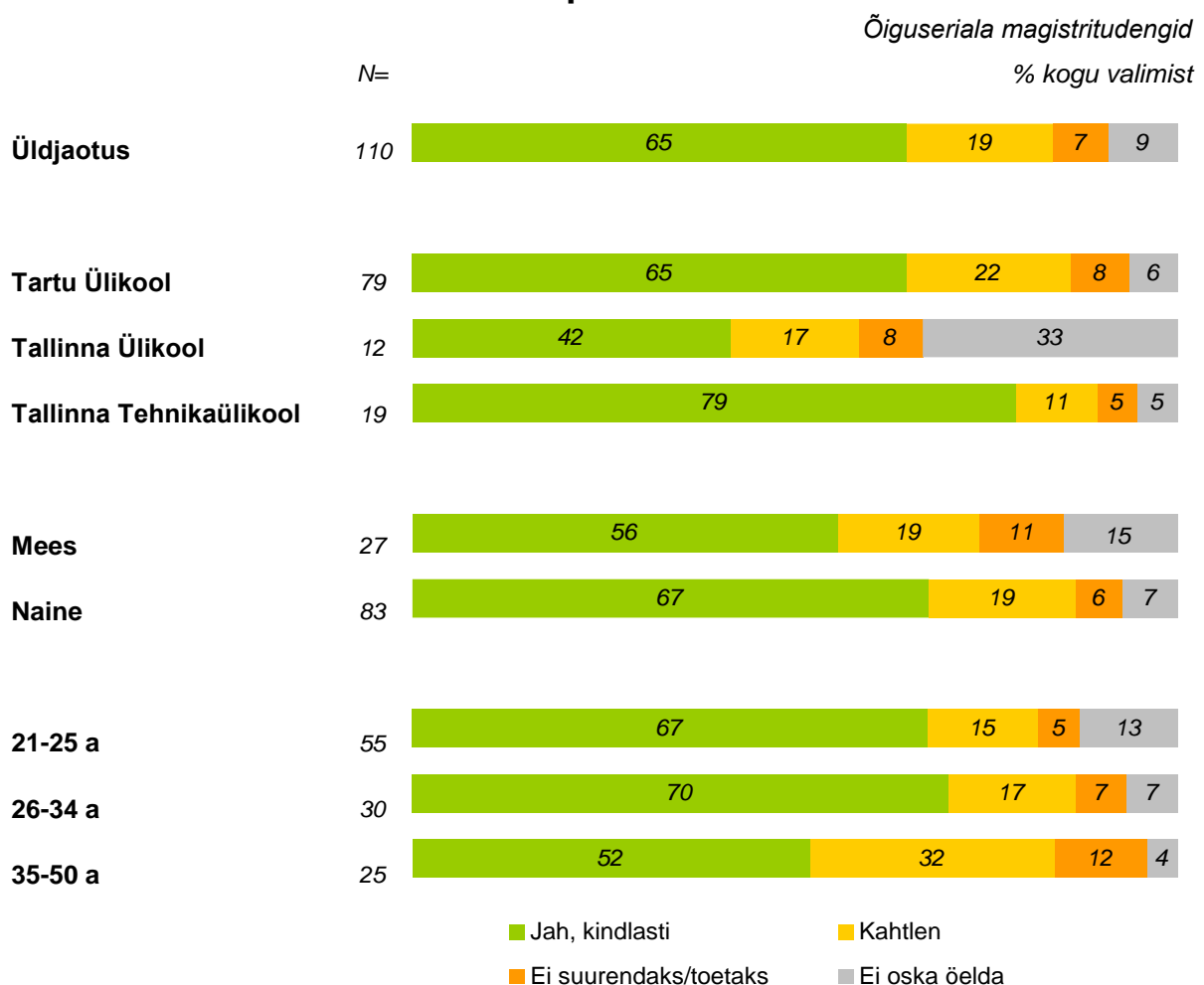
**** (vastus küsimusele 8: Vandeadvokaadina oleksin kohtuprotsessidega nii ehk naa tihedalt seotud. Kohtnikuks saamine tundub EV-is olema pikka ja vaearikas protsess, kuna on*

tihedalt seotud vabade kohtade olemasoluga kohtusüsteemis. Kuna järjekord kohtuniku kohale on pikk ja kohtunikel pole kohustusliku pensioniiga, pean tõenäoliseks, et värske õigusteaduste magistrikraadi omandanu võib kohtunikuks saada alles paljude aastate möödudes pärast kõrgkooli lõpetamist. Ühtlasi tundub, et kohtunikukandidaadi töö on ebaoproportsionaalselt alatasustatud.)

Huvi kohtusüsteemis töötamise vastu toetaks või suurendaks praktika kohtus 65% vastajate hinnangul. Selles, et praktika kohtus toetaks või suurendaks huvi kohtusüsteemis töötamise vastu, on kahtlevamad vanemad magistrandid (32%) (vt joonis 36).

Joonis 36

Kas Teie huvi kohtusüsteemis töötamise vastu toetaks või suurendaks praktika kohtus?

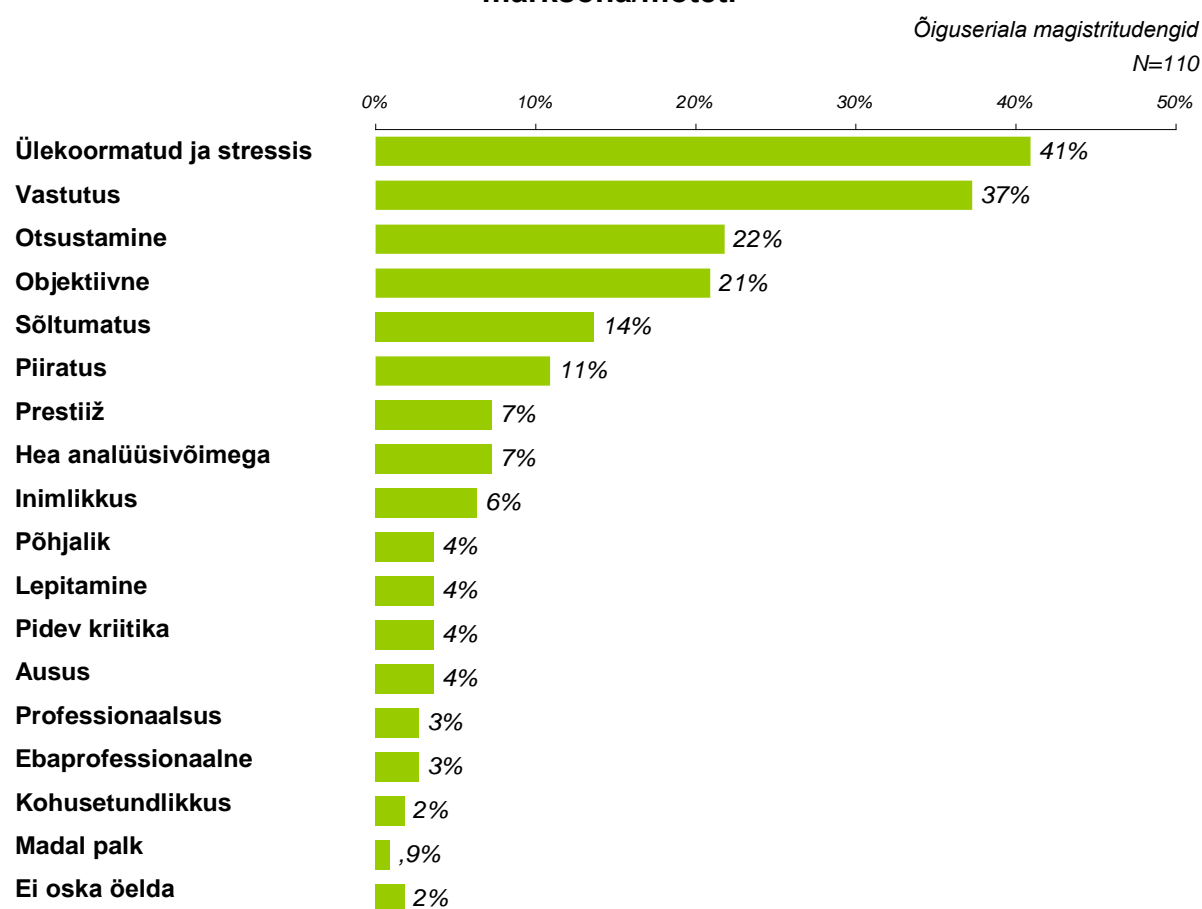

6.5.1.3 Ettekujutus kohtunikuametist

Magistrantidele seostub kohtunikutöö eelkõige stressi ja ülekoormusega, mis ametiülesannetega kaasneb (41%). Samuti seostub ametiga vastutus (37%), otsustamine (22%) ja objektiivsus (21%) (vt joonis 37).

Joonis 37

Milline on Teie ettekujutus kohtunikutööst? Palun 2-3 olulisemat märksõna/mõtet.

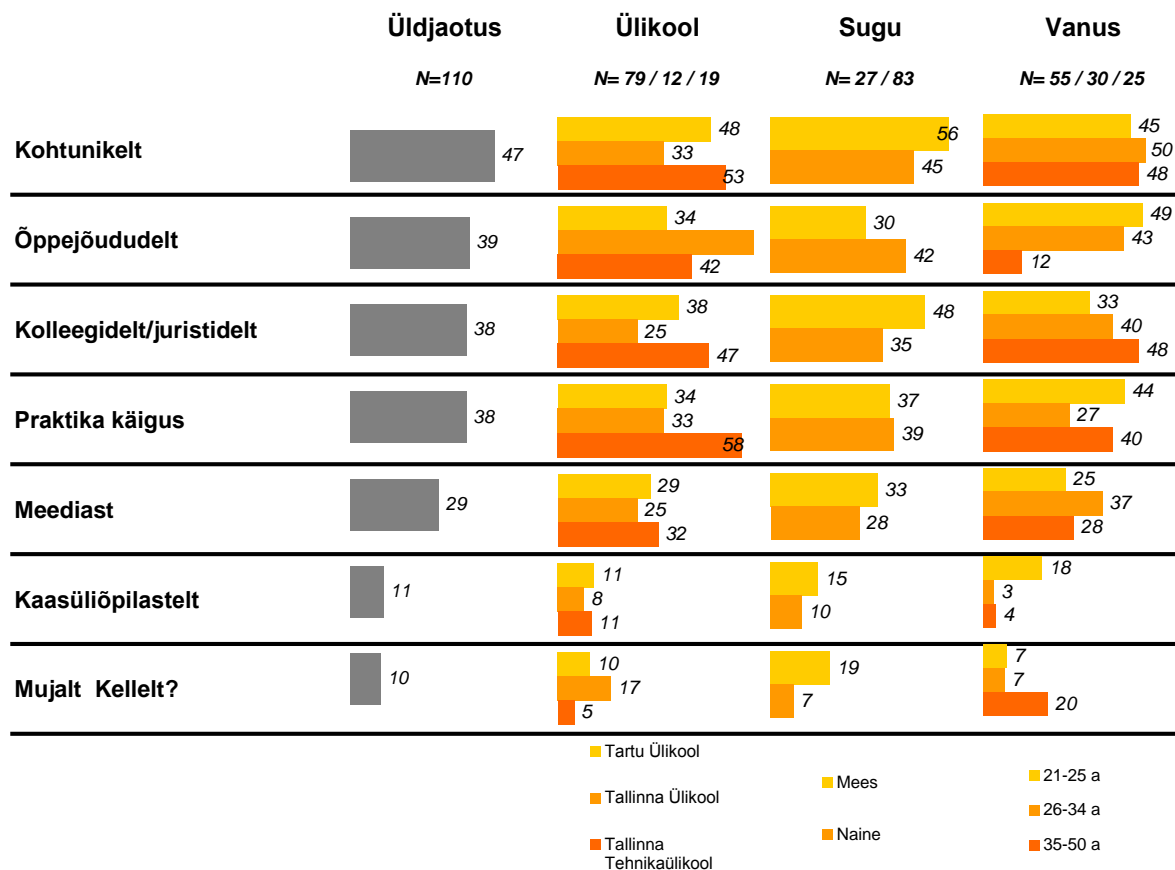

Kujutluse kohtunikutööst on magistrandid peamiselt saanud kohtunikelt (47%). Olulisel kohal on ka õppejõud (39%), kolleegid/juristid (38%), praktika käigus nähtu, kuuldu ja kogetu (38%) (vt joonis 38).

Joonis 38

Millistest allikatest peamiselt olete saanud oma kujutluse kohtuniku tööst?

Õiguseriala magistritudengid
% kogu valimist

Kümnendik magistrantidest on saanud kujutluse kohtunikutööst mujalt – näiteks on magistrantidel olnud võimalus ise kohtuistungitel kohal olla. Samuti ollakse tegevad rahvakohtunikuna. Täpsemalt on vastused välja toodud järgnevalt:

Töötasin ise 4 aastat Tallinna Linnakohtus sekretärina/konsultandina

Töökohalt

RK lahendid

Rahvakohtunikuna tegutsemisest

Olen rahvakohtunik

Olen kohtuvälise menetleja esindajana esindanud kohtus üle 200 väärteoasja

Kohtus käimisest ja kohtus töötamisest

Kohtumenetlustest

Kohtuistungitel käies

Kohtuistungite vaatamisest.

Lisaks üldisele kujutlusele kohtunikuametist küsiti, missugune on nende hinnangul kohtunike palk nende poolt oodatava palgataseme suhtes.

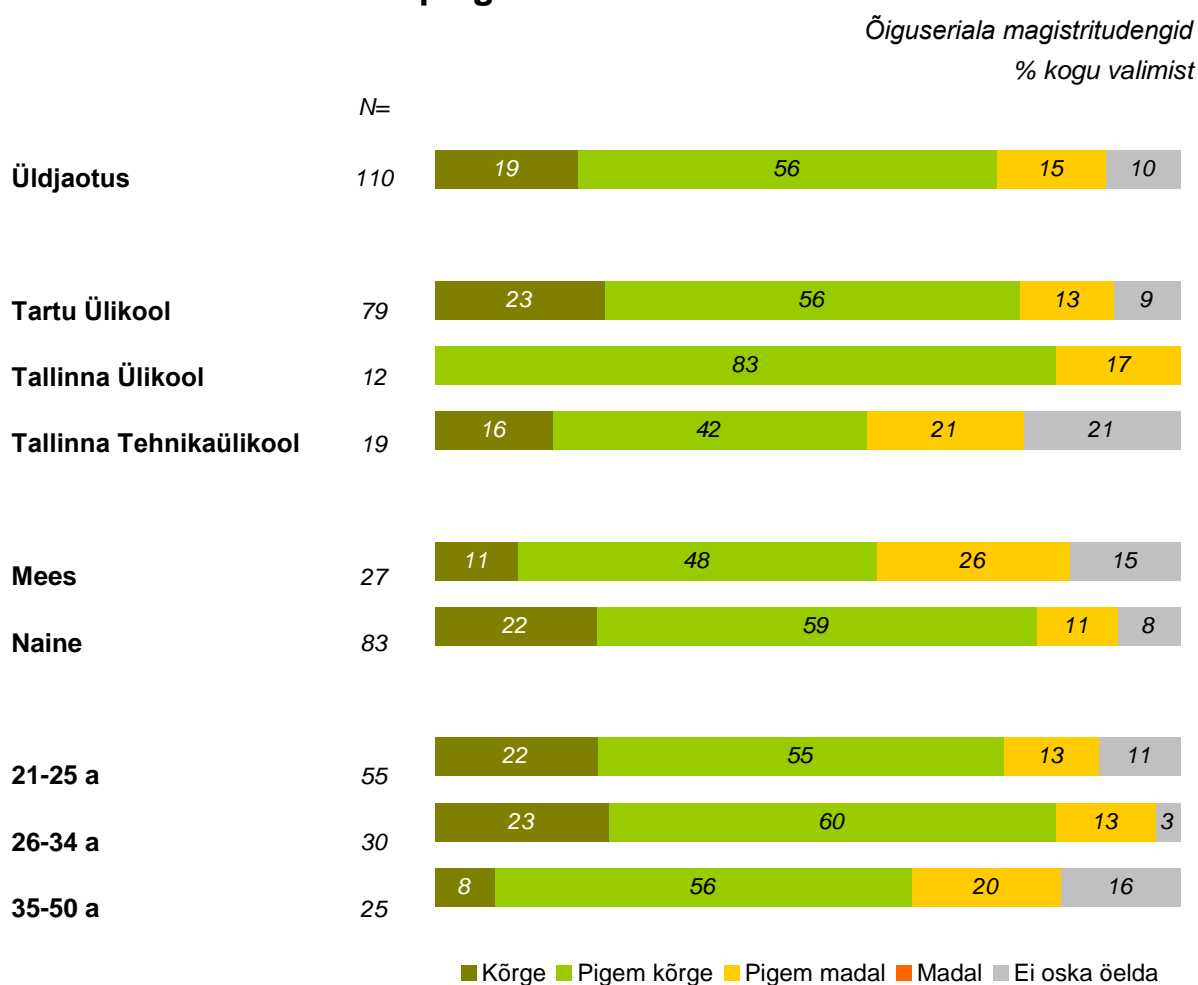
Üle kolmveerandi magistrantidest hindavad kohtunike palka kõrgeks või pigem kõrgeks. Kohtunike palk on nende endi palgaootusest kõrgem sagedamini naissoost vastajate hinnangul (81%).

Võrreldes vastajaid vanuseti, on vanemad magistrandid keskmisest veidi tagasihoidlikuma hinnanguga.

Vastajad, kelle hinnangul on kohtuniku palk pigem madal, näevad ennast pikemas perspektiivis töötamas eelkõige vandeadvokaadi/ advokaadina (7 juhul).

Joonis 39

Milline on Teile teadaolevalt kohtunike palk Teie poolt oodatava palgataseme suhtes?

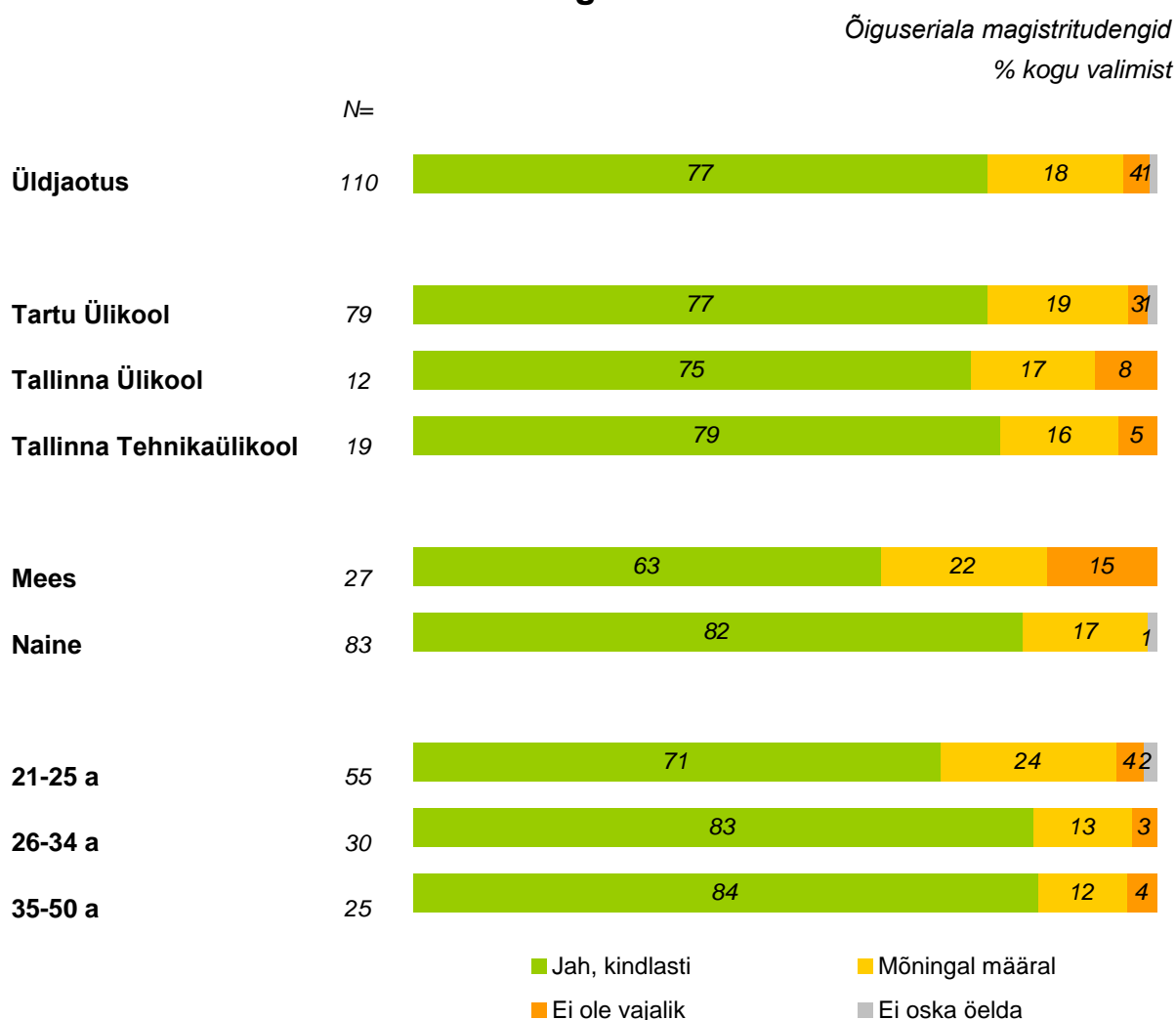
Lisaks on vastajate hulgas neid, kes näevad pikemas perspektiivis end töötamas ennekõike kohtunikuna (2 juhul), nõunikuna Riigikohtus või kohtujuristina (2 juhul), juristina äriettevõttes (2 juhul), juristi või nõunikuna avaliku sektori asutuses (2 juhul), aga ka ametnikuna Euroopa Liidu/ Nõukogu institutsioonis (1 juhul).

6.5.1.4 Kohtunikuametisse astumist toetavad ja pärssivad tegurid

Üle kolmveerandi magistrantidest leiab, et kohtunikul peaks olema kindlasti eelnev elu- ja töökogemus (77%). Taolisel seisukohal on ka sagedamini vanemad magistrandid (vt joonis 40).

Joonis 40

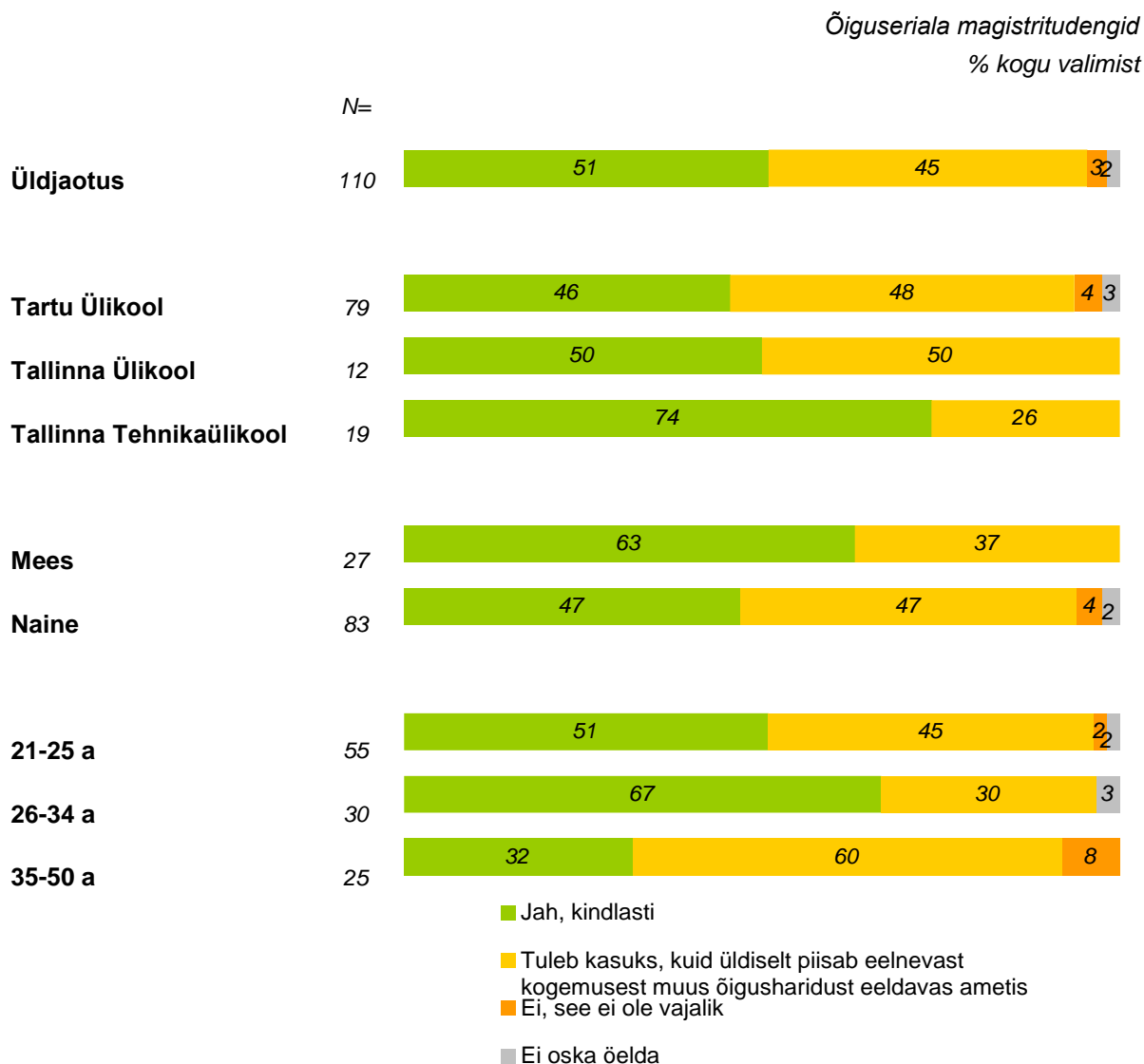
Kas kohtunikul peaks Teie arvates olema eelnev elu- ja töökogemus?

Pooled magistrantidest arvavad, et eelnev töötamine kohtusüsteemis toetaks tööd kohtunikuna (51%). 45% leiab, et kohtus töötamise kogemus tuleb kasuks, kuid üldiselt piisab eelnevast kogemusest muus õigusharidust eeldavas ametis (vt joonis 41).

Joonis 41

Kas eelnev töötamine kohtusüsteemis toetaks Teie arvates tööd kohtunikuna?

Enne kohtunikuametisse asumist kohtus töötamise kogemust hindavad kõrgemalt Tallinna Tehnikaülikooli õiguseriala omandavad magistrandid (74%), meessoost (63%) ning 26-34-aastased vastajad (67%).

Lisa 1

Tabel 1

Kellena näete ennast pikemas perspektiivis töötavat?

Miks just need ametid?	Kohtunik	Nõunik Riigikohtus kohtujurist	või Prokurör	Vandeadvokaat /advokaat	Jurist õigusbüroos	Jurist äriettevõtte s	Jurist nõunik sektori asutuses	või Ametnik avaliku Liidu/Euroopa Nõukogu institutsioonides	Euroopa Muu Mis?
Vastutusrohke töö	17%	8%	8%	5%	0%	6%	0%	0%	0%
Karjääri võimalused suured	28%	0%	8%	24%	0%	6%	14%	0%	38%
Mitmekesine	6%	33%	23%	43%	50%	44%	14%	0%	50%
Saan tegeleda valdkonnaga, mis huvi pakub	33%	33%	31%	19%	0%	22%	57%	50%	0%
Seotud praeguse ametiga	17%	0%	15%	5%	0%	11%	29%	0%	0%
Sobin paremini sinna	0%	8%	8%	5%	0%	6%	0%	25%	13%
Sõltumatum	6%	0%	0%	5%	0%	0%	0%	0%	0%
Kõrgemalt tasustatud erasektor	0%	0%	0%	0%	0%	6%	0%	0%	0%
Nendes ametites on konkreetsust	6%	0%	8%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Töö ja vaba aeg on tasakaalus	0%	0%	0%	14%	50%	6%	0%	0%	13%
Annab võimaluse inimesi aidata	17%	0%	8%	0%	0%	0%	0%	0%	13%
Muu	0%	0%	8%	5%	0%	11%	0%	0%	0%
Ei oska öelda	0%	17%	0%	5%	0%	6%	0%	25%	0%